

ਪਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਦਿਮਾ

www.pardesitimes.com

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ ਏ (ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ)

ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਸਪਰਖਿਤ

pardestimes

ਰਣਜੀਤ ਕੰਦੋਲਾ ਐਮ. ਬੀ. ਏ. ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ

VOL- 11 No. 276 August 30, 2017

E-mali : info@pardesitimes.com

Ph 510-938-7771

Ph510-516-3536

(Yuba City) 530-315-1020

ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਮੂਹਰੇ ਢੇਰ ਹੋਇਆ 'ਬਾਬਾ' ਰਾਮ ਰਹੀਮ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ- ਭਾਰਤ ਦੀ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਡੰਡੇ ਮੂਹਰੇ ਚਿੱਤ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦੇ ਡੋਰਿਆਂ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। 100 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਬਾਬੇ ਜੋ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਤੱਕ 100 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾਚਾਰ ਔਰਤਾਂ, ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦੀ ਗੁਫਾ ਸੈਕਸ ਰੈਕੋਰਡ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪਹਿਰੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨਪੁੰਸਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਗੁਫਾ ਦਾ ਰਸਤਾ ਸਿੱਧਾ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੋਸਟਲ ਵੱਲ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦੀ ਮੂੰਹ ਬੋਲੀ ਧੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹਨੀਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਸਬੰਧ ਬਣਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਡੇਰੇ ਦੀ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕੁੜੀਆਂ ਖੁਦ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਪਰ ਹਨੀਪ੍ਰੀਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਧਰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜੰਗ ਵਰਗੀ ਸਥਿਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜੰਗ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਲੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਕੁੱਝ ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਿ ਭੀੜ ਨੂੰ ਖਿਡਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਧੀ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪੈਲੇਟ ਗੰਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦਾ ਪੂਰਾ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇੱਕਸੁਰ ਹੋਕੇ ਗਰਜਿਆ, 'ਤੁਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪੁਲੀਸ ਨਰਮ ਰਹੇ। ਜੇ ਲੋਕ ਬਦਅਮਨੀ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਤੇ)

ਸਬਾ ਬਿਆੜਾ ਵੱਲੋਂ ਸਰੀ (ਕੈਨੇਡਾ) 'ਚ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੇਨਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ

ਸਰੀ (ਕੈਨੇਡਾ)- ਲੰਬੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਤੇ ਸਫਲ ਕਿਸਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸਰੀ (ਕੈਨੇਡਾ) 'ਚ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਮੈਚਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ ਕਬੱਡੀ ਕਲੱਬ/ਰੋਇਲ ਕਿੰਗ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਫਸਵੇਂ ਮੈਚ ਖੇਡੇ ਗਏ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਇਹਨਾਂ ਮੈਚਾਂ ਦਾ ਹਾਲ livekabbadi.com ਤੇ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਕਬੱਡੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਸੱਬੇ ਬਿਆੜੇ ਵੱਲੋਂ ਵਧੀਆ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 7 ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੇਨਾਂ ਅਤੇ ਨਕਦ ਇਨਾਮਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸੱਬਾ ਬਿਆੜਾ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਟੁੱਟ ਬੁਦਰਜ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਹੋਰ ਸੱਜਣਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਵਰਲਡ ਕਬੱਡੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ

ਇਸ ਵਾਰ 14 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਚੱਲਣਗੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਾਲਰ ਇਹਨਾਂ ਸੱਜਣਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਖੇਡ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਖਰਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹਰ ਸਾਲ ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਸੱਬਾ ਬਿਆੜਾ ਵੱਲੋਂ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ 'ਚ ਵੀ ਸਾਲਾਨਾ ਕਬੱਡੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ (ਬਾਕੀ ਖਬਰ ਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੇਖੋ ਸਫਾ 5 ਤੇ)

Allstate
You're in good hands.
Avninder Singh
Insurance Specialist, CA Lic. # 0822501
Auto - Home - Life - Health - Business - Commercial
PH. (510) 441-7490
Toll free (877) 441-7490
30042 MISSION BLVD. SUITE 221 HAYWARD, CA 94544

A-1 INTERIOR DECORATION INC.
BEST PRICES IN THE BAY AREA
◆ KITCHEN CABINETS
◆ GRANITE COUNTERTOPS
◆ SINKS & FAUCETS
◆ HARDWOOD & LAMINATE FLOORS
◆ DOORS AND WINDOWS
◆ REMODLING & NEW CONSTRUCTION
FREE ESTIMATES
CELL 510 565-6667 OFFICE 510 732-1555 FAX 510 732-0555
Visit our showroom NOW!!!
3165 ARDEN ROAD, HAYWARD CA- 94545

Global Green
INSURANCE AGENCY
of the Bay Area, CA
Auto, Home, Business, Life, Workers Comp.
ਵਧੀਆ ਭਾਅ, ਚੰਗੀ ਕਵਰੇਜ ਤੇ ਵਧੀਆ ਸਰਵਿਸ
Mann Insurance Brokers Inc.
4123 Dyer St #230, Union City, CA 94587
Lic.#0F34231 **Ph: 510-487-1000**
MANN@GGIAUSA.COM

ਜਸਪਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ, ਨਿਊਯਾਰਕ ਤੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ
ਰਵਿਊਜੀ ਸਟੇਅ, ਬੱਚਾ ਗੋਦ ਲੈਣਾ, ਡਿਪੋਰਟੇਸ਼ਨ, ਵਿਆਹ, ਐਚ ਵਨ, ਐਲ ਵਨ, ਲੇਬਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੁਫਤ ਸਲਾਹ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦਫਤਰ ਨਿਊਯਾਰਕ ਦਫਤਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਦਫਤਰ ਫਰਿਸ਼ਨੋ ਦਫਤਰ
44790 S. Grimmer blvd. # 204 Fremont, CA 94538 510-657-6444
37-18-73rd ST. Ste 401 Jackson Height. NY 11372 718-533-8444
2945 W. Capitol Ave. West Sacramento CA-95691 916-372-448
4491 w. Shaw Ave # 300B Near Costco Fresno, CA 93722 phone 559-271-5511

Joshi Law Firm
Attorneys at Law ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ
www.joshilawfirm.com info@joshilawfirm.com
ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਡਿਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਅਸਾਈਲਮ ਸਿਟੀਜਨਸ਼ਿਪ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਫੈਮਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਆਹ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਐਡਜਸਟਮੈਂਟ ਆਫ ਸਟੇਟਸ ਫੈਮਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਆਹ ਦੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਭੱਤਾ ਜਾਂ ਖਰਚਾ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਖਰਚਾ
TANVIR JOSHI
SBN: 302226
(559) 312-0083 (O) (888) 630-1230 (F)
516 W. SHAW AVE STE 200 FRESNO, CA 93704

Century 21
M&M and Associates
Office (209) 249-6538, Fax (209) 624-5415
Cell (209) 470-6321
Avirdi@c21 mm.com, www.c21mm.com
Each Office is independently Owned and Operated
Amrik Virdi REALTOR
CalBRE# 01849986
1246 W. Lathrop Road Manteca, CA 95336

See me today and get the discounts and service you deserve
Gurbinder S Mavi
Insurance Lic# 0F22244
Bus: 650-326-0660, Cell : 408-829-6284
988 El Monte Ave Mountain View, CA 94040
Like a Good Neighbor, State Farm is There www.gmavi.com
State farm mutual Automobile Insurance Company, State Farm Indemnity Company Bloomington, IL

AUTOBAHN Body & Paint
Specializing in Convenience & Quality
ਡੈਂਟਿੰਗ ਅਤੇ ਪੇਂਟ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਮਿਲੋ
Baghel Singh Jaswal
Ph: (650) 966-1840, Fax: (650) 966-1023
www.autobahnbodypaint.com
778 Yuba Drive, Mountain View, CA 94041

Punjab Insurance Brokers Inc.
www.punjabinsurance.com
DBA in CA Punjab Financial & Insurance Services
MONEY BACK LIFE INSURANCE
MONEY BACK CRITICAL ILLNESS INSURANCE
MONEY BACK DISABILITY INSURANCE
DENTAL INSURANCE & VISITORS INSURANCE
Call: 1-888-978-6522
Inderjeet S Mann
CA Lic# 0127763

ਟਰੰਪ ਦੀ ਨਵੀਂ ਅਫਗਾਨ ਨੀਤੀ - ਕਈ ਖਾਮੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ

ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ 21 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਬਾਰੇ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਉਡੀਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਰਣਨੀਤੀ ਨਸ਼ਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਰਣਨੀਤੀ ਨੂੰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ 'ਅਗਾਂਹ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਮਾਰਗ' ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ; ਅਜਿਹਾ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹਨ। ਭਾਸ਼ਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬੜਾ ਚੁਣ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਨਸਲਵਾਦੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਟਰੰਪ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਆਲੋਚਨਾ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲਾਂਭੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੈਰਲਟਸਵਿਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਨਸਲਵਾਦੀ ਵਾਪਰਿਆ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਉਘੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਰਤੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਆਪਣੀ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਖਾਕੇ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦਿਆਂ ਟਰੰਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਸਟੈਂਡ ਤੋਂ ਪਲਟੀ ਮਾਰਦਿਆਂ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜਾਂ ਫੌਰਨ ਕੱਢਣ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਏ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਹ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਚੇਤਨ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਵਲ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਫੌਜਾਂ ਨਾ ਕੱਢਣ ਹੀ ਸਗੋਂ ਉਥੇ ਹੋਰ ਫੌਜਾਂ ਭੇਜਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਐਲਾਨ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਸਾਹਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਫੌਜਾਂ ਭੇਜਣ ਦਾ ਅਮਰੀਕੀ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਮਹਾ ਰੂਤੀਵਾਦੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਰਣਨੀਤਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸਟੀਵ ਬੈਨਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਾ ਰਾਹ ਵਿਖਾਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜੀ ਭੇਜੇ ਜਾਣਗੇ ਜਦੋਂ ਚਰਚਾ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਫੌਜੀ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਰਹੇਗੀ, ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਾਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਭੇਤ ਰੱਖਣਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਅਮਰੀਕੀ ਹਿੱਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਾ ਹੋਣ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਤਾਲਿਬਾਨ ਨੇ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜਾਂ ਨਾ ਨਿਕਲੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਰਾ ਬਣਾ ਦੇਣਗੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਣ ਦੌਰਾਨ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਸਮੇਂ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਕੱਢਣ ਬਾਰੇ ਤਾਰੀਕ ਐਲਾਨਣ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 25 ਫੀਸਦੀ ਘਟਾ ਕੇ 40,000 ਦੀ ਥਾਂ 30,000 ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਬਾਰੇ ਲਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਿਆਣਪ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੌਜ ਦੀ ਸਲਾਹ ਮੰਨਦਿਆਂ, ਫੌਜ ਦੇ

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਆਧਾਰਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਨਾ ਕਿ ਸਮਾਂ ਆਧਾਰਤ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਓਬਾਮਾ ਦੇ ਵੈਸਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਵਿਖੇ ਭਾਸ਼ਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਪਰ ਭਖਵੀਂ ਬਹਿਸ ਹੋਈ ਸੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਦੇ ਠਹਿਰਾਅ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਟਰੰਪ ਨੇ 2011 ਦੌਰਾਨ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਇਰਾਕ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਓਬਾਮਾ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਉਥੇ ਜੋ ਖਲਾਅ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦਾ ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਟੇਟ ਨੇ ਲਾਹਾ ਲਿਆ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਦੇ ਠਹਿਰਨ ਲਈ 'ਸਟੇਟਸ ਆਫ ਫੋਰੇਜ਼ਿਜ਼ ਐਗਰੀਮੈਂਟ' ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਉੱਪਰ ਇਰਾਕ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਸੰਸਦ ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਓਬਾਮਾ ਕੋਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਆਧਾਰਤ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸੀ ਟਰੰਪ ਨੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਸੀਲਿਆਂ ਤੇ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਅਪਰੇਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਨਿਯਮ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਹੀ ਘੜ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਅਮਲਯੋਗ ਰਣਨੀਤੀ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਤੇ ਤੁਰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋੜ ਹੋਵੇ। ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਕੋਈ ਨੀਤੀ ਠੋਸੀ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਨੀਤੀ ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰੋਂ ਹੁੰਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਹਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਬਲ ਸੈਨਾ ਲਈ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰੋਂ ਹੁੰਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਹਮਲੇ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰਣਨੀਤੀ ਘੜ ਕੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਜਵਾਬੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਉਥੋਂ ਦੇ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਂ, ਸਥਾਨ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਢੰਗ ਬਾਰੇ ਨਿਰਣੇ ਲੈਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਟਰੰਪ ਨੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਭਾਰਾ ਬੋਝ ਉਥੋਂ

ਸੀ.ਆਰ. ਘਰੇਖਾਨ

ਦੇ 'ਭਲੇ ਲੋਕਾਂ' ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਲਾਂ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਡੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਅਸੀਮ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਬਲੈਕ ਚੈਕ ਵਰਗੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਫੌਜੀ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣਾ, ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਬੋਝ ਉਠਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ- ਰੂਸ, ਚੀਨ ਤੇ ਇਰਾਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜੋ ਆਪਣੇ ਰਣਨੀਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਕਾਰਨ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਉਹ ਚਾਹੁਣਗੇ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹਾਰ ਹੋਵੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਧਰਤੀ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁਣਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਦਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਦੇਸ਼ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਟਰੰਪ ਦੀਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਭਾਰਤ ਬਾਰੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਨਵੀਂ ਰਣਨੀਤਕ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬੰਮੂ ਵਜੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪ੍ਰਤੀ ਪਹੁੰਚ ਬਦਲਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਦਹਿਸ਼ਤ-ਗਰਦਾਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪਨਾਹਗਾਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਖਾਮੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। 'ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕੀ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਤੇ ਦਿ-ਹਸਤਗਰਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਨ ਦੇ ਕੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਗਵਾਉਣਾ ਪਏਗਾ।' ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹਾਂ, ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਮਦਦ ਵਿੱਚ ਕਟੌਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਅਸੀਂ ਅਰਬਾਂ ਡਾਲਰ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਲੜ ਰਹੇ ਸੀ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣਾ ਰਿਹਾ।' ਇਹ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ, ਓਸਾਮਾ ਬਿਨ ਲਾਦੇਨ ਅਤੇ ਹੱਕਾਨੀ ਨੈਟਵਰਕ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਬਦਲਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਬਦਲਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਈ ਇਹ ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਤੇ ਅਮਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਨਿਭਾਏ।'

ਤੀਹਰੇ ਤਲਾਕ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੂਝ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦਾ ਮੌਕਾ

ਭਾਰਤੀਆਂ ਮੁਸਲਿਮ ਮਹਿਲਾ ਅੰਦੋਲਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਜੁਝਾਰੂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹ-ਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਤੀਹਰੇ ਤਲਾਕ (ਭਾਵ 'ਤਲਾਕ, ਤਲਾਕ, ਤਲਾਕ' ਕਹਿ ਕੇ ਵਿਆਹ ਤੋੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ) ਅਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਇਹ ਸੁਝਾਏ ਕਿ ਸਰਬਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਆਸੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਖੁਦ ਨੂੰ ਢਾਲਿਆ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵਾਰ ਵਾਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਜੱਜ ਪੰਜ ਅਲਗ ਅਲਗ ਧਰਮਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਦੇਣ ਵਾਂਗ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਅਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਾਕੀ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਸਮੀਕਰਣਾਂ ਦਾ ਮੁਲੰਮਾ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਪੱਖੋਂ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਵੈਮਸੇਵਕ ਸੰਘ (ਆਰਐੱਸਐੱਸ) ਦੇ ਇੱਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁੱਘੜ ਤੇ ਸ਼ਾਤਿਰ ਕਾਰਕੁਨ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ 'ਪੁਰਾਣੇ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖਵਾਦ' ਦੀ ਮੋਤ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਇਸ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੀ ਘੋਖ-ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਤਲਾਕ ਬਾਰੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਹਾਮਿਦ ਅਨਸਾਰੀ ਦੇ ਇਸ ਕਥਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਆਪਕ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਜੂਦ ਵਿੱਚ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਕਥਨ ਖ਼ਿਲਾਫ ਅਧਿਕਾਰਤ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗੁੰਮੈਲ ਸੁਰ ਉਭਰੇ : ਕੋਈ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਤੇ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਵਰਗੇ

ਬੇਸੁਆਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਇਹ ਤੁਸਕਾਰ ਇਸ ਜਜ਼ਬੇ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੋ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਅਹਿਸਾਨਮੰਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਆਂਇਕ ਬਾਰੀਕੀਆਂ ਦੀ ਜੁਗਲੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਪਰ ਵੱਡਾ ਤੇ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਤੀਹਰੇ ਤਲਾਕ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਘਟਾਏਗਾ ਜਾਂ ਵਧਾਏਗਾ? ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਫ਼ਾਜ਼ਿਲ ਜੱਜ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਵਾਲ ਵੱਲ ਮੁਖ਼ਾਤਿਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਪ੍ਰਤੀ ਵੀ ਕੋਈ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇਸ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਸਿਆਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉੱਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਪੈਣਗੇ ਅਤੇ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮੁਸਲਿਮ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਨਾਕਦਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਧੀਨ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁੰਡਾ ਅਨਸਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਹਿ ਮਿਲੇਗੀ ਜੋ ਗੁਰੂ-ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹਿੰਸਕ ਕਹਿਰ ਢਾਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਹਮਲਾਵਾਰਾਨਾ ਬਿਰਤੀ

ਨੂੰ ਹੁਣ ਸਰਬਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਵੀ ਹੋਣਗੇ।

ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਉਠਣ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਅੱਖੜਪੁਣੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਲਗਾਮ ਲੱਗੇਗੀ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋਕ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ 'ਤੁਸ਼ਟੀਕਰਣ' ਦੀ ਸਿਆਸਤ, ਜੋ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਾਹ ਬਾਨੋ ਕੇਸ ਮਗਰੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਬੋਰੀਆ-ਬਿਸਤਰਾ ਲਪੇਟੇ ਜਾਣ ਦਾ ਅਮਲ ਹੁਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। 'ਤੁਸ਼ਟੀਕਰਣ' ਵਾਲੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹਿੰਦੂਵੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸੋਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਗ਼ੈਰ-ਭਾਜਪਾਈ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਸੰਤੋਖ ਤੇ ਸਥਾਈ ਨਾਖੁਸ਼ੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਇਹ ਭੜਕਾਹਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ 'ਆਪਣੀ ਹੀ ਭੂਮੀ' ਉੱਤੇ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਹ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੀਹਰੇ ਤਲਾਕ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੁਸਲਿਮ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ

ਟਰੰਪ ਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਾਰੇ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਪਹੁੰਚਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਉਡੀਕਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਵੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਟਰੰਪ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਬਾਰੇ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਕੀ ਪਰਿਵਰਤਨ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਟਰੰਪ ਦੀ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਬਾਰੇ ਨਵੀਂ ਰਣਨੀਤੀ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕੋਲੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਸਹਿਯੋਗ ਉੱਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪੈਂਟਾਗਨ ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਤਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਵੱਲ ਨਰਮ ਰੁਖ਼ ਰੱਖਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕੀ ਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਭਾਈਵਾਲ ਮੰਨਦਾ ਆਇਆ ਹੈ।

ਟਰੰਪ ਨੇ ਭਾਰਤ ਬਾਰੇ ਉਸਾਰੂ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਣ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਅਹਿਮ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਭਾਈਵਾਲ ਹੈ।' ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਰਣਨੀਤਕ ਭਾਈਵਾਲੀ ਬਣਾਉਣੀ, ਨਵੀਂ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਰਣਨੀਤੀ ਦਾ 'ਅਹਿਮ' ਹਿੱਸਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਟਰੰਪ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਭਾਰਤ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਅਰਬਾਂ ਡਾਲਰ ਕਮਾਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਏ, ਖਾਸਕਰ ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ।' ਚੀਨ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਸਾਡੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਿੰਦ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਮਨ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁੱਦੇ ਉੱਪਰ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ।'

ਸਾਨੂੰ ਟਰੰਪ ਦੀਆਂ ਭਾਰਤ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਉੱਪਰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਭਾਰਤ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਤਬਾਦਲਾ ਪੱਖੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਕੋਲੋਂ ਜਿਹੜੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਵਸੂਲਣਾ ਚਾਹੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨਪੂਰਬ ਸੋਚਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਖਰਚਣੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੋ ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਬਹੁਗੱਲ, ਇਸ ਨੇ ਅਫਗਾਨ ਵਸਨੀਕਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਲਈ ਦੋਸਤਾਨਾ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਤਾਲਿਬਾਨ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਤਾਲਿਬਾਨ ਧੜਵੀਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਟਰੰਪ ਦੀ ਅਖੌਤੀ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਬਾਰੇ ਰਣਨੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਬਕਾ ਅਮਰੀਕੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਹੋਲਬ੍ਰੁੱਕਸ ਦੀ ਅਫਗਾਨ ਪਾਕਿ-ਹਿੰਦ ਨੀਤੀ ਦੇ ਕੁਝ ਰੰਗ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅਫਗਾਨ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਰੋਕ ਸਕੇਗੀ।

ਹਰੀਸ਼ ਖਰੇ

ਬਹੁਤ ਸੀਮਿਤ ਦਖਲ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਬੇਹੱਦ ਘ੍ਰਿਣਾਯੋਗ ਰਵਾਇਤ ਤਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਸਲਾਮੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ। ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ, ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਇਸ ਰਵਾਇਤ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਤਾਰ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਕਾਰਨ ਘਬਰਾਹਟ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਲੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ?

ਤਰਕਸੰਗਤ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਆਂਇਕ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਥਾ ਉਸ ਧਰਮ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸੀਮਿਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਕਹਿਣਾ ਸੌਖਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਗੱਲ ਕਾਰਨ ਤਸੱਲੀ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਜੇਤੂ ਹੋਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 22 'ਤੇ)

ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਕਬੱਡੀ ਸੀਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ 17 ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਸਹਿਯੋਗ- ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ

ਸਾਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ (ਬਿਓਰੋ)- ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਵਲੋਂ 17 ਸਤੰਬਰ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ ਦੇ ਲੋਗਨ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਗਰਾਊਂਡਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ 13ਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰਾਂ ਸ਼ੋਰਾਂ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ 13ਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸ੍ਰ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਖੇਡ ਕਲੱਬਾਂ, ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਸੀਜ਼ਨ ਦਾ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਖੇਡ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਵੇਖਣ ਅਤੇ ਮਾਨਣ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਖੂਬ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਲਈ ਸਕਿਉਰਿਟੀ ਪੱਖੋਂ ਹੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਗੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਗੁਰੂਘਰ ਫਰੀਮਾਂਟ, ਗੁਰੂਘਰ ਸੈਨਹੋਜ਼ੇ, ਗੁਰੂਘਰ ਸਟਾਕਟਨ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਸਵੀਟਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਨਾਮੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਟੇਟਾਂ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕਨੇਡਾ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾਂ ਖੇਡ ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨ ਲਈ ਪਹੁੰਚਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਨਾਮੀ ਕਬੱਡੀ ਪ੍ਰੋਮੋਟਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਟੁੱਟ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਕਰਨਗੇ। ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਡਾਇਮੰਡ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੇ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਗਾਖਲ, ਨੇਕੀ ਅਟਵਾਲ ਅਤੇ ਪਿੰਕੀ ਅਟਵਾਲ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ ਸਹੋਤਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ

ਸਹੋਤਾ ਅਤੇ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰ. ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਬਣਾ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਰਾਜਾ ਸਵੀਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ ਵਿਖੇ ਕਲੱਬ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ੍ਰ. ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ ਮੰਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਉੱਪ ਚੇਅਰਮੈਨ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ, ਐੱਸ ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ ਤੇ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਨੇ ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਵਿੱਚ

ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅੰਗ-ਮਈ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਬਿਮਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਖੇਡ ਕਬੱਡੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੂਹਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵਿੱਤੀ ਸਹਿਯੋਗ ਦਾ ਵੀ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਮਹਾਂ ਕਬੱਡੀ ਕੁੰਭ ਵਿੱਚ ਨਾਮੀ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਆਸਾਂ ਅਤੇ ਚਾਵਾਂ 'ਤੇ ਖਰਾ ਉੱਤਰੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਬੇਬੇਰੀਆ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕਿ ਬੇਬੇਰੀਆ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਨਿਵਾਸੀ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਣ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਚੇਅਰਮੈਨ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨਾਲ 510-715-1619 ਜਾਂ ਐੱਸ ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਨਾਲ 510-415-3315 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਮੁੰਦਰੀ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਤੁਫ਼ਾਨ ਹਾਰਵੇਅ ਮਗਰੋਂ ਸਾਊਥ ਟੀਸਟ ਟੈਕਸਾਸ ਖਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡੁਬਿਆ

ਹਿਊਸਟਨ (ਟੈਕਸਾਸ) ਨੀਟਾ ਮਾਛੀਕੇ/ ਕੁਲਵੰਤ ਧਾਲੀਆਂ- ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸਾਊਥ ਟੀਸਟ ਟੈਕਸਾਸ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਮੁੰਦਰੀ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਤੁਫ਼ਾਨ ਹਾਰਵੇਅ ਮਗਰੋਂ ਪੂਰਾ ਸਾਊਥ ਟੀਸਟ ਟੈਕਸਾਸ ਹੀ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡੁਬਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੀਤੇ 13 ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਅਮਰੀਕੀ ਤੱਟ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤੁਫ਼ਾਨ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਿਆਨਕ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਚੌਥੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹਿਊਸਟਨ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਤੁਫ਼ਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਕਾਰਨ ਆਏ ਹੜ੍ਹ ਨੇ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਨਜੀਵਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੱਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ ਪਾਣੀ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਏਅਰ-ਪੋਰਟ, ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨਾਂ, ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ

ਪੁਲ੍ਹ ਪਾਣੀ ਹੇਠ ਡੁੱਬੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਲਿੰਕ ਬਾਕੀ ਟੈਕਸਾਸ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਬਿ-ਲਡਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕਨਵਿੰਸਨ ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਸਿਲਟਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਖੋਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਨੀਵੇਂ ਪੁਲ੍ਹਾਂ ਹੇਠ ਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਤੁਫ਼ਾਨ ਕਾਰਨ 15 ਲੋਕ ਜਖਮੀ ਵੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਵਰਖਾ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਲੈਵਲ ਹੋਰ ਵਧਣ ਦੇ ਅਸਾਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੂਰੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਨ।

ਵਰ/ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ
ਖੱਤਰੀ ਸਿੱਖ ਲੜਕਾ ਉਮਰ 26 ਸਾਲ, ਕੱਦ 6 ਫੁੱਟ ਜੋ ਕਿ ਇੱਥੇ ਯੂ. ਐਸ. ਏ. ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਐਚ।ਬੀ ਵੀਜ਼ਾ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਐਮ ਐਸ. ਕੀਤੀ ਹੋਈ, ਵਾਸਤੇ ਯੋਗ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।
ਲੜਕੇ ਦੇ ਪਿਤਾ ਡਾਕਟਰ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭੈਣ ਇੱਥੇ ਯੂ. ਐਸ. ਏ. ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 530-755-8730

ਉਮਰ 30 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5 ਫੁੱਟ 1 ਇੰਚ, ਬੀ. ਏ., ਪੀ. ਜੀ. ਡੀ. ਸੀ. ਏ., ਕੰਪਿਊਟਰ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਡਿਪਲੋਮਾ, ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਰਾਮਦਾਸੀਏ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ 'ਚੋਂ ਸੋਹਣੀ ਤੇ ਪਤਲੀ ਲੜਕੀ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸ. ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੋ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਆਬਾ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਹੈ:
98762-22560, 1823-232010
navdeep9090@live.com
*****

ਜੱਟ ਸਿੱਖ 25 ਸਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਕੱਦ 5 ਫੁੱਟ 11 ਇੰਚ, ਜਿਸਨੇ ਐਮ. ਸੀ. ਏ. ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ 'ਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਲਈ ਸਿ-ਟੀਜ਼ਨ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਗਰਾਇਆਂ ਹੁਰਾਂ ਨਾਲ 510-709-9474 'ਤੇ ਫੋਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਇੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਰਾਮਗੜੀਆ ਨਾਮਧਾਰੀ 28 ਸਾਲਾ, ਕੱਦ 5 ਫੁੱਟ 11 ਇੰਚ ਲੜਕਾ ਜੋ ਆਰ. ਐਨ. (ਰਜਿਸਟਰਡ) ਨਰਸ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸੈਨਹੋਜ਼ੇ (ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ) ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਲਈ ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ ਰਾਮਗੜੀਆ ਗੁਰਸਿੱਖ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ :
408-966-7976
Davinderbansel@gmail.com

Low Rate Loans

Real Estate Loans

Construction Loans

Commercial Loans

Business Loans

Apartment Loans

Loans up to \$30 Million

Credit or income problems are welcome

ਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕਰੈਡਿਟ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਇਨਕਮ ਘੱਟ ਹੈ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਬੱਸ ਇਕ ਵਾਰ ਫੋਨ ਕਰੋ

For more information Call:-

(408) 307-6331

Sex Problem

ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ

ਪੂਰਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ

ਅਸਰ 3 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਬੁਢਾਪੇ 'ਚ ਜਵਾਨੀ ਮਾਣੋ

ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਕਤ ਲਈ ਸਿਹਤ ਰੀਯੋਗ ਕੋਰਸ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ ਤਿੱਲਾ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ)

ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭੈੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਔਰਤ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਾ ਰਹਿਣਾ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਮਸਾਨੇ ਦੀ ਗਰਮੀ, ਪਿਸ਼ਾਬ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਣਾ, ਖੂਨ ਨਾ ਬਣਨਾ, ਖਾਂਦਿਆਂ ਪੀਂਦਿਆਂ ਸੁੱਕਦੇ ਜਾਣਾ ਆਦਿ ਤਮਾਮ ਤਕਲੀਫਾਂ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਫੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੀ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਜਮਾਈ ਹੋਈ ਦਵਾਈ ਅਤੇ ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ ਤੇਲ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਸੁਪਨਦੇਸ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਵਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਗਏ ਗੁਜ਼ਰੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਡਾ. ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ ਓਬਰਾਏ
ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਰਤਨ
ਰਜਿ. ਨੰ: 59/AY/PB.

ਸੈਕਸ ਵਿੱਚ ਭਰਪੂਰ ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਮਨਚਾਹਾ ਟਾਈਮ

ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰ ਉਮਰ 'ਚ ਹਾਸਲ ਕਰੋ

ਨਸਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ) ਤੇਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

Surajvanshi Pharmacy (R)

MANUFACTURE & EXPORTER OF HERBAL PRODUCTS

25, New Model Town, Jalandhar (Punjab) INDIA.

Contact : Dr. Shweat Oberoi +91-98155-33933

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਡੇਰਾਵਾਦ ਦਾ ਕਰੂਰ ਚਿਹਰਾ

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨੂੰ ਪੰਚਕੂਲਾ ਸਥਿਤੀ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 25 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਹਰਿਆਣੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿੱਲ ਦਿਖਾਈ। ਇਸ ਵਿੱਲ ਦਾ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੇ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪੰਚਕੂਲਾ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਲਈ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਥਿਤੀ ਜਦੋਂ ਬੇਕਾਬੂ ਹੁੰਦੀ ਦਿੱਸੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਖਿਚਾਈ ਕੀਤੀ। ਸਥਿਤੀ ਬੇਕਾਬੂ ਹੁੰਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਫੌਜ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਣੀ ਪਈ। ਫੌਜ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣੀ ਪਈ ਅਤੇ ਡੇਰੇ ਦੇ ਕਈ ਸਮਰਥਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਹਿੰਸਕ ਭੀੜਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਦੌੜਨ ਲੱਗੀਆਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਡੇਰਾਵਾਦ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਕਿੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਇਸਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਸਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਸਾਰਾਮ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਵਕਤ ਵੀ ਹਿੰਸਕ ਭੀੜਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਨੱਕ ਵਿਚ ਦਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹੱਥ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਰਥਕ ਅਜਿਹੀ ਹਿੰਸਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਿੰਸਾ ਦੀਆਂ ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਕਿ ਡੇਰਾਵਾਦ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਮਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਕਦੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਨਿਅੰਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਧਮਕਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਭਟਕਾਉਣ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਗੁੰਡਾ ਗਿਰੋਹਾਂ ਕਾਰਨ ਡਰ ਫੈਲਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੁੱਟਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਡੇਰੇਦਾਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਬਾਂਹ ਮਰੋੜ ਕੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਤੇ ਪਰਚੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੀ ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹਾਲ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਦਰਮਿਆਨ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡੇਰਾਵਾਦ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਸਖਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਸਿਸਟਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕੇ।

-ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ ਏ

Balbir Singh M.A.
Editor in Chief & Publisher
e-mail: bsma54@gmail.com

Tel : 510-938-7771, Ph : 510-516-3536

36415 RUSCHIN DR. NEWARK, CA 94560

Pardes Times (2nd office)
Ranjit Kandola ,Managing Editor

530-315-1020, email-Kandola@macloans.net

Buta Ram joshi Staff Reporter, Fresno 559-803-0055

Web designed www.pardesimes.com
by Aman Bansil 510-589-2245

The Pardes Times And People Associated With It Are Not Responsible For Any Claims Made By The Advertisers And Don't Endorse Any Product Or Services Advertised In The Pardes Times. Please Consult Your Attorney Before, Buying/Hiring Contracting Through The Ads Published In The News Paper. The Pardes Times Is In Business Of Selling Spaces And Claims Made By Advertisers Are Not Tested/Confirmed By An Independent Source.

ਮਹਿੰਗੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਡੇਰਾਵਾਦ ਦੀ ਸਿਆਸਤ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਡੇਰਾਵਾਦ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੱਸ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਘਾਤੀ ਤੱਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਮਰਨ-ਮਾਰਨ ਤੇ ਉਤਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਲ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹਨ। ਹਿੰਸਕ ਭੀੜਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਜਨ-ਜੀਵਨ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਕਈ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫਤਰ, ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਬੰਦ ਰਹੇ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਫਿਊ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਸਾੜ-ਫੂਕ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਆਖਿਰ ਅਜਿਹੇ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਨ ਹਨ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕੀ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ, ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ, ਆਪਣੇ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਤੇ ਉਤਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੀ ਕਮੀ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਇਸ ਵਕਤ 125 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਆਬਾਦੀ ਵਿਚੋਂ ਜਾਗਰੂਕ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ, ਜੋ ਤਰਕ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹੋਣ। ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਮਾਜ ਹਿੰਸਕ ਭੀੜਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਕਤ ਸਾਰੇ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਭੀੜਾਂ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰਕ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਵਾਦ ਦੇ ਪੂਜਕ ਬਣਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਕੁਝ ਲੋਕੀ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਡੇਰਾਵਾਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅੱਜ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕੀ ਮੜੀਆਂ-ਮਸਾਣਾਂ ਅਤੇ ਜਾਦੂ-ਟੂਣਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਡਰ ਵੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜਾਦੂ-ਟੂਣੇ, ਸਾਧੂ-ਸੰਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਆਪਣਾ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਕ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਹ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਭਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ, ਸਾਧੂਆਂ ਜਾਂ ਜਾਦੂ-ਟੂਣੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰੱਬ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ

ਸਥਿਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਆਪੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੁਝ ਵਾਪਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਕਾਫੀ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਡੇਰਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਾ ਲਈ। ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸੈਲ ਬਣਾ ਲਏ ਅਤੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੱਕ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਚੰਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਹੁਣ ਸਥਿਤੀ ਅਜਿਹੀ ਬਣ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਕਿਸੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਯਾਈ ਨੂੰ ਖੂਹ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮਕਾਜ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਦਿਖਾਈਆਂ। ਜੱਜਾਂ ਅਤੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕਾਇਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਮੁਕ ਦਰਸ਼ਕ ਬਣੀ ਦੇਖਦੀ ਰਹੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਦਿਖਾਉਣੀ ਪਈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕੁਝ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆਇਆ ਪਰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਹਾਲਾਤ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਪੰਚਕੂਲਾ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਬੈਠੇ ਵਿਚ ਇੰਟਾਂ-ਰੋੜੇ, ਬੰਦੂਕਾਂ, ਪਿਸਤੌਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਹਿੰਸਕ ਭੀੜਾਂ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਖਦੇੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਲਕਿ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਹਰਿਆਣਾ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸਖਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਗਈ। ਪਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸਖਤੀ ਦਿਖਾਈ ਤਾਂ

ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸਖਤ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। 25 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਫੈਸਲਾ ਆਉਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਥਿਤੀ ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਰੰਤ ਫੌਜ ਨੂੰ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਪੰਚਕੂਲਾ ਵਿਚ ਸਥਿਤੀ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵੀ ਕਰਨੀ ਪਈ ਅਤੇ ਅੱਥਰੂ ਗੈਸ ਅਤੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਦਾ ਵੀ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪਿਆ। ਹਿੰਸਕ ਭੀੜਾਂ ਨੂੰ ਖਦੇੜਨ ਲਈ ਪੰਚਕੂਲਾ ਵਿਚ ਫੌਜ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਮਸ਼ੱਕਤ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਬੱਸਾਂ ਅਤੇ ਰੇਲਾਂ ਬੰਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹਿੰਸਕ ਭੀੜ ਖਿੱਤ ਤਾਂ ਗਈ ਪਰ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਇਹ ਭੀੜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਪੰਚਕੂਲਾ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਫਿਰਦੀ ਰਹੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਤੱਕ ਪੰਚਕੂਲਾ ਤੋਂ ਲੋਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਜਿਵੇਂ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਵੰਡ ਦਰਮਿਆਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਆਉਂਦੇ ਸਨ।

Sinder Singh Pasiana
(Advocate)
Email - sindersingh2009@gmail.com
(91-86991-19745 M)

ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਡੇਰੇ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦੀ ਰਹੀ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਮਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਇਕ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਬਿਨਾਅ ਤੇ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਧਰਮ ਭੁੱਲ ਕੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਗਲਤਾਨ ਰਹੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਾਲਾਤ ਇੰਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਾਬ ਹੋਏ ਅਤੇ ਦੰਗਿਆਂ ਵਰਗੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਵੀ ਡੇਰਾਵਾਦ ਇੰਨਾ ਗਹਿਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੀ ਡਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਬੁਲੰਦ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਉਲਟਾ-ਸਿੱਧਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੁੜੀਆਂ ਭੀੜਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਵੱਡਾ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਫਤ ਦੇ ਬਾਡੀਗਾਰਡ। ਡੇਰੇਦਾਰ ਇੰਨੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜਦੋਂ ਚਾਹੁਣ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਜਬਰਦਸਤੀ ਦੱਬ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਲੁੱਟਮਾਰ ਤੱਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 22 'ਤੇ)

ਚੀਨ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਕੂਟਨੀਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਤਿੰਗ ਸਿਆਓ ਪਿੰਗ, ਜੋ ਮਾਓਵਾਦੀ ਜ਼ਬਰ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ 1978 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1997 ਤਕ ਚੀਨ ਦੇ ਸਰਬੋਤਮ ਹੁਕਮਰਾਨ ਬਣੇ ਰਹੇ, ਨੇ ਹੀ ਮਾਓਵਾਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕੱਟੜਪਨਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਉੱਦਮ ਅੰਦਰਲੀ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਉੱਦਮ ਦੀ ਚੀਨੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਤਰਕਪੂਰਨ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ: "ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਬਿੱਲੀ ਚੂਹੇ ਮਾਰਦੀ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਾਲੀ ਹੈ ਜਾਂ ਚਿੱਟੀ।" ਤਿੰਗ, ਚੀਨ ਦੇ ਉਸ ਲਭਾਉਣੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ 'ਖੇਵਣਹਾਰ' ਸਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਆਰਥਿਕ ਸ਼ਕਤੀ-ਕੇਂਦਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਤਿੰਗ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੀਤੀਆਂ ਉਲੀਕਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। 1989 ਦੇ ਤਾਇਨਾਨਮਿਨ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਛੇਤੀ ਬਾਅਦ, ਤਿੰਗ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ: "ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਬਕ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖੋ, ਆਪਣੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖੋ, ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਸਿੱਝੋ, ਆਪਣੀਆਂ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤਕ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖੋ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਆ ਜਾਂਦਾ।"

ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿੰਗ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਕਾਰਨ ਸਨ। 1969 'ਚ ਯੂਸਰੀ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਝੜਪਾਂ ਦੌਰਾਨ ਚੀਨ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਧੋਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ 1978 'ਚ ਤਿੰਗ ਦੇ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੀਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਅਪਮਾਨਿਤ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਅਮਰੀਕਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ, ਵੀਅਤਨਾਮ ਕਾਰਨ। ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕਾਰਟਰ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੇ ਤਿੰਗ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਮਾਣ-ਤਾਣ ਕੀਤਾ। ਉਥੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਤਿੰਗ ਪੂਰੀ

ਜੀ. ਪਾਰਥਾਸਾਰਥੀ

ਆਕੜ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ: "ਵੀਅਤਨਾਮ ਇੱਕ ਬਦਮਾਸ਼ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।" ਹੋਇਆ ਉਲਟ। ਚੀਨ ਨੇ ਵੀਅਤਨਾਮ ਉੱਤੇ 1979 ਵਿੱਚ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਵੀਅਤਨਾਮ ਨੇ ਚੀਨ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾ ਕੇ ਦਮ ਲਿਆ।

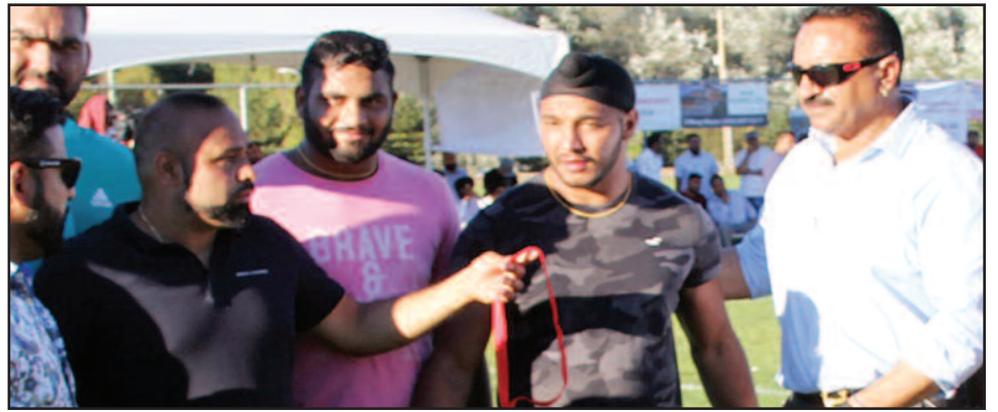
1986 'ਚ ਵੀ ਤਿੰਗ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਅਜਿਹੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਾਰ ਲੱਗੀ, ਜਦੋਂ ਚੀਨ ਦੀ 'ਪੀਪਲਜ਼ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ' (ਪੀਐਲਏ) ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਮਡੋਰੋਂਗ/ਵਾਂਗਡੁੰਗ ਨਾਂਅ ਦੇ ਇੱਕ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜੀ ਚੌਕੀਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਕਬਜ਼ਾ ਜਮਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਕਮੋਹਨ ਰੇਖਾ ਤਕ ਆ-ਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਤਿੰਗ ਨੇ 1986 'ਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨਾ ਹਟਾਈਆਂ, ਤਾਂ ਉਹ 'ਸਬਕ' ਸਿਖਾ ਕੇ ਰਹੇਗਾ। ਉਦੋਂ, ਅਮਰੀਕੀ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਕੈਸਪਰ ਵੀਨਬਰਗਰ ਨੇ ਸਾਲਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸਟੈਂਡ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਫੌਜੀ ਰੋੜਕਾ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਐਨ.ਡੀ. ਤਿਵਾੜੀ ਮਈ 1987 'ਚ ਪੇਈਚਿੰਗ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹੋਰ ਤਣਾਅ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਚੀਨ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਸੀ। ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨਵੰਬਰ 1988 'ਚ ਚੀਨ ਗਏ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਤਿੰਗ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ 'ਨੌਜਵਾਨ' ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਖੁਦ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਚੀਨੀ ਫੌਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਤੇ 1993 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਸੁਮਡੋਰੋਂਗ ਚੁੱ ਤੋਂ ਹਟੀਆਂ ਸਨ। ਸੁਮਡੋਰੋਂਗ ਚੁੱ 'ਚ ਚੀਨੀ ਮੁਸੀਬਤ ਸਦਕਾ ਹੀ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 1987 'ਚ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦਾ ਇੱਕ ਸੂਬਾ ਬਣਿਆ ਸੀ।

ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਚੀਨ 'ਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਬਦਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਆਰਥਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਪੰਜ ਗੁਣਾ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ ਖਰਚੇ ਛੇ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਹਨ। ਚੀਨ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ ਉਤਪਾਦਨ ਸਹੂਲਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਲਾਂ ਕੋਲ ਅਸਲੇ ਦੀ ਵੀ ਅਥਾਹ ਤਾਕਤ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਪਰ ਚੀਨ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਉਭਾਰ ਨੇ ਤਿੰਗ ਦੇ ਉਸ ਕਥਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ: "ਆਪਣੀਆਂ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖੋ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਜੀਵੋ।" ਚੀਨ ਹੁਣ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਫੌਜੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਸਮੁੱਚੇ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸਮੁੱਚੀ ਤਾਕਤ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 22 'ਤੇ)

ਸਬਾ ਥਿਆੜਾ ਵੱਲੋਂ ਸਰੀ (ਕੈਨੇਡਾ) 'ਚ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੇਨਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ

(ਸਫਾ 1 ਦੀ ਬਾਕੀ)
ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
ਕਬੱਡੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਨਾਮ
ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨ
ਸਰਬ ਥਿਆੜਾ, ਹਰਮਨ ਥਿਆੜਾ, ਜੁਨੀਅਰ

ਥਿਆੜਾ, ਸਾਬੀ ਤੱਖਰ, ਪੰਮਾ ਗਿੱਲ, ਕੁਲਬੀਰ ਗਰੇਵਾਲ,
ਹਰਵਿੰਦਰ ਰਾਏ, ਬਾਬੀ ਕਾਹਲੋਂ, ਮੀਕਾ ਡਾਮੇਲੀ, ਵਿੰਦਰ ਜੱਜ,
ਤਰਲੋਕ ਮੱਲੀ, ਪਾਲ ਸੰਘਾ, ਦਿਲਬਾਗ ਮਾਨ, ਕਮਲਜੀਤ ਸੰਘੇੜਾ।
ਰੋਇਲ ਕਿੰਗ ਯੂ. ਐਸ. ਏ. (ਭਾਰਤ-ਅਮਰੀਕਾ)
ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ/ ਰੋਇਲ ਕਿੰਗ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ।

ਜਿਹਨਾਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੋਨਾਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ
ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹਨ ਕਮਲ ਟਿੱਬਾ, ਤਾਰੀ ਖੈਰਾਵਾਲੀਆ, ਫਰੀਦ
ਅਲੀ, ਗੁਰਲਾਲ, ਗੁਰਦਿੱਤ, ਜੋਤਾ, ਸਿੰਦਾ ਬੋਪਾਰਾਏ।
ਪਰਦੇਸ ਟਾਇਮਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੇ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਾਂ।
ਇਹ ਸਾਰੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਨੂੰ ਸਾਬੀ ਤਖਰ

(ਫੋਨ 604-618-7246) ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਨੇਪਰੇ
ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਬੀ ਤਖਰ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਕ ਸੱਬਾ ਥਿਆੜਾ
ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿਲਾਪਤੋਂ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਕਬੱਡੀ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਯਤਨਾਂ
ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਖਰਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਬਹੁਤ
ਮਾਣ ਵਧਾਇਆ।

ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਮੁਹਰੇ ਢੇਰ ਹੋਇਆ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਂਗਲੀਆਂ ਤੇ ਨਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਰਹੀਮ

(ਸਫਾ 1 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਮਾਰੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।' ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਐੱਸ ਐੱਸ ਸਾਰੋ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਸਟਿਸ ਸੁਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜਸਟਿਸ ਅਵਨੀਸ਼ ਝਿੰਗਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਦੰਗਾਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਕਿਤੇ ਉਪਰ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਸੀ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਦੰਗਿਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਪੈਟਰੋਲ ਬੰਬਾਂ, ਲਾਠੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋ ਕੇ ਆਉਣ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਅਪਰਾਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਲੋਕ ਅੱਗਾਂ ਲਾਉਣ, ਦੰਗੇ ਭੜਕਾਉਣ ਅਤੇ ਭੰਨਤੋੜ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਖਤ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਸਿਧਾਂ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸੁਨੇਹਾ ਲੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਰਾਜਕਤਾ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ, ਉਸਨੂੰ ਨਤੀਜੇ ਭਗਤਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਝੁਕ ਕੇ

ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਗਹਿਰੇ ਸਦਮੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਲੰਬੇ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਸਭ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਗੁਰੂਸਰ ਮੋਡੀਆ ਵਿੱਚ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਕੱਲ੍ਹ ਕਰੀਬ 4 ਵਜੇ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਸੀ।

ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚਲੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬੂਰੇ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਦਰਜਨਾਂ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਉੱਤੇ ਪਹਿਰਾ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਿਲ੍ਹਾ ਹਨੂੰਮਾਨਗੜ੍ਹ ਦੇ ਥਾਣਾ ਗੋਲੂਵਾਲਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਥਾਣਾ ਅਫਸਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੇ ਘਰ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਕਿਸੇ

ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭੰਬਲਭੂਸਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਡੇਰਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਤਖਤ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਗੁੰਮਰਾਹ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੁੱਲੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਫੋਨ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਹਨ, ਜੋ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਭਟਕੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਉਪਰਾਲੇ ਵੀ ਕਰਨਗੇ। ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਭਾਈ

ਨਸੀਬਾਂ ਵਾਲਾ ਪਿੰਡ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਨਸੀਬਪੁਰਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਨਸੀਬਪੁਰਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡੇਵ-ਦੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਖੁਰਦ ਦਾ ਨਾਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋਟਲੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਾਫ਼ੀ ਅਰਸਾ ਪਹਿਲਾਂ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁਖੀ ਸ਼ਾਹ ਸਤਨਾਮ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਖੁਰਦ ਆਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋਟਲੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੰਚਾਇਤੀ ਮਤਾ ਪੈਣ ਮਗਰੋਂ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਹੱਥੋ-ਹੱਥੀ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਡੇਰੇ ਵਿੱਚੋਂ 18 ਕੁੜੀਆਂ ਸਮੇਤ 650 ਜਣੇ ਕੱਢੇ

ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਐਫਆਈਆਰਜ਼ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਬੱਲੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਵਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਜੂਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨਗੇ।

ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੀ ਖਿਚਾਈ

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਬਲਦੇਵ ਰਾਜ ਮਹਾਜਨ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸਟੈਟੋ ਲੈਣ ਕਰਕੇ ਛਾਤਝੰਬ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਪੰਚਕੂਲਾ ਆਉਣ ਲਈ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦਫਾ 144 ਤਹਿਤ ਮਨਾਹੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਜਾਂ ਪੰਜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨਾ ਲਾਉਣਾ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਸੀ। ਪੰਚਕੂਲਾ ਦੇ ਡੀਸੀਪੀ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਬਾਰੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ 20 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮੁਖੀ ਬਾਰੇ ਕਿਆਸੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵਾਂ ਗੱਦੀਨਸ਼ੀਨ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਸਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਣੇਗਾ ਜਦਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਮੂੰਹ-ਬੋਲੀ ਧੀ ਹਨੀਪ੍ਰੀਤ ਗੱਦੀ ਸੰਭਾਲੇਗੀ।

ਇਸ ਬਾਬਤ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਵੱਲੋਂ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਲਿਖਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਮੁਖੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਚਰਚਾ ਸੀ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਜਸਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡੇਰੇ ਦਾ ਨਵਾਂ ਮੁਖੀ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਡੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਨਾਂਹ

ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਮਾਂ ਨਸੀਬ ਕੌਰ, ਪਤਨੀ ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਲੜਕਾ ਜਸਮੀਤ ਇੰਸਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਗੁਰੂਸਰ ਮੋਡੀਆ (ਹਨੂੰਮਾਨਗੜ੍ਹ) ਪੁੱਜ ਗਏ ਹਨ। ਸੀਬੀਆਈ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ

ਨੇ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਭਰੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨੇੜਲਿਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਬਹੁਤ ਸਦਮੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਵੀ ਇਹੋ ਹਦਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਹਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੱਸੀ ਜੋ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹਨ, ਵੀ ਰਾਤ ਪਿੰਡ ਗੁਰੂਸਰ ਮੋਡੀਆ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਰਾਤ ਵਕਤ ਹੀ ਵਾਪਸ ਬਠਿੰਡਾ ਆ ਗਏ। ਸੂਤਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਵਾਰਸ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਹਾਲੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਕੀਤੀ ਨਾਕੇਬੰਦੀ

ਥਾਣਾ ਗੋਲੂਵਾਲਾ (ਹਨੂੰਮਾਨਗੜ੍ਹ) ਦੇ ਮੁੱਖ ਥਾਣਾ ਅਫਸਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪੁਲੀਸ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਕੇਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਡੇਰੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਲੱਭਣ 'ਚ ਜੁਟੀ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ

ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡੇਰੇ ਦੇ ਨਾਂ ਦਰਜ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ 25 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜਨਤਕ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਕੀਤੀ ਭੰਨਤੋੜ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਵਸੂਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸਰਕਾਰ ਡੇਰੇ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਬਾਰੇ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗੀ। ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਡੇਰੇ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਅੰਦਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨੀਮ ਫੌਜੀ ਦਸਤਿਆਂ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਕਾਰਨ ਪੁਲੀਸ ਵਿਭਾਗ 'ਤੇ ਪਏ ਵਿੱਤੀ ਬੋਝ ਦੀ ਡੇਰੇ ਤੋਂ ਵਸੂਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਅੰਬਾਲਾ ਰੇਲਵੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਨੇ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ ਰੱਦ ਹੋਣ ਤੇ ਹੋਰ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ 150 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰੇਲਵੇਜ਼ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਡਿਵੀਜ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਜੋੜਨ 'ਤੇ ਇਹ ਰਾਸ਼ੀ 350 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਰੋਡਵੇਜ਼, ਜਿਸ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ 50 ਲੱਖ ਪਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਆਰੰਭੇ ਯਤਨ

ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ

ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡਾ ਨੇ ਵੀ ਇਹੋ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਭੁਲੱਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਲੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇ।

ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੇ ਬੋਲਾਂ 'ਤੇ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਕੈਪਟਨ ਤੇ ਬਾਦਲ

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਡੇਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ, ਜੋ ਹੁਣ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਕੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੇ ਬੋਲ ਪੁਗਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿੰਡ ਕੈਲੇ ਵਾਂਦਰ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਨਸੀਬਪੁਰਾ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਖੁਰਦ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋਟਲੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਲ 2004-05 ਦੌਰਾਨ ਜਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੈਲੇ ਵਾਂਦਰ ਦਾ ਨਾਂ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਨਸੀਬਪੁਰਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕਾਂਗਰਸ ਹੁਕਮਤ ਸਮੇਂ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਨਸੀਬਪੁਰਾ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਪੰਚ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਪਰ ਏਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਾਂਦਰ ਗੋਤ ਦੇ ਬਾਸਿੰਦਿਆਂ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਚਰਚਾ ਘਰ ਵੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਵੋਟ ਕਰੀਬ 3150 ਹੈ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ 70 ਫ਼ੀਸਦ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਨ।

ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਚਾਇਤੀ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਲਾਹੇ ਲਈ ਤਤਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੋਹਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਤਤਕਾਲੀ ਸਰਪੰਚ ਮਲਕੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਕਢਵਾ ਕੇ ਲਿਆਏ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਉੱਤੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲਣ ਵਾਸਤੇ ਮਤਾ ਪਾਇਆ ਸੀ।

ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਛੱਪੜ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠੇ ਸਾਧੂ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਸਾਧੂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਿੰਡ 'ਚ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਹ ਸਤਨਾਮ ਜੀ ਆਏ ਸਨ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸ਼ਾਹ ਸਤਨਾਮ ਨੇ ਉਦੋਂ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ

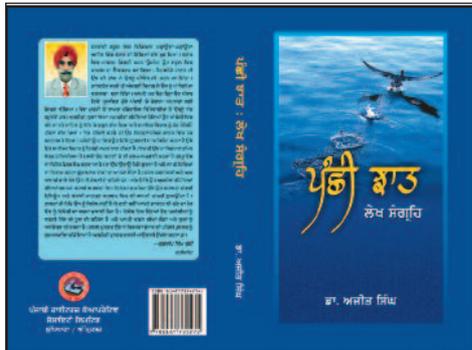
ਜਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਅੱਜ 18 ਯਤੀਮ ਕੁੜੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸਾਢੇ ਛੇ ਸੌ ਵਿਅਕਤੀ ਡੇਰੇ 'ਚੋਂ ਕੱਢੇ ਹਨ। ਜਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਡੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸਿਰਫ਼ ਢਾਈ ਤਿੰਨ ਸੌ ਵਿਅਕਤੀ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਡੇਰੇ 'ਚੋਂ ਕੱਢੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਮੈਡੀਕਲ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੁੜੀਆਂ ਹੁਣ ਜਿਲ੍ਹਾ ਬਾਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਧਿ-ਕਾਰੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਹਨ।

ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਡੇਰੇ 'ਚ ਬਣੇ 'ਸ਼ਾਹੀ ਬੇਟੀਆਂ ਬਸੇਰਾ' ਵਿੱਚੋਂ 18 ਸਾਲ ਤਕ ਦੀਆਂ 18 ਕੁੜੀਆਂ ਕੱਢੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਤਿੱਖੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਫੌਜ, ਅਰਧ ਸੈਨਿਕ ਬਲ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਜਵਾਨ ਤਾਇਨਾਤ ਹਨ। ਜਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਕਰਫਿਊ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਢਿੱਲ ਦੌਰਾਨ ਬੈਂਚ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਅਦਾਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰਹੇ ਪਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਂ-ਮਾਤਰ ਹੀ ਸੀ। ਕਰਫਿਊ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਅੱਜ ਵੀ ਬੰਦ ਰਹੇ। ਕਰਫਿਊ 'ਚ ਢਿੱਲ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਅਣ-ਸੁਖਾਵੀ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਡੀਸੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਡੇਰੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਲੱਭਣ 'ਚ ਜੁਟੀ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ

ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡੇਰੇ ਦੇ ਨਾਂ ਦਰਜ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ 25 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜਨਤਕ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਕੀਤੀ ਭੰਨਤੋੜ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਵਸੂਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸਰਕਾਰ ਡੇਰੇ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਬਾਰੇ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗੀ। ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਡੇਰੇ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਅੰਦਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨੀਮ ਫੌਜੀ ਦਸਤਿਆਂ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਕਾਰਨ ਪੁਲੀਸ ਵਿਭਾਗ 'ਤੇ ਪਏ ਵਿੱਤੀ ਬੋਝ ਦੀ ਡੇਰੇ ਤੋਂ ਵਸੂਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਅੰਬਾਲਾ ਰੇਲਵੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਨੇ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ ਰੱਦ ਹੋਣ ਤੇ ਹੋਰ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ 150 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰੇਲਵੇਜ਼ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਡਿਵੀਜ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਜੋੜਨ 'ਤੇ ਇਹ ਰਾਸ਼ੀ 350 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਰੋਡਵੇਜ਼, ਜਿਸ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ 50 ਲੱਖ ਪਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਾਵਿ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅੰਗ ਸੰਗੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਗਤਾਂ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਵਜਦ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਉਚਾਰਿਆ ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਬਾਣੀ ਅਖਵਾਇਆ। ਉਸ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਰਸ ਭਰੇ ਮਧੁਰ ਰੱਬੀ ਸੁਨੇਹੇ ਅਤੇ ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੋਇਆ। ਰੱਬੀ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਪਰਮਾਰਥ ਦੇ ਰਸਤੇ ਉਪਰ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਇਹਨਾਂ ਹਕੀਕੀ ਅਨੁਭਵਾਂ ਤੋਂ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣ। ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਰੱਬੀ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਉਸ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਸ਼ਬਦੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਸਾਰੇ ਅਨੁਭਵ ਬਾਣੀ ਬਣ ਗਏ। ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅੰਤਰ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਰੁੱਖ ਦੁਨੀਆ ਵੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਣੀ ਦਾ ਰੁਖ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜਾਂ ਰੱਬ ਵਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਹਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਵਿ ਸ਼ਾਸਤਰ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਭਗਤ ਸੈਣ ਅਤੇ ਭਗਤ ਧੰਨਾ ਜੀ ਆਦਿ ਨੇ ਆਰਤੀ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਵੀਕਾਰਿਆ। ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਵਲੋਂ ਵਰਨਣ ਆਰਤੀ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਆਰਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਝੂਠੇ ਪਸਾਰੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ:

ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਆਰਤੀ ਮਨੁ ਮੁਰਾਰੇ ॥
 ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਝੂਠੇ ਸਗਲ ਪਾਸਾਰੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਆਸਨੇ ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਉਰਸਾ
 ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਕੇਸਰੇ ਲੇ ਛਿਟਕਾਰੇ ॥
 ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਅੰਭੁਲਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਚੰਦਨੇ
 ਘਸਿ ਜਪੇ ਨਾਮੁ ਲੇ ਤੁਝਹਿ ਕਉ ਚਾਰੇ ॥੧॥
 ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਦੀਵਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਬਾਤੀ
 ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਤੇਲ ਲੇ ਮਾਹਿ ਪਸਾਰੇ ॥
 ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਕੀ ਜੋਤਿ ਲਗਾਈ
 ਭਇਓ ਉਜਿਆਰੇ ਭਵਨ ਸਗਲਾਰੇ ॥੨॥
 ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਤਾਗਾ ਨਾਮੁ ਫੂਲ ਮਾਲਾ
 ਭਾਰ ਅਠਾਰਹ ਸਗਲ ਜੂਠਾਰੇ ॥
 ਤੇਰੇ ਕੀਆ ਤੁਝਹਿ ਕਿਆ ਅਰਪਉ
 ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਤੁਹੀ ਚਵਰ ਢੇਲਾਰੇ ॥੩॥
 ਦਸ ਅਠਾ ਅਠਸਠੇ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀ
 ਇਹੈ ਵਰਤਣਿ ਹੈ ਸਗਲ ਸੰਸਾਰੇ ॥
 ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸੁ ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਆਰਤੀ

ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਹੈ ਹਰਿ ਭੋਗ ਤੁਹਾਰੇ ॥੪॥੩॥ (ਅੰਗ ੬੯੪)
 ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਅਣਜਾਣ ਲੋਕ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੀ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰਦੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਹੀ ਆਰਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਹੈ। ਹੇ ਭਾਈ! ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਅੰਭੋਬਰ ਕੂੜੇ ਹਨ। ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਮੇਰੀ ਉਪਾਸਨਾ ਵਾਲੀ ਚਟਾਈ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਮੇਰੀ ਰਗੜਨ ਵਾਲੀ ਸਿਲ੍ਹ ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਹੀ ਕੇਸਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਉਪਰ ਛਿੜਕਾਓ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਹੇ ਮੁਰਾਰ! ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਹੀ ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਹੀ ਚੰਨਣ। ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਹੀ ਚੰਨਣ ਦਾ ਰਗੜਨ ਹੈ, ਨਾਮ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਭੇਟਾ ਤੈਨੂੰ ਚੜਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਹੀ ਦੀਵਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਬਾਤੀ। ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦਾ ਤੇਲ ਲੈ ਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦੀ ਲਾਟ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਹੀ ਧਾਗਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਹੀ ਪੁਸ਼ਪ ਮਾਲਾ ਹੈ। ਬਨਾਸਪਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਠਾਰਾਂ ਭਾਰ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਖਾਤਰ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹਨ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਦੀ ਤੈਨੂੰ ਭੇਟਾ ਕਿਉਂ ਕਰਾਂ। ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦੀ ਚੋਰ ਹੀ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਉਪਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ, ਤੀਰਥਾਂ ਅਤੇ ਚਾਰਾਂ ਹੀ ਉਤਪਤੀ ਸੋਮਿਆਂ ਅੰਦਰ ਖੱਚਤ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਕੇਵਲ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਹੀ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਤੱਥ ਪੁਜਾ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਹੀ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਚੜਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਭਗਤੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਮੂਲ ਵਿਸ਼ਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦੋ ਸਰੂਪਾਂ ਸਰਗੁਣ ਅਤੇ ਨਿਰਗੁਣ ਦਾ ਬਿਆਨ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸਥਾਰ ਹੋਇਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਗੁਣ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਗੁਣ ਰਹਿਤ ਜਾਂ ਗੁਣ ਅਤੀਤ ਅਤੇ ਸਰਗੁਣ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਗੁਣ ਸਹਿਤ। ਗੁਣ ਅਤੀਤ ਨੂੰ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਅਤੇ ਘਟ ਘਟ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਰਗੁਣ ਵੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਨਿਰਗੁਣ ਅਤੇ ਸਰਗੁਣ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹੋਰ ਮਹਾਨ ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਨਿਰਗੁਣ ਅਤੇ

ਰਵਿਦਾਸੁ ਜਪੈ ਰਾਮ ਨਾਮਾ

ਸਰਗੁਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਭਾਜਨ ਰੇਖਾ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ। ਨਿਰਗੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਪੂਜਕ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰਗੁਣ ਭਗਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵੀ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਿਰਗੁਣ ਅਤੇ ਸਰਗੁਣ ਦੋਵਾਂ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਨਿਰਗੁਣ ਆਕਾਰ ਧਾਰਦਾ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਰਚ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਵੱਸਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਰਗੁਣ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ :
 ਨਿਰਗੁਣੁ ਆਪਿ ਸਰਗੁਣੁ ਭੀ ਓਹੀ ॥
 ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਿਨਿ ਸਗਲੀ ਮੋਹੀ ॥
 ਅਪਨੇ ਚਰਿਤ ਪ੍ਰਭਿ ਆਪਿ ਬਨਾਏ ॥
 ਅਪੁਨੀ ਕੀਮਤਿ ਆਪੇ ਪਾਏ ॥
 ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥
 ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ ਏਕੋ ਸੋਇ ॥ (ਅੰਗ ੨੮੭)

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਪਰਮ ਹਸਤੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ:
 ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ ਬਾਣੀ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਕੀ
 ਸਰਬੇ ਏਕੁ ਅਨੇਕੈ ਸੁਆਮੀ ਸਭ ਘਟ ਭੁੰਗਵੈ ਸੋਈ ॥
 ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸੁ ਹਾਥ ਪੈ ਨੇਰੈ ਸਹਜੇ ਹੋਇ ਸੁ ਹੋਈ ॥੪॥੧॥ (ਅੰਗ ੬੫੮)

ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਸੁਆਮੀ ਨੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਮਾਲਕ ਸਾਰਿਆਂ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਵਿਦਾਸ

ਦਾ ਨਾਮ ਸੰਤੋਖਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿਆਰੀ ਸੀ। ਆਪ ਜਾਤ ਦੇ ਚਮਿਆਰ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਰੀ ਕਿੱਤੇ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਵਰਨਣ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਵਾਸੀ ਅਤੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਸ਼ੂ ਢੋਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ਸਬੰਧੀ ਸੂਚਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :
 ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਕੁਟ ਬਾਂਢਲਾ ਢੋਰ ਢੇਵੰਤਾ
 ਨਿਤਹਿ ਬਨਾਰਸੀ ਆਸ ਪਾਸਾ ॥ (ਅੰਗ ੧੨੯੩)

ਅਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਮੰਡੂਰ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਬਾਰੇ ਸਹਿਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਹੈ। ਬਨਾਰਸ ਹਿੰਦੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਲੰਘ ਇਕ ਪਿੰਡ ਸੀਰ ਗੋਵਰਧਨਪੁਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਬਨਾਰਸ ਦਾ ਹਿਸਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਉਪਰ ਇਕ ਰੰਬੀ ਅਤੇ ਇਕ ਸੰਖ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਵਸਤਾਂ ਵੀ ਪਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਉਪਰ ਚਾਰ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਮੰਦਿਰ ਵੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਗਤ ਰਾਮਨੁਜ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਗਤੀ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਦੇਵਾਨੰਦ, ਹਰੀਆਂ ਨੰਦ ਅਤੇ ਰਾਮਾਨੰਦ ਆਦਿ ਸੰਤ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਇਸ ਰਾਮਾਨੰਦ ਦੇ ਹੀ ਸ਼ਿਸ਼ ਸਨ। ਡਾਕਟਰ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ, ਮੈਕਾਲਿਫ, ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਸੁਕਲ ਅਤੇ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨਰੇਤਮ ਵੀ ਇਸ ਮਤ ਨਾਲ

ਕਰਨ ਲਗੀ। ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਹ ਕੰਗਣ ਤਾਂ ਗੰਗਾ ਨੇ ਰਵਿਦਾਸ ਲਈ ਪੁਸ਼ਾਦ ਵਜੋਂ ਦਿਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਕੋਲ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਰਵਿਦਾਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਗੰਗਾ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਕੰਗਣ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾ ਕੰਗਣ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਭਗਤ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸਰ ਝੁਕਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ :

ਭਗਤੁ ਭਗਤੁ ਜਗਿ ਵਜਿਆ ਚਹੁ ਚਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਿ ਚਮਿਰੇਟਾ।
 ਪਾਣੂ ਗੰਢੈ ਰਾਹ ਵਿਚਿ ਕੁਲਾ ਧਰਮ ਢੋਇ ਢੋਰ ਸਮੇਟਾ।
 ਜਿਉ ਕਰਿ ਮੈਲੈ ਚੀਬੜੇ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਅਮੋਲੁ ਪਲੇਟਾ।
 ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਉਪਦੇਸਦਾ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਸਹੇਟਾ।
 ਨੁਵਣਿ ਆਇਆ ਸੰਗੁ ਮਿਲਿ ਬਨਾਰਸ ਕਰਿ ਗੰਗਾ ਬੇਟਾ।
 ਕਵਿ ਕਸੀਰਾ ਸਉਪਿਆ ਰਵਿਦਾਸੈ ਗੰਗਾ ਦੀ ਭੇਟਾ।
 ਲਗਾ ਪੁਰਬੁ ਅਭੀਚ ਦਾ ਡਿਠਾ ਚਲਿਤੁ ਅਚਰਜ ਅਮੇਟਾ।
 ਲਇਆ ਕਸੀਰਾ ਹਥੁ ਕਵਿ ਸੂਤੁ ਇਕੁ ਜਿਉ ਤਾਣਾ ਪੇਟਾ।
 ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਹਰਿ ਮਾਂ ਪਿਉ ਬੇਟਾ ॥੧੭॥

ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਆਪ ਦੀ, ਜੁੱਤੀਆਂ ਗੰਢਣ ਵਾਲੀ ਕੁਠਾਲੀ ਹੋਣ ਵਗਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਕਈ ਸਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਕੁਠਾਲੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕਰਵਾਏ ਸਨ। ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਪਿਤ ਕਰਿ ਰੱਖਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਖਾਤਰ ਜੁੱਤੀਆਂ ਗੰਢਣ ਅਤੇ ਮੁਰਦੇ ਜਾਨਵਰ ਢੋਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰੰਤੂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਧੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿੱਚਨਾ ਪਾ ਸਕੇ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਦੁਨਿਆਦਾਰੀ ਤੋਂ ਵੈਰਗੀ ਸਨ।

ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਆਪ ਦਾ ਵਿਆਹ ਬੀਬੀ ਲੋਣਾ ਜਾਂ ਲੋਣਾ ਨਾਲ ਕਰ ਕੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਰਵਿਦਾਸ ਦੁਨਿਆਦਾਰ ਬਣ ਜਾਵੇ ਪਰੰਤੂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਾਰਨ ਉਹ ਦੁਨਿਆਦਾਰੀ ਵਲ ਨਾ ਖਿੱਚੇ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸਦਾ ਰਾਮ-ਨਾਮ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਚਿਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ :

ਚਮਰਟਾ ਗਾਂਠਿ ਨ ਜਨਈ ॥
 ਲੋਗੁ ਗਾਠੈ ਪਨਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਆਰ ਨਹੀਂ ਜਿਹ ਤੋਪਉ ॥
 ਨਹੀ ਰਾਖੀ ਠਾਉ ਰੋਪਉ ॥੧॥
 ਲੋਗੁ ਗੰਠਿ ਗੰਠਿ ਖਰਾ ਬਿਗੂਚਾ ॥
 ਹਉ ਬਿਨੁ ਗਾਂਠੇ ਜਾਇ ਪਹੁਚਾ ॥੨॥
 ਰਵਿਦਾਸੁ ਜਪੈ ਰਾਮ ਨਾਮਾ ॥
 ਮੋਹਿ ਜਮ ਸਿਉ ਨਾਹੀ ਕਾਮਾ ॥੩॥੭॥ (ਅੰਗ ੬੫੯)

ਆਪ ਜੀ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵੰਡਣ ਲਈ ਅਤੇ ਦੀਨ ਦੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਖਾਤਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਬਿਹਾਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਗੁਜਰਾਤ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੱਖਣੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗਏ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਯਾਤਰਾ ਰਾਣੀ ਝਾਲੀ ਕੋਲ ਚਿੱਤੌੜ ਦੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਥਾਨ ਉਪਰ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਵੀ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਬਾਰੇ ਇਕ ਮਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪ੍ਰੋ. ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਬਰਕਤ ਸਿੰਘ ਅਨੰਦ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਚਲਾਣਾ ੨੮ ਮਾਘ ਸੰਮਤ ੧੫੭੫ (੧੫੧੮ ਈਸਵੀ) ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਤ ਮਿਸ਼ਰ ਸੰਮਤ ੧੫੮੭ (੧੫੪੦ ਈਸਵੀ) ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ਸੰਮਤ ੧੫੮੪ (੧੫੨੭ ਈਸਵੀ) ਦੀਆਂ ਮਿਤੀਆਂ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਗਤ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੁਰਾਤਨ ਸਰੋਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਉਪਰ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ ਅਤੇ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ, ਕਬੀਰ, ਤਿਰਲੋਚਨ, ਸਧਨਾ, ਸੈਣ ਆਦਿ ਭਗਤ ਜਨ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਸੰਮਤ ੧੫੪੬ (੧੪੮੯ ਈਸਵੀ) ਤੋਂ ਸੰਮਤ ੧੫੭੪ (੧੫੧੭ ਈਸਵੀ) ਤਕ ਨਿਸਚਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਚਲਾਣੇ ਦੀ ਸਾਖੀ ਦੇ ਸਰੋਤ ਸੋਢੀ ਮੇਹਰਬਾਨ ਦੀ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਅੱਲਕ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਆਪ ਆਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੀਬਾਣ ਵਿਚ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਸਣਦੇ ਹੀ ਸੱਚਖੰਡ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅੰਤਿਮ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚਲਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਲਈ ਅਰਥਪੂਰਨ ਹੈ।

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਚਮਾਰ ਜਾਤੀ ਵਿਚੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਾਧਨਾ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਉਪਰ ਛਾ ਗਏ, ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤ ਘਰਾਣੇ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਬੂਲਣ ਲਗ ਪਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਨ ਕਿ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਸ਼ੁੱਧ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਕਾਰਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਮਾਰ ਜਾਤੀ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਪਿਆ।

ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਮਾਲਕ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਕੁਝ ਕੁਦਰਤੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਣ ਦਿਉ।
 ਸਵੈ ਜੀਵਨੀ ਲਿਖਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਆਇਆ ਸੀ ਕਾਰਨ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਇਕ ਮਿਥਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚੋਲੇ ਬਦਲ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਸ ਇਹੋ ਹੀ ਜੀਵਨ ਹੈ ਅਤੇ ਫੇਰ ਕਬਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਆਮਤ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਥੋਂ ਕੱਢਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਮਕਬਰੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਇਸ ਦੁਨੀਆ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਆਪਣਾ ਅੰਗ ਸਵਾਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦੀ ਚਿਤਰ ਉਤਾਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
 ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਭਗਤਮਾਲ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਭੰਡਾਰਕਰ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ੧੩੯੮ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਡਾਕਟਰ ਭਗਵਤ ਵਰਤ ਮਿਸ਼ਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੋਜਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਨਮ ਬਾਰੇ ੧੩੯੮ ਈਸਵੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਇਕ ਹਾਝ ੧੪੫੬ ਸੰਮਤ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਮ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਰਾਘਵ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਕਰਮ ਦੇਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।
 ਭਵਿੱਖਤ ਪੁਰਾਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿਤਾ ਦੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਨਾਮ ਮਾਨਦਾਸ ਸੀ। (ਮਾਨਦਾਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਰਵਿਦਾਸ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ)। ਕਵੀ ਬਰਕਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸੰਤੋਖਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਕੌਸ ਦੇਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:
 ਏਸ ਸਹਿਰ ਦੀ ਬਸਤੀ ਅੰਦਰ ਸੀ ਇਕ ਭਗਤ ਪਿਆਰਾ।
 ਨਾ ਸੰਤੋਖਾ ਦਾਸ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਜਾਤੀ ਦਾ ਚਮਿਆਰਾ।
 ਕੌਸ ਦੇਵੀ ਸੀ ਤੀਵੀਂ ਉਸ ਦੀ ਵਡਿਆਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ।
 ਕੌਸ ਦੇ ਘਰ ਬਾਲਕ ਹੋਇਆ ਚੰਨ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸੋਹਣਾ।
 ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਤਾ

ਡਾਕਟਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਟਕਪੂਰਾ
 drsinghajit@gmail.com
 585-305-0443

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਵਾਰਿਸ ਹੋ ਨਿਬੜੀ ਨਿਊਆਰਕ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਸੁਰੀਲੀ

ਰਿਪੋਰਟ:- ਰਿਆਜ਼, ਆਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ

ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਪਿਰਤ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰਸੇ ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਵਲੋਂ, ਜਿਸ ਵਲੋਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ, ਹਾਜ਼ਰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਰ ਵੀ, ਹਰ ਵੇਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਲਾ ਸੀ ਸ਼ਾਮ ਦਾ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੀ ਸ਼ਾਮ ਸੁਰੀਲੀ। ਸਥਾਨ ਸੀ ਨਿਊਆਰਕ ਦਾ ਮਹਿਰਾਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ। ਗਾਇਕ ਸਨ, ਸੁਫੀਆਨਾ ਅੰਦਾਜ਼ 'ਚ ਗਾਇਕੀ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਾਹਿਲ, ਸਫਲ ਗੀਤਕਾਰ ਅਤੇ ਗਾਇਕ ਐੱਚ. ਐੱਸ. ਭਜਨ, ਜੱਸ ਔਲਖ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗਾਇਕ। ਮੰਚ

ਇਸ ਵੇਰ ਦੀ ਨਿਊਆਰਕ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਸੁਰੀਲੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਅਨਮੁੱਲੇ ਗੀਤਾਂ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਗੀਤਕ ਸ਼ਾਮ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਮਨੋ ਮਾਣਿਆ। ਸਾਹ ਰੋਕ ਕੇ ਸੁਣਿਆ। ਗਾਇਕੀ ਸੁਰ, ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਅਤੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਦਿਲੋਂ ਮਨੋ ਹਾਜ਼ਰੀ ਇਸ ਵੇਰ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਸੁਰੀਲੀ ਦਾ ਹਾਸਲ ਰਿਹਾ। ਜੋ ਵੀ ਇਸ ਸ਼ਾਮ 'ਚ ਆਇਆ।

ਖੁਸ਼ਬੂ ਭਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰਕੇ, ਮਿੱਠੇ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਪੰਡ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਇਸ ਫਖਰ ਨਾਲ ਘਰੋ-ਘਰੀ ਤੁਰ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ "ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਵਾਰਿਸ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸੱਚੀ-ਮੁੱਚੀ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਉਤੇ ਮਾਣ ਹੈ, ਜਿਸ ਆਸਰੇ ਉਹ ਜਿਧਰ ਵੀ ਗਿਆ, ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਵੰਡਦਾ ਤੁਰਿਆ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਮ ਸੁਰੀਲੀ ਮਹਿਫਲ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਜੁਬਾਨ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਮੋਹਮੱਤੀਆਂ ਨਾਮਵਰ ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਸੰਚਾਲਨਾ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪਰਾਗੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ ਹੱਥ ਸੀ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਸੁਰਾਂ ਗੂੰਜੀਆਂ, ਹਰਮੋਨੀਅਮ, ਤਬਲੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਸੁਖਦੇਵ ਸਾਹਿਲ ਨੇ ਸਮਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਦੇ ਬੋਲ ਜਦੋਂ ਸੁਰਾਂ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹੇ ਉਸਨੇ ਗਾਏ, "ਹੰਸ ਕਦੇ ਵੀ ਰੋੜ ਨਾ ਚੁਗਦੇ, ਤੇ

ਕਾਗ ਨਾ ਦਿਖਦੇ ਬੱਗੇ। ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਉਹ ਕਦੇ ਨਾ ਮਰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਮਰਨ ਯਾਰਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ" ਤਾਂ ਇਵੇਂ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਸੁਰ ਤਾਲ, ਇਕ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੂੰ ਮਹਿਫਲ 'ਚ ਬੁਲਾ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਮਨ ਇਕ ਸੁਰ, ਗੀਤ ਇੱਕ ਸੁਰ, ਸੰਗੀਤ ਇੱਕ ਸੁਰ ਅਤੇ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਇੱਕ ਸੁਰ। ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਉਸਤਾਦ ਸ਼ਾਇਰ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੰਗ, ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ, ਸੁਲੱਖਣ ਸਰਹੱਦੀ, ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾੜ੍ਹਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਾਮਵਰ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੇ ਕਲਾਮ ਆਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਖੱਟੀ।

ਉਪਰੰਤ ਗਾਇਕ ਅਤੇ ਗੀਤਕਾਰ ਜੱਸ ਔਲਖ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਗੀਤ "ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸਾਰੇ ਖਾਂਦੇ ਨੇ" ਮਹਿਫਲ 'ਚ ਗੂੰਜਿਆ ਤਾਂ ਇਵੇਂ ਜਾਪਿਆ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਨਸ਼ਿਆ

ਗਏ ਹੋਣ। ਆਪਣੀ ਮਾਖਿਉਂ ਮਿੱਠੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨੇ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਝੂਮ ਹੀ ਉਠੇ। ਜੱਸ ਔਲਖ ਜਿਹੜਾ ਉਭਰਦਾ ਗੀਤਕਾਰ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗਾਇਕ ਵੀ ਹੈ ਦੇ ਗਾਏ ਗੀਤਾਂ ਨੇ ਮਹਿਫਲ 'ਚ ਸਮਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਅੱਜ ਦੇ ਗਾਏ ਗੀਤਾਂ ਤੋਂ ਆਸ ਬੱਝੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਗਾਏ, ਲਿਖੇ ਗੀਤ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੇ। ਮਹਿਫਲ 'ਚ ਗਾਇਕ ਐੱਚ.ਐੱਸ. ਭਜਨ ਨੇ ਸ਼ਾਮ ਸੁਰੀਲੀ 'ਚ ਨਿਵੇਕਲੇ ਰੰਗ 'ਚ ਰੰਗੇ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਉਹਦੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਗੀਤ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਕਬੂਲ ਹਨ

ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਦਕਾ ਉਸ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਕਲੀ ਥਾਂ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਰਸੂਖ ਵੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦਿਆਂ, ਧੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਆਪਣੀ ਮਿੱਠੀ ਜੁਬਾਨ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਉਸ ਨੇ ਸਾਜਨ ਰਾਏਕੋਟੀ ਅਤੇ ਅਜ਼ਾਦ ਜਲੰਧਰੀ ਦੇ ਗੀਤ ਵੀ ਗਾਏ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਗਾਇਕਾ ਟੀਨਾ ਮਾਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਸੁਰੀਲੀ 'ਚ ਆਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਜਿਸ ਵੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਉਹ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਯੋਗ ਸੀ। ਟੀਨਾ ਮਾਨ ਨੇ ਮਹਿਫਲ ਵਿੱਚ ਭਰਪੂਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਵਾਈ। ਇੱਕ ਸਿਰੇ ਗਾਇਕ ਸੁਖਦੇਵ ਸਾਹਿਲ ਸੀ ਜੱਸ ਔਲਖ ਸੀ, ਐੱਚ.ਐੱਸ.ਭਜਨ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵੱਡੇ-ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਅਤੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਨ,

ਵਿੱਚ ਵਚਾਲੇ ਟੁਨਕਵੇਂ ਬੋਲ ਆਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮਹਿਫਲ ਉਹਨਾ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਸੁਫੀਆਨਾ ਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨੇ ਹਨ।

Quick Lube & Smog

We rent U-HAUL

OIL CHANGE & SMOG CHECK STATION

SUKHWINDER BHELLA

gogibhella@gmail.com

**691 W. Tennyson Rd
Hayward, CA 94544**

**PH 510-757-6775
FAX 510-292-0330**

ਫਰੀ ਡਿਲੀਵਰੀ

Haller's

PHARMACY

Since 1957

* Free Delivery * Open 7 days a week

* \$5 credit on over-the-counter products for newly transferred patients

* ਅਸੀਂ ਫਰੀਮਾਂਟ, ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ ਤੇ ਨਿਊਆਰਕ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਦਵਾਈਆਂ ਘਰੋ-ਘਰੀ ਵੀ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
* ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਫਾਰਮੇਸੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਪਰਚੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਫ ਸਾਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰੋ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਖਾਤਾ ਇੱਥੇ ਲੈ ਆਵਾਂਗੇ।
* ਦਵਾਈਆਂ ਨਕਦ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਦੂਸਰੀਆਂ ਫਾਰਮੇਸੀਆਂ, ਜਿੰਨਾ ਹੀ ਰੇਟ ਅਸੀਂ ਵੀ ਮੈਚ ਕਰਾਂਗੇ।

ਇਕ ਵਾਰ ਮੌਕਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਓ, ਤੁਹਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਫਾਰਮੇਸੀ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: **(510) 797-2772**

37323 Fremont Blvd, Fremont, CA 94536

PAMMA

LAW FIRM

Sukhraj S. Pamma
Attorney At Law
pammalaw@gmail.com

BABEL

IMMIGRATION LAW, LLP

Magda Tatiana Reyes
Attorney At Law/ Abogada
treyes.babelimmigrationlaw@gmail.com

ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Ph 530-329-8424 Fax 530-777-3900

855 Harter Parkway, Suite 305 Yuba City, CA 95993

ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਏ ਕੱਚੀਏ ਵਪਾਰਨੇ- ਪ੍ਰੀਤ ਮਹਿੰਦਰ ਤਿਵਾੜੀ

ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਫਰੀਮਾਂਟ (ਪਿੰਡ ਪੁਰਾਣੇ ਵਾਲਾ, ਮੋਗਾ) 408-857-4455

ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਗਾਇਕ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਦੇਵ ਮਾਨ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਟਿਵਾਣਾ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਮਾਨ, ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ, ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪਾਰਸ, ਦੀਪਕ ਜੈਤੋਈ, ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਮਰਾੜਾਂ ਵਾਲਾ, ਭਿੰਦਰ ਡੱਬਵਾਲੀ, ਅਲਬੇਲਾ ਜਿਊਣਵਾਲਾ, ਸਿੰਧੂ ਕਣਕਵਾਈਆ, ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ, ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ, ਧਰਮ ਕੰਮੇਆਣਾ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਨਾਂ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਬਠਿੰਡਾ-ਮੋਗਾ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਮਾਲਵੇ ਦੀ। ਬਠਿੰਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਬੱਲੂਆਣੇ ਦਾ ਇਕ ਫੱਕਰ-ਫਕੀਰ ਜਿਹਾ ਪਰ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਗੀਤਕਾਰ ਸੀ ਪ੍ਰੀਤ ਮਹਿੰਦਰ ਤਿਵਾੜੀ, ਜਿਸਨੇ ਇਨ੍ਹੇ ਮਿਆਰੀ ਤੇ ਮਾਅਨਿਆਂ ਵਾਲੇ ਗੀਤ ਲਿਖੇ, ਸੁਣ ਕੇ ਲੋਕ ਅਸ ਅਸ ਕਰ ਉਠੇ।

ਇੰਨਾ ਹੀ ਦਰਦ ਭਰਿਆ ਗੀਤ ਤਿਵਾੜੀ ਦੀ ਕਲਮ ਤੋਂ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਨੇ ਗਾਇਆ, ਜਿਸਦੇ ਬੋਲ ਰੂਹ ਤੱਕ ਉਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ: ਤੂੰ ਤਾਂ ਤੁਰ ਗਿਉਂ ਚੰਨਾ ਜਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਰੋਲ ਕੇ ਕਿਸਨੂੰ ਸੁਣਾਵਾਂ ਦੁੱਖ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਫੋਲ ਕੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ

ਪ੍ਰੀਤ ਮਹਿੰਦਰ ਤਿਵਾੜੀ

ਨਹੀਉਂ ਤੜਫਾਈਦਾ ਜਾਲਮਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪਾ ਕੇ ਦੂਰ ਨਹੀਉਂ ਜਾਈਦਾ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਪੈਸੇ ਵਾਲੀ ਤੱਕੜੀ 'ਚ ਤੋਲਕੇ, ਕਿਸਨੂੰ ... ਸੋਹਣੇ ਗੀਤਾਂ ਵਾਲਿਆ ਵੇ ਠੱਗ ਵਣਜਾਰਿਆ ਰੱਬ ਦੀ ਸਹੁੰ ਮਹਿੰਦਰਾ ਵਿਛੋੜਿਆਂ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਕਿਸਨੇ ਪਿਲਾਏ ਵੇ ਤਵੀਤ ਤੈਨੂੰ ਘੋਲ ਕੇ, ਕਿਸਨੂੰ ... ਉਪਰਲੇ ਦੋਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਂਰਬੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਵੈਰਾਗਮਈ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਗਾ ਕੇ ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਸਿਖਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਗੀਤ ਲਿਖੇ ਗਏ, ਉਸੇ ਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਰੁਣਾਮਈ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਗਾਏ। ਤਿਵਾੜੀ ਦੀ ਕਲਮ ਨਾਲ ਇਹ ਸਹੀ ਇਨਸਾਫ

ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਤਿਵਾੜੀ ਬੜਾ ਤਕੜਾ ਕੰਪੋਜ਼ਰ ਵੀ ਸੀ। ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਗੀਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਫਿਰ ਤਰਜ਼ ਤੇ ਫਿਰ ਗੀਤ ਲਿਖਦਾ ਸੀ। ਜਲੰਧਰ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਚੱਲੇ ਸਾਰੇ ਗੀਤ ਤਿਵਾੜੀ ਦੇ ਕੰਪੋਜ਼ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਅਧਵਾਟੇ ਟੁੱਟੀ 'ਪ੍ਰੀਤ' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਬੜੀ ਬਾਖੂਬੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਾਲ 1990 ਤੋਂ 1995 ਤੱਕ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਜਿਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੋਏ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਗੀਤ ਪ੍ਰੀਤ ਮਹਿੰਦਰ ਤਿਵਾੜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਤੇ ਕੰਪੋਜ਼ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸਨ 'ਹੁੱਲੇ ਹੁਲਾਰੇ, ਬਚਕੇ ਮੋੜ ਤੋਂ, ਲਾਰਾ ਲੱਪਾ ਤੇ ਹਾਈ ਫ਼ਾਵਾ'। ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਕੰਵਰ ਇਕਬਾਲ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਤਿਵਾੜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਮਕਾਇਆ। ਤਿਵਾੜੀ ਨੇ ਗੀਤਕਾਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਵਿਤਾ, ਨਾਵਲ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਨਾਟਕ ਵੀ ਲਿਖੇ। ਸਾਲ 1963 ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ 'ਪ੍ਰੀਤ ਬੁਰੀ ਮੇਰੀ ਮਾਏ' ਛਪੀ, ਜਿਸਦਾ ਮੁੱਖ ਬੰਦ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਤਿਵਾੜੀ ਲਈ ਬੜੇ ਮਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਤਿਵਾੜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੀਤ ਫਿਲਮਾਂ ਲਈ ਲਿਖੇ। 'ਤੁਣਕਾ ਪਿਆਰ ਦਾ' ਫਿਲਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੀਤ ਤਿਵਾੜੀ ਦੇ ਸਨ। 'ਕੀ ਬਣੂ

ਬ ਠ ਠ ਕੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਤਿਵਾੜੀ ਅਖੀਰਲੇ ਸਮੇਂ ਉਦਾਸ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦਾ ਕਲਾਸ ਫੈਲੇ ਸੀ ਤਿਵਾੜੀ। ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਰੋਡੇ ਵਿਚ ਦੋ ਕਾਲਜ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਬਾਨ ਆਰਟਸ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਪੋਲੀਟੈਕਨਿਕ ਕਾਲਜ। ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਪੋਲੀਟੈਕਨਿਕ ਵਿਚ ਸੀ ਤੇ ਤਿਵਾੜੀ ਆਰਟਸ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਸੀ। ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਢਾਬੇ ਤੋਂ ਦੋਸਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਤੁੰਬੀ ਤੇ ਗਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਤਿਵਾੜੀ ਲੇਖਕ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਕਰਤਾਰ ਰਮਲੇ ਨਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਰਮਲੇ ਨੇ ਤਿਵਾੜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗੀਤ ਗਾਏ। ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਗਾਇਕ ਨਾ ਬਣਿਆ ਤੇ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਤਿਵਾੜੀ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਦੇ ਸਹੁਰੀਂ ਰੋਡੇ ਪਿੰਡ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਸਾਡੇ ਨਾਨਕੀਂ ਬਾਬੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਤਿਵਾੜੀ ਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਲੱਗਾ।

ਤਿਵਾੜੀ ਦੀ ਕਲਮ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ- ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ, ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ, ਸਿਕੰਦਰ-ਨੂਰੀ, ਮਹਿੰਦਰ ਕਪੂਰ, ਹੰਸ ਰਾਜ ਹੰਸ, ਕਵਿਤਾ ਸਾਬੀ, ਵਿਨੋਦ ਸਹਿਗਲ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦਾ, ਹਰਦੀਪ, ਜਸਬੀਰ ਜੱਸੀ, ਸ਼ਿਖਰਾ ਗੋਇਲ, ਪੰਮੀ ਬਾਈ ਤੇ ਗੁਰਦੀਪ ਮਹਿੰਦੀ। ਕੁਝ ਇਕ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਮੁਖੜੇ ਇੰਝ ਹਨ: ਤੂੰ ਤਾਂ ਤੁਰ ਗਿਉਂ ਚੰਨਾ- ਮਾਣਕ ਨੀ ਮੈਂ ਚਾਦਰ ਕੱਢਦੀ ਨੀ -ਮਾਣਕ ਬੱਸਾਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੀਆਂ ਤੱਕਦਾ ਰਿਹਾ- ਹੰਸ ਨੀ ਵਣਜਾਰਨ ਕੁੜੀਏ- ਹੰਸ ਮੇਰੀ ਨੱਚਦੀ ਦੀ ਝਾਂਜਰ ਟੁੱਟਗੀ ਛਣਕ ਛਣਕ ਬੰਦ ਹੋਗੀ- ਨੂਰੀ ਪੂਛਾਂ ਵਾਲਾ ਸੁਰਮਾ ਮੰਗਦੀ ਟੂਣੇ ਗਰੀ ਅੱਖ ਮੁੰਡਿਆ ਮੈਨੂੰ ਸੁਰਮੇ ਦੀ ਡੱਬੀ ਵਿਚ ਰੱਖ ਮੁੰਡਿਆ- ਰਜਨੀ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸਪਰੂ ਕੀ ਬਣੂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ- ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਮੇਰੇ ਯਾਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜਾਂਦੀਏ ਸੜਕੇ ਨੀ- ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ ਪੱਟੇ ਗਏ ਨੀ ਮੁੰਡੇ ਤੇਰੇ ਨੀ ਪਿਆਰ ਦੇ- ਸਰਦੂਲ ਸਿਕੰਦਰ ਨੱਚਣਾ ਸਖਤ ਮਨਾ ਹੈ- ਸਰਦੂਲ ਸਿਕੰਦਰ ਅਖੀਰ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਨਾਲ ਤਿਵਾੜੀ ਸਦਾ ਲਈ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਪਾਰਨ ਤੇ ਅਧੂਰੀ 'ਪ੍ਰੀਤ' ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ- ਤੂੰ ਤਾਂ ਤੁਰ ਗਿਉਂ ਚੰਨਾ ਜਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਰੋਲ ਕੇ ਕਿਸਨੂੰ ਸੁਣਾਵਾਂ ਦੁੱਖ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਫੋਲ ਕੇ।

ਅਰਥਚਾਰਾ ਡਾਵਾਂਡੋਲ, ਸਰਕਾਰੀ ਯਤਨ ਨਾਕਾਮ

ੳ.ਵਰਮਾ (ਪ੍ਰੋ.)

ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਵੇਂ ਆਉਣ ਨਾਲ ਕਾਲੇ ਧਨ ਦਾ ਚਲਣ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਲਾ ਕਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਜੁੱਤੇ ਝਾੜ ਪੁੰਝ ਜਾਂ ਪਾਲਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬੈਂਕਾਂ ਅੱਗੇ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨੋਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਚਿੱਟੇ ਕਰ ਲਏ ਗਏ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਨਾਟਕ ਜੱਗ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਚਾਰੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਸਖਤ ਠੰਢ ਵਿੱਚ ਇਸ ਆਸ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਦੀ ਰਹੀ ਕਿ ਇਹ ਕਸ਼ਟ ਝੱਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਰਤ 'ਸਵੱਛ' ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਕਤਾਰਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦਿਸਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਬੈਂਕ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਨੋਟ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲੁਕਵੀਆਂ ਬਹਾਰਾਂ ਮਾਨਣ- ਮਿਲਣੀਆਂ ਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਲਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੁਣ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਬੁਲਬੁਲਾ ਹੀ ਸੀ।

ਹਿੰਸਾ ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਖੀਰੇਬਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਆਪ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ- ਤਰੀਕਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਾਰ-ਵਾਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਆਰੰਭ ਕਰਨਾ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਹਿੰਸਾ ਹੈ।

ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਤੀਜੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਵਸਤਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ 'ਮੰਡੀ' ਉਭਰ ਰਹੀ ਹੈ। 'ਮੰਡੀ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਨੇਕ ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ ਅਰਥ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਘਰੇਲੂ ਮੰਡੀ, ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਡੀ, ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਮੰਡੀ ਜਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਆਦਿ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੱਖ ਹਨ। ਸਭ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਲੰਬਾ ਕਾਰਜ ਹੈ ਪਰ ਇਸਾਰੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਹ 'ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਮੰਡੀ' ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਨੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਉਤਪਾਦਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਕਤਵਰਾਂ ਦੇ ਰਹਿਮ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ (ਹੁਣ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ) ਸ਼੍ਰੀ ਵੈਂਕਈਆ ਨਾਇਡੂ ਦਾ ਬਿਨਾਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਕਥਨ (ਹਵਾਲਾ 'ਯੋਜਨਾ' ਮਈ 2017) ਕਿ ਸਵਿੱਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਵਿੱਚੋਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਾਲਾ ਧਨ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੜਤਾਲੀਆ ਟੀਮ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ 65000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਫੜੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਹ ਰਕਮ ਏਨੀ ਘੱਟ ਹੈ ਕਿ 'ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੀ' ਦੇਣੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ 18000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਆਈ ਸੀਆਈਸੀਆਈ. ਅਤੇ ਐਚਐਸਬੀਸੀ. ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਫੜੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਵੇਂ ਹੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰਾਲੇ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਇਹ ਤੇਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅੰਦਰਲੇ ਵਿਸ਼ੈਲੇ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਲਈ 'ਬਿਨਾਂ ਨਕਦੀ' ਖਰੀਦ-ਵੇਚ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਪਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਪੱਧਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਵੀ ਮਾਮੂਲੀ ਹੀ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰੇ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਵਪਾਰਕ ਘਰਾਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਪਣਾ ਸਕਣਗੇ, ਪਰ ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਅਤੇ ਨਿਮਨ ਵਰਗੀ ਲੋਕ ਨਹੀਂ।

'ਮੇਕ ਇਨ ਇੰਡੀਆ' ਉੱਤੇ ਪਹਿਰਾ ਨਾ ਪਿਛਲੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਾਲ ਹਰ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਵਿਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਖਰੀਦਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ 'ਸੇਲ ਇਨ ਇੰਡੀਆ' ਹੀ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣਗੇ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਕਰ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਬੱਝਵਾਂ ਜਨਤਕ ਦਬਾਅ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਲੁਟਾਈ ਅਤੇ ਖਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਅਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਅਲੰਬਰਦਾਰ ਵੀ ਨਮੋਸ਼ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ

ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ 'ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕਾ' ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ ਸੰਧੀਆਂ' ਕਰਨ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰੇਲੂ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਮੱਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਘਰੇਲੂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਆਰਥਿਕ ਮੋੜ ਕੱਟਣ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਉਣੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਅਣਭਿੰਜ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਾਂਗੇ। ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋਈ ਜੀ-20 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਮਰੀਕਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਆਰਥਿਕ- ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਜਦ ਇਹ 'ਮੇਕ ਇਨ ਅਮਰੀਕਾ' ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝ ਆ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਈ 'ਮਹਾਂਮੰਦੀ' ਜਿਉਂਦੀ ਤਿਉਂ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਅਤੇ ਅਰਧਕੁਛਪੀ ਹੋਈ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਅੰਕੜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੁੱਲ ਵਸੋਂ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੈ ਤਾਂ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦਾ ਚੰਗਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਹੁਣ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਅਤੇ ਨਵ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 22 ਤੇ)

ਕਵੀਰਾਜ ਦੀ 'ਦੀ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ' ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਪਸੰਦੀਦਾ

ਹਾਲੀਵੁੱਡ- ਕਵੀਰਾਜ ਦੀ ਹੁਣੇ ਡਾਇਰੈਕਟ ਕੀਤੀ ਫਿਲਮ 'ਦੀ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ' ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਮੋਸ਼ਨ ਪਿਕਚਰਜ਼ ਆਰਟਸ ਐਂਡ ਸਾਇੰਸਿਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਇਵੇਂ ਸਮਝੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਦੂਸਰੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਲੋਕ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਸਪੀਬਰਗ, ਤਾਰਾਨਟੀਨੋ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਫਿਲਮਕਾਰ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

'ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਮੋਸ਼ਨ ਪਿਕਚਰ ਆਰਟਸ ਐਂਡ ਸਾਇੰਸਿਜ਼' ਉਹੀ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਹੈ ਜੋ ਆਸਕਰ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਲਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਤੇ ਇਨਾਮਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦਾ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਮਹਾਂ-ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਤੇ

ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਖੱਟਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ।

ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟ ਖੁਦ ਕਵੀਰਾਜ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਬਰਿਲਸਟਾਈਨ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਪਾਰਟਨਰਜ਼ ਨੇ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕੇ ਬਣਾਇਆ।

ਕਵੀਰਾਜ ਬਾਰੇ: ਕਵੀਰਾਜ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਐਕਟਰ, ਫਿਲਮ ਲਿਖਣਾ, ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ 26 ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਐਵਾਰਡ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

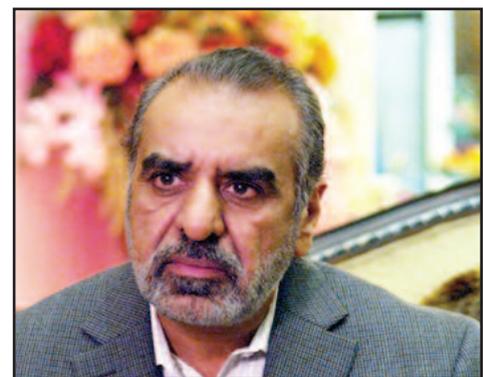
ਕਵੀਰਾਜ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਐਕਟਰ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਟੀ. ਵੀ. ਸੀਰੀਜ਼ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਨਾਂ ਸੀ 'ਸੇਂਟ ਐਲਸਵੇਅਰ' ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਕਵੀਰਾਜ

ਕਵੀਰਾਜ ਨੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ Denzel Washington, David Morris, Howie Mendel, ED Bagley, Kiefer Sutherland ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਮਹਾਨ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਤੱਕ 250 ਟੀ. ਵੀ. ਸ਼ੋਆਂ ਵਿਚ, ਫਿਲਮਾਂ ਤੇ ਵੱਡੇ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਕਵੀਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਫੀਲਡ ਹਾਕੀ ਦੇ ਕਪਤਾਨ ਵੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਹਾਲੇ ਵੀ ਹਾਕੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਖੇਡਦੇ ਹਨ। ਕਵੀਰਾਜ ਜੀ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੰਪਨੀ ਹੈ ਜੋ ਫਿਲਮਾਂ ਹਾਲੀਵੁੱਡ 'ਚ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਵੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਗੋਲਡ ਬ੍ਰੈਸਲੈਟ' ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫਿਲਮ ਹੈ ਜੋ 1984 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ

ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੁੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਦੀਪ ਕਟਾਸਾਨੀ ਨੂੰ 619-665-9470 ਤੇ ਫੋਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸ ਟੂ ਡੀ ਓ ਹੈ ਡਕੂ ਆਰਟਰ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ: 8 9 4 9 Wilshire Blvd

Balbir Singh M.A.
Tel : 510-938-7771

ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਐਕਟਰ, ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਤੇ ਲੇਖਕ ਕਵੀਰਾਜ

ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। 'ਦੀ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ' ਨੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਐਵਾਰਡ ਵੀ ਲਏ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਇੰਨਾ

ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਾਟਕਾਂ-ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਕਵੀਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਟੂਡੀਓ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਂ ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਅਨ ਥੀਏਟਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਬਣੀ ਹੈ। ਹੁਣੇ ਫਿਲਮ 'ਹਾਈਵੇ 5' ਆਈ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ 'ਦੀ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ' ਆਈ ਹੈ। ਕਵੀਰਾਜ ਦੇ ਸਟੂਡੀਓ ਜੋ ਕਿ ਹਾਲੀਵੁੱਡ 'ਚ ਕਾਫੀ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਵੀ ਲੈ

Beverly Hills, CA 90211
ਕਵੀਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ 818-324-6610 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ Email- kavirazstudios@gmail.com
ਪਰਦੇਸ ਟਾਇਮਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਮੁਬਾਰਕਾਂ, ਫਿਲਮ 'ਦੀ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ' ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਲਈ।

ਗੁਰੂਘਰ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਵੱਲੋਂ ਸ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ (ਕੁਲਵੰਤ ਉੱਭੀ ਧਾਲੀਆ/ ਨੀਟਾ ਮਾਛੀਕੇ): ਸ਼ੈਟਰਲ ਵੈਲੀ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਗੁਰੂਘਰ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ (ਕਰਮਨ ਨਿਵਾਸੀ) ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰੂਘਰ ਵਿਖੇ ਅਖੰਡ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੋਗ ਪਏ,

ਜਿਸ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂਘਰ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਜੱਥੇ ਭਾਈ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਬੀਆਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ

ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਵਡਮੁੱਲਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਬਦਲੇ ਸਥਾਨਕ ਸੀਨੀਅਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬੀ

ਗਰੇਵਾਲ, ਸ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਗੁੱਡੀ ਸਿੰਧੂ ਆਦਿਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂਘਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 'ਤੇ ਵਧਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸ. ਜਗਜੀਤ

Sales Representative
Cell : (530) 249-2582
ssingh@fremontford.com

FREMONT

The Store That Gives You More
39700 Balentine Drive - Newark, CA 94560
Main : (510) 651-5600, Fax : (510) 226-7000
www.fremontford.com

ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਦਕਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਦਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਕ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ ਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਅੰਤ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆਂ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਿਆ।

ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਝਾਂਝੜੀਆ ਬਣੇ ਖੇਡ ਰਤਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ- ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪੈਰਾਲੰਪੀਅਨ ਦੇਵੇਂਦਰ ਝਾਂਝੜੀਆ ਨੂੰ ਅੱਜ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਮਨਾਥ ਕੋਵਿੰਦ ਨੇ ਕੌਮੀ ਖੇਡ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਖੇਡ ਸਨਮਾਨ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਖੇਡ ਰਤਨ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ ਜਦਕਿ ਸਟਾਰ ਮਹਿਲਾ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਹਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਸਮੇਤ 17 ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਰਜੁਨ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਚੇਤੇਸ਼ਵਰ ਪੁਜਾਰਾ ਕਾਉਂਟੀ ਕ੍ਰਿਕਟ 'ਚ ਮਸਰੂਫ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਰਜੁਨ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਨੇਜ਼ਾ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਖਿਡਾਰੀ ਝਾਂਝੜੀਆ ਦੇ ਪੈਰਾਲੰਪਿਕਸ 'ਚ ਸੋਨ ਤਗਮੇ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਰਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇਡ ਰਤਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਪੈਰਾ ਅਥਲੀਟ ਵੀ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਸੀਕੇ ਠੱਕਰ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਾਲੀ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ

ਜਿਸ 'ਤੇ ਖੇਡ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਮੋਹਰ ਲਾਈ। ਦੇਵਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀ ਮੇਜਰ ਧਿਆਨਚੰਦ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ (ਕੌਮੀ ਖੇਡ ਦਿਵਸ) ਮੌਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ 'ਚ ਕਰਾਏ ਗਏ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਪੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ 7.5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਕਦ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਮਾਰੋਹ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾੜੀਆਂ ਪੈਰਾ ਅਥਲੀਟਾਂ ਲਈ ਵੱਜੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਖੇਡ ਰਤਨ ਸਮੇਤ ਤਿੰਨ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪਏ। ਦਰੋਣਾਚਾਰੀਆ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ 'ਚੋਂ ਖੇਡ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਪੈਰਾ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਕੋਚ ਸੱਤਿਆਨਾਰਾਇਣ ਤੇ ਕਬੱਡੀ ਕੋਚ ਹੀਰਾਨੰਦ ਦਾ ਨਾ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ 'ਚ ਅਣਗੋਲੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੇਟਲਿਫਟਰ ਸੰਜੀਤਾ ਚਾਨੂ ਤੇ ਬਾਸਕਿਟਬਾਲ ਖਿਡਾਰੀ ਏ ਅਨੀਤਾ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅਮੇਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ

ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ, ਅਮਰੀਕਾ

13ਵਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ

ਮਿਤੀ 17 ਸਤੰਬਰ 2017 ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ (ਸਵੇਰ 9 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ)

(James Logan High School 1800 H Street, Union City, California 94587)

ਲੋਗਨ ਹਾਈ ਸਕੂਲ 1800 ਐਚ ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ 94587 ਦੀਆਂ ਭਰਾਏਵਾਰੀ ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਖੇਡ ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਤੱਕਣ ਲਈ ਦਰਸ਼ਕ ਜੇਮਸ ਲੋਗਨ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹੁੰਮ ਹੁਮਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚਣ

ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ

ਤੀਰਥ ਗਾਖਲ
ਰੰਗ ਕਬੱਡੀ ਦੇ

ਦਾਸ ਗੋਲਾ (ਨਿੱਕਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਬੱਡੀ), ਖੋਮਾ ਵਿੱਚਿੰ (ਨਿੱਕਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਬੱਡੀ), ਸ਼ਰੀਰ ਸਿੰਘ (ਨਿੱਕਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਬੱਡੀ), ਕਲੀਦਿਓ ਖੰਡਾ (ਨਿੱਕਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਬੱਡੀ), ਸਿੱਧੂ ਭਾਖਰ (ਨਿੱਕਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਬੱਡੀ), ਚੀਰੀ ਚੌਧਰੀ (ਨਿੱਕਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਬੱਡੀ), ਨਾਨਕੀ ਸਿੰਘ (ਨਿੱਕਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਬੱਡੀ), ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਨਿੱਕਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਬੱਡੀ), ਡਾ. ਕਲੀਦਿਓ ਸਿੰਘ (ਨਿੱਕਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਬੱਡੀ), ਡਾ. ਕਲੀਦਿਓ ਸਿੰਘ (ਨਿੱਕਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਬੱਡੀ)

ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ

ਉਦਘਾਟਨ

ਪਹਿਲੇ ਇਨਾਮ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰ
BEYOND TRANSPORTATION

ਦੂਜੇ ਇਨਾਮ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰ
ਸਹੋਤਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ 'ਤੇ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ (ਪਿਤਾ ਸਰ. ਗਗੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰੋਤਾ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਜਸ਼ਾਹਿਰ)

ਚੜ੍ਹਦਾ ਪੰਜਾਬ ਕਲੱਬ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ਵਲੋਂ ਬੈਸਟ ਰੇਡਰ ਅਤੇ ਬੈਸਟ ਸਟਾਪਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਲੱਬਾਂ

- ਖੇ ਖੇਰੀਆ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ
- ਖਾਬਾ ਸੇਵਾ ਦਾਸ ਕਬੱਡੀ ਕਲੱਬ ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਾ
- ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸਿਯਾਲਕੋਟ
- ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਯੂਐਸਏ

ਚੜ੍ਹਦਾ ਪੰਜਾਬ ਕਲੱਬ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ਵਲੋਂ ਬੈਸਟ ਰੇਡਰ ਅਤੇ ਬੈਸਟ ਸਟਾਪਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਲੱਬਾਂ

- ਖੇ ਖੇਰੀਆ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ
- ਖਾਬਾ ਸੇਵਾ ਦਾਸ ਕਬੱਡੀ ਕਲੱਬ ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਾ
- ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸਿਯਾਲਕੋਟ
- ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਯੂਐਸਏ

ਦੂਜੇ ਇਨਾਮ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰ
ਸਹੋਤਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ 'ਤੇ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ (ਪਿਤਾ ਸਰ. ਗਗੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰੋਤਾ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਜਸ਼ਾਹਿਰ)

ਚੜ੍ਹਦਾ ਪੰਜਾਬ ਕਲੱਬ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ਵਲੋਂ ਬੈਸਟ ਰੇਡਰ ਅਤੇ ਬੈਸਟ ਸਟਾਪਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਲੱਬਾਂ

- ਖੇ ਖੇਰੀਆ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ
- ਖਾਬਾ ਸੇਵਾ ਦਾਸ ਕਬੱਡੀ ਕਲੱਬ ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਾ
- ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸਿਯਾਲਕੋਟ
- ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਯੂਐਸਏ

ਚੜ੍ਹਦਾ ਪੰਜਾਬ ਕਲੱਬ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ਵਲੋਂ ਬੈਸਟ ਰੇਡਰ ਅਤੇ ਬੈਸਟ ਸਟਾਪਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਲੱਬਾਂ

- ਖੇ ਖੇਰੀਆ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ
- ਖਾਬਾ ਸੇਵਾ ਦਾਸ ਕਬੱਡੀ ਕਲੱਬ ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਾ
- ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸਿਯਾਲਕੋਟ
- ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਯੂਐਸਏ

ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਸਟਾਰ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ

ਮੰਗੀ ਬੰਗਾ ਮਿੱਠਾ, ਖਾਠਾ ਜਲਾਲਪੁਰ, ਸੰਦੀਪ ਚੌਧਰੀ, ਨੁੱਖ ਭੰਡਾਲ, ਚੁੱਕਾ ਬੰਗਾ ਮਿੱਠਾ, ਖੁਸ਼ੀ ਚੌਧਰੀ, ਭਲਵਾਨ ਕਾਲਕਾ, ਡਾਲ ਨਰਾਇਣ, ਯਾਦ ਕੋਟਲੀ, ਰੂਪੀ ਹਰਖੇਵਾਲ, ਰੋਏ, ਅਰਬ ਚੌਹਲਾ, ਅਭੀ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਭੁਕਾਰਾਨ ਖਨੋਕ, ਸੁਲਤਾਨ, ਸੰਦੀਪ ਸੁਖਮਪੁਰ, ਦੀਪਾ ਅਲੰਕਾਰ, ਕੁਮਾਰੀ ਵਿੱਠੋ, ਗਗਨ ਜੋਸ਼ੀਵਾਲ, ਭਾਨਾ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਸੰਤੂ ਖਵਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਰਸ, ਸੰਦੀਪ ਨੰਦਲ ਅਠੀਆਂ, ਮਨੀ ਸੰਤੂ, ਕੁਮਾਰੀ ਭੁਕਾਰਾ, ਜੋਨੀ ਸਿੰਘ, ਕੋਵਲਿ ਸੰਤੂ ਕੁਮਾਰ ਕਲਾ, ਹਰੀ ਸਿੰਘਵਾਂ ਦੇਵਾਂ

ਇਹ ਖੇਡ ਮੇਲਾ ਸਮੂਹ ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਵਡਮੁੱਲੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਇੰਚਾਰਜ
ਐੱਸ ਐਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ
Phone: 510 415 3315, Email: ashokbhaura@gmail.com

Raja King of Sweets Now Presents

New Introducing Chaat Corner

Come and Enjoy Mouth Watering Chaat All Day

ਹੁਣ ਸ਼ੂਗਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਈ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ

- BHEL PAPDI CHAAT
- FALUDA KULFI
- GOL GAPPE (PANI PURI)
- KHASHA KACHORI

RAJA SWEETS & INDIAN CUISINE

31583 Alvarado Blvd. Union City, CA 94587

Phone : (510) 489-9100

Preet Fabrics & Appliance

ਅਸੀਂ ਹੋਲਸੇਲ ਅਤੇ ਰੀਟੇਲ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਇਨਾਂ ਦੇ ਸੂਟ, ਜਿਊਲਰੀ, ਫੈਸ਼ਨ ਦਾ ਹੋਰ ਸਾਮਾਨ, ਵਿਆਹ ਲਈ ਲਹਿਰੇ ਅਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਲਈ ਵਿਆਹ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ ਅਤੇ ਹੁਣੇ ਨਵੇਂ ਚਲੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਲਗੀ, ਸਿਹਰਾ, ਚੂੜਾ, ਹਾਰ, ਜਾਗੋ, ਰੂਮਾਲੇ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

YOUR ONE-STOP CENTER FOR BOTH FABRICS & APPLIANCES

5156 mowry AVE. Fremont, CA 94538

TEL: **510-797-7111** FAX: 510-739-6350

(For More Info. Call Onkar)

APPLIANCES WE CARRY ALL MAJOR BRANDS!!

SONY, SANY, JVC, PANASONIC, LUGGAGE CROSS, PARKER PENS, OSTER BLENDERS

- Tvs, VCRs, DVD
- Watches (Seiko, Citizen & Swistar)
- Tape Recorders
- Shavers & Trimmers
- Camcorders
- Cellular Phones
- DVD Players
- Medical Equipment
- Cordless Phones
- Calling Cards

AAA

AUTO AND BODY WORKS

Jasbir Singh Takhar
510-755-2132

ਇਕ ਵਾਰ
ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ
ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਓ
ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ
ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ
ਲਾਭ ਲਓ

Free Estimates
Free Towing

Harmandeep Singh

ਸਾਡੇ ਇੱਥੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਿਪੇਅਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪੇਂਟ ਦਾ ਕੰਮ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਟੋ-ਟਰੱਕ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ।

We Do Complete Engine, Transmission, Body and Paint Work. We Sell Used Cars at a Good Price

1421 Industrial Pkwy West- F
Hayward, CA 94544

510-733-2222

Moon Indian Cuisine

510-780-9233

ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਤੋਂ ਖਾਣਾ ਪੈਕ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵੀ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ,
ਕੇਟਰਿੰਗ ਵੇਲੇ ਤੰਦੂਰ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੈ, ਕੇਟਰਿੰਗ ਵਾਸਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ ਜੀ

- * 100 ਬੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਤੱਕ
- * ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੇਟਰਿੰਗ ਲਈ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਛੋਟ
- * ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਕੁੱਕ

Paul
510-978-7170

Fish Pakora
ਮੱਛੀ ਪਕੌੜੇ ਬਣਾਉਣ
ਦੇ ਮਾਹਿਰ
ਲੱਡੂ, ਜਲੇਬੀ, ਬਰਫੀ,
ਗੁਲਾਬ ਜਾਮੂਨ ਤੇ
ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਮੌਕੇ ਸਭ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਠਿਆਈ
ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਘੱਟ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਲੈ
ਸਕਦੇ ਹੋ।

Gill
510-709-5285

Over 30 Years Experience in Restaurant & Catering Business

ਇੰਡੀਅਨ-ਫਿਜ਼ੀ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕੁਜ਼ੀਨ

ਮੂਨ ਇੰਡੀਅਨ ਕੁਜ਼ੀਨ (ਹੇਵਰਡ)

600 West Harder Rd. Hayward, CA 94544
Phone (510)780-9233 Fax (510) 780-9812

www.moonindiancuisine.net

TEC Equipment

Your Best Business Partner

ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਟਰੱਕ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਮਿਲੋ ਅਸੀਂ ਟਰੱਕਾਂ ਲਈ ਫਾਈਨਾਂਸ ਵੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Harjinder Singh Bal

Direct (510) 577-5509

Cell (510) 613-3573

hsingh@tecequipment.com

8099 S Coliseum Way
Oakland, CA 94621

www.tecequipment.com

ਇੱਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਬਰਤਾਨੀਆ ਐਮ.ਪੀ.ਵਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਨਾਲ

ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਬਰਤਾਨੀਆ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਸ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ-ਸ਼ਰਮਾ

ਵਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ ਆਏ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ: ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਇੰਡੋ-ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਬੰਧਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ, ਮੁੱਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ। ਫਗਵਾੜਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨਾ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸਨਮਾਨ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਦੁਆਬਾ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗਏ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੇ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ।

-(ਗੁਰਮੀਤ ਪਲਾਹੀ)

ਉਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਫਗਵਾੜਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਪਿੰਡ ਮੰਢਲੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਸਾਲ 1968 ਵਿੱਚ ਉਹ ਬਰਤਾਨੀਆ ਗਏ। ਉਹਨਾ ਦਾ ਵਿਆਹ ਨਿਰਮਲਾ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਫਗਵਾੜਾ ਦੇ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਭਾਣੋਕੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਰਤਾਨੀਆ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਰੋਜ਼ੀ, ਰੋਟੀ ਲਈ ਉਹਨਾ, ਬਸ ਕੰਡਕਟਰੀ ਕੀਤੀ, ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਸਰਗਰਮੀਆਂ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਥੋਂ ਦੀ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਅਤੇ ਫਿਰ ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਲ 2007 'ਚ ਉਹਨਾ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਐਮ.ਪੀ. ਦੀ ਚੋਣ ਲੜੀ ਅਤੇ ਜਿੱਤੀ। ਉਹ ਚਾਰ ਵਾਰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਐਮ.ਪੀ. ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਹਨਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਰਤਾਨੀਆ 'ਚ ਸਿਆਸਤ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ, ਸੇਵਾ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਭਾਰਤ 'ਚ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਹਥਿਆਉਣ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤਦੋਂ ਭਾਰਤੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਮੁਜ਼ਰਮਾਨਾ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਧੱਕੇ-ਧੌਂਸ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕਰਕੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਵੋਟਾਂ ਵਟੋਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਲੇਖ ਰਾਜ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਘੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ ਸਨ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਹਨਾ ਮੈਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਗੁਰ ਸਿਖਾਏ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪਾਏ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹਨਾ ਮੈਨੂੰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ, ਸੰਜਮ,

ਸੰਤੋਖ, ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਕੰਮ ਬਦਲੇ ਅਹਿਸਾਨ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਸਬਕ ਪੜ੍ਹਾਇਆ। ਉਹਨਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਸਤਰਵਿਆਂ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਗਰੀਬੀ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਾਲੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਅੱਛੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਉਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਗਏ। ਜਿਥੇ ਜਾਕੇ ਉਹਨਾ ਕਰਤੀ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ

ਨਿੱਜੀ ਮੁਢਾਦ ਲਈ ਬੁਰੇ ਤੋਂ ਬੁਰਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਕੰਨੀ ਨਹੀਂ ਕਤਰਾਉਂਦੇ।

ਉਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵੱਧ ਹੈ। ਕੁੜੀਆਂ, ਔਰਤਾਂ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਉਥੇ ਵੱਧ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਹਨ। ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹਨਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਹ

'ਚ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਦੇਸ਼ ਬਹੁ-ਧਰਮ, ਬਹੁ-ਜਾਤੀ, ਬਹੁ-ਭਾਸ਼ਾਈ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਥੇ ਬਹੁਲਤਾਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵੱਧਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਦੇਸ਼ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਲਈ ਇਥੇ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ, ਮਕਾਨ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਜੁਗਾੜ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਛੱਡਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਨਾ ਜਾਣਾ ਪਵੇ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਚੰਗੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਉਥੇ ਉਡਾਰੀ ਭਰਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਉਹਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖ, ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਚੰਗਾ ਵਿਵਹਾਰ ਮਿਲੇ। ਇਹ ਸੱਭ ਕੁਝ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ।

ਵਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਸਟੱਡੀ ਵੀਜ਼ਾ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਰਮੀ ਵਰਤਣ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹਨਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਜੋੜਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਜਾਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਹਨਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਸ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵੈਸਟ ਇੰਡੀਜ਼ ਵਾਂਗਰ ਹੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਨਾਤਾ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹਨਾਂ ਪੰਜਾਬ ਹਿੰਦੋਸੀ ਚਿੰਤਕਾਂ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤ ਬਰਤਾਨੀਆ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸੰਸਥਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਦਾ ਵਚਨ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਖਾਸਕਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਬੰਧ ਬਰਤਾਨੀਆ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਸਕਣ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਢਾਲ ਲਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਨਿਰਸੰਕੋਚ ਮੰਨੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਮਾਜੀ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸੱਠ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਕੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਹਨਾ ਬਰਤਾਨੀਆ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਹਨਾ ਬੁਰਾਈਆਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਛੁਡਾਇਆ। ਅੱਜ ਵੀ ਉਹਨਾ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗਰ ਲੜਕੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਲੜਕਾ ਜੰਮਣ ਦੀ ਚਾਹਤ ਹੈ, ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਅਧਾਰਤ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ, ਮੰਦਰਾਂ 'ਚ ਲੜਾਈਆਂ ਝਗੜੇ ਹਨ। ਸਰਬਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਅੱਜ

ਕੋਈ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹਨਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ। ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਉਹਨਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਰਤਾਨੀਆ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਨਤਕ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸਥਿਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕੇ।

ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਫਿਰਕੂ ਪੁਣੇ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ ਤਾਂ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ

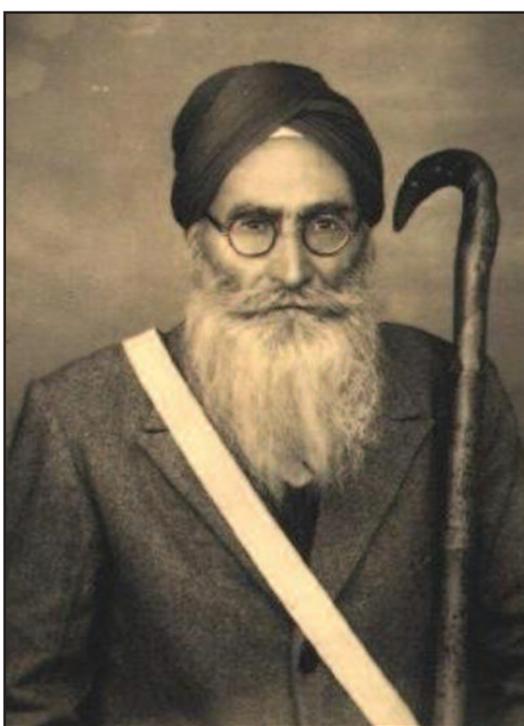
ਇੱਕ ਅਦੁੱਤੀ ਯੋਧਾ ਤੇ ਸੱਚਾ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਸ਼ਹੀਦ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਠੀਕਰੀਵਾਲਾ

ਸ਼ਹੀਦ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਠੀਕਰੀਵਾਲਾ ਇੱਕ ਅਦੁੱਤੀ ਯੋਧਾ ਤੇ ਸੱਚਾ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਸੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਸਖਤ ਕੈਦਾਂ ਤੇ ਰਿਆਸਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਜ਼ੁਲਮ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ ਤੋਂ ਡੁਲਾ ਨਾ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 24 ਅਗਸਤ 1882 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਤਾ ਹਰਿ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਠੀਕਰੀਵਾਲਾ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਇੱਕ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਨ। ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਜੀਵਨ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਤੀਤ ਹੋਇਆ। ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਅੱਠਵੀਂ ਪਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਭਰਤੀ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਾ ਅਧੀਨ ਰਹਿਣਾ ਬਹੁਤਾ ਪਸੰਦ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਠੀਕਰੀਵਾਲਾ ਆ ਗਏ। ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਹੜਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ

ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਰਿਆਸਤੀ ਪਰਜਾ ਮੰਡਲ ਲਹਿਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਗਿਆ। 1920 ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਠੀਕਰੀਵਾਲਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮੋਹਰੀ ਆਗੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਕੇ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਭੇ ਨੂੰ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਲਾਹੁਣ ਕਾਰਨ ਆਰੰਭੇ ਗਏ ਨਾਭੇ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਉੱਤੇ ਡੂੰਘਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਣਪ, ਤਿਆਗ, ਲਗਨ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾ ਲਿਆ। 1922 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਹੰਤਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਮੋਰਚਾ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। 1922 ਦੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ ਮੋਰਚੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹ

ਜਥਾ ਲੈ ਕੇ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਮਲਵਈ ਬੁੰਗੇ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਨਾਭੇ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਭਰਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 9 ਜੁਲਾਈ 1923 ਨੂੰ ਠੀਕਰੀਵਾਲਾ ਵਿੱਚ ਦੀਵਾਨ ਰੱਖਿਆ। ਪਟਿਆਲਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਫ਼ਾ 144 ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ 27 ਸਤੰਬਰ, 1926 ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਲਾਹੌਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚੋਂ ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਪਟਿਆਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਸਤੰਬਰ 1926 ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗੜਵੀ ਦੀ ਚੋਰੀ ਦਾ ਝੂਠਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬਗੈਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਏ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਟਿਆਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਛੱਡ ਦੇਣ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿਣ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸਖ਼ਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਆਪਣਾ ਰਾਗ ਛੱਡਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋਏ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਭੁੱਖ-ਹੜਤਾਲ ਵਜੋਂ ਸਿਹਤ ਖਰਾਬ ਹੋਣ 'ਤੇ 24 ਅਗਸਤ 1928 ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਰਿਆਸਤੀ ਪਰਜਾ-ਮੰਡਲ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀਆਂ। 25 ਅਗਸਤ 1933 ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਅਨੇਕਾਂ ਜੁਰਮ ਲਾਉਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਸਫ਼ਾਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਯੋਗ ਨਾ ਸਮਝੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਗਏ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਹੋਏ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਉਥੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮਾੜੇ ਸਲੂਕ ਦੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਭੁੱਖ-ਹੜਤਾਲ ਰੱਖੀ ਜਿਹੜੀ 9 ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਆਖ਼ਿਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਪਟਿਆਲਾ 'ਚ ਤਸੀਹੇ ਦਿਵਾ ਕੇ 20 ਜਨਵਰੀ 1935 ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਰਲ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਪਿੰ. ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਾਇਰ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਅਨੁਭਵੀ ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ੈਲਾਈ। ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਹ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸਰਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਪੁਸਤਕ ਮਹਾਨ ਖੋਜਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸਾਇਰਾਕੂਜ਼ ਦੇ ਬਹੁ-ਚਰਚਿਤ ਵਿਗਿਆਨੀ ਆਰਕੀਮੀਡੀਜ਼ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੀਲ੍ਹਚੇਅਰ ਨਾਲ ਬੌਝੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਭੇਦ ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ੀਲ ਸਟੀਫਨ ਹਾਕਿੰਗ ਤਕ ਚੋਣੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੇ ਰੋਚਿਕ ਜੀਵਨ ਬਿਰਤਾਂਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜੇ.ਸੀ. ਬੋਸ, ਸੀ.ਵੀ. ਰਮਨ, ਰਾਮਾਨੁਜਨ ਤੇ ਖੁਰਾਣਾ ਭਾਰਤੀ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਆਇਸਟਾਈਨ, ਨਿਊਟਨ, ਗੈਲੀਲੀਓ, ਕਾਪਰਨੀਕਸ, ਬਰੂਨੋ, ਕੈਪਲਰ, ਜਾਰਜ ਸਟੀਫਨਸਨ, ਮੋਰਸ, ਮਾਰਕੋਨੀ, ਫੈਰਾਡੇ, ਡਾਰਵਿਨ, ਮੈਕਸਵੈਲ, ਪਾਸਚਰ, ਐਡੀਸਨ, ਮੇਰੀ ਕਿਊਰੀ, ਅਲਫਰੈਡ ਨੋਬੇਲ, ਸਿਡਨੀ ਬਰੇਨਰ ਤੇ ਪੀਟਰ ਹਿਗਜ਼ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇੱਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਨਾਮ ਹਨ। ਮਾਇਰ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਿਗਿਆਨੀ ਦੀਆਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵੱਧ ਤੋਂ

ਵੱਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਖੇਪ ਤੇ ਸਰਲ ਜੁਬਾਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਯਤਨ ਵਿਗਿਆਨੀ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਿਉਂਦੇ-ਜਾਗਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਾਠਕ ਦੇ ਮਨ ਮਸਤਕ ਵਿੱਚ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸ਼ੌਕ, ਸੰਘਰਸ਼, ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ, ਬਚਪਨ, ਸੰਗੀ-ਸਾਥੀ, ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ, ਗੁਣ, ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ, ਬੋਲਬਾਣੀ, ਵਿਹਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਚੁਣ-ਚੁਣ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਵੇਰਵੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਕਿ ਸਬੰਧਿਤ ਵਿਗਿਆਨੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਉਭਰ ਆਵੇ। ਲੇਖਕ ਦਾ ਤੀਜਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਿਰਤਾਂਤ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਉਦੇਸ਼ ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਵੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਤੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ। ਕੱਚੀ-ਪਿੱਲੀ, ਗਲਤ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਿਰੋਧਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦਾ ਪਾਤਰ ਹੈ।

ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੀ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਰੱਖੋ ਤੰਦਰੁਸਤ

ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਯੋਗ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਕਈ ਸਰੀਰਕ ਲਾਭ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਲਚਕੀਲਾ ਸਰੀਰ, ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ। ਮੂਲ ਤੌਰ ਤੇ ਯੋਗ ਮਨ, ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਕੁਝ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਇਸਦੇ ਸਰੀਰਕ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਯੋਗ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੇਧਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਤਕਨੀਕਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਮਨ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਲਈ ਯੋਗ ਇਕ ਟਾਨਿਕ ਹੈ। ਮਨ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦੇ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਰੀਰਕ ਲਾਭ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਮਾਗੀ ਤਣਾਅ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗ੍ਰੇ ਮੈਟਰ

ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਇਕਾਗਰਤਾ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤੁਲਨ ਵਰਗੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ ਯੋਗ

ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਯੋਗ ਕਰਨਾ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਸਰੰਚਨਾ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਘੱਟ ਹੋਣ ਦੇ ਰਿਸਕ ਨੂੰ ਵੀ ਘੱਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਖੋਜਕਾਰਾਂ ਨੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਯੋਗ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪ੍ਰੀਫ੍ਰੰਟਲ ਕਾਟੈਕਸ ਵਿਚ ਕਾਰਟੀਕਲ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੋਟਾਈ ਪਾਈ, ਜੋ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਵਰਗੀਆਂ ਚੇਤਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਚੰਗੀ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਲਈ ਯੋਗ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਉਮਰ ਵਧਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਸਰੰਚਨਾ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਅਕਸਰ ਧਿਆਨ, ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਵਿਚ ਕਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਤਬਦੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੇਰੋਟੋਨਿਨ ਕਾਟੈਕਸ ਪਤਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲਿਆ ਅਤੇ ਧੀਮਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਸਾਊ ਪਾਓਲੋ ਸਥਿਤ ਇਸਰੇਲੀਤਾ ਐਲਬਰਟ ਆਈਨਸਟਾਈਨ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਐਲਿੰਸਾ ਕੋਜਾਸਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਸਰਤ ਅਤੇ ਯੋਗ ਨਾਲ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਖੋਜ ਫਰੰਟੀਅਰਸ ਇਨ ਐਜਿੰਗ ਨਿਊਰੋਸਾਇੰਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ

ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਹਰੇਕ ਅੰਗ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ ਪਰ ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਹ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ 32 ਦੰਦ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 8 ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ, 4 ਸੂਏ ਦੰਦ, 8 ਛੋਟੀਆਂ ਜਾੜ੍ਹਾਂ ਸਮੇਤ 4 ਅਕਲ ਦੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ 3 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੇ 20 ਬੇਬੀ (ਦੁੱਧ) ਦੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਖਾਣਾ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਾਚਣ ਕਿਰਿਆ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੰਦਾਂ ਨਾਲ ਚਿੱਬ ਕੇ ਖਾਧੀ ਰੋਟੀ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਜਲਦੀ ਹਜ਼ਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਰੀਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੰਗਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਦੰਦਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵਰਤੀ ਗਈ ਬੋਧਿਆਨੀ ਕਰਕੇ ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ-

ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਕੀੜਾ ਲੱਗਣਾ: ਮਿੱਠਾ ਅਤੇ ਚਿਪਚਿਪਾ ਭੋਜਨ ਜਦੋਂ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਸਤਹਿ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੀਵਾਣੂ ਉਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਐਸਿਡ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਸਤਹਿ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਖੋੜ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਜਿਹੇ ਖੋੜ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਦੰਦਾਂ ਉੱਤੇ ਪਠੇ ਕਾਲੇ ਧੱਬੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਵਰਤੀ ਗਈ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖੋੜ ਦੰਦ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਵੀ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਖੋੜ ਜਾਂ ਕਾਲਾ ਧੱਬਾ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਤੁਰੰਤ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਦਿਖਾਓ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਡੂੰਘਾਈ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭਰਵਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਾ ਭਰਵਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਖੋੜ ਵਧੇਰੇ ਡੂੰਘੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੰਦ ਦੇ ਢੁਕਵੇਂ ਇਲਾਜ ਲਈ ਰੁਟ ਕਨਾਲ

ਟਰੀਟਮੈਂਟ (3) ਕਰਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਸਮੱਸਿਆ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਦੰਦ ਕਢਵਾਉਣ ਤਕ ਦੀ ਨੌਬਤ ਵੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਿੱਠੇ ਅਤੇ ਚਿਪਚਿਪੇ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਖਾਓ।

ਮਸੂੜਿਆਂ ਦੀ ਸੋਜਿਸ਼: ਦੰਦਾਂ ਉੱਤੇ ਚਿਪਕੀ ਹੋਈ ਪਲਾਕ ਦੀ ਪਰਤ ਮਸੂੜਿਆਂ ਦੀ ਸੋਜਿਸ਼ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਖੂਨ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਲਾਕ ਦੀ ਪਰਤ ਜੰਮ੍ਹੂ ਕੇ ਕਰੋੜਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਨਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਸੂੜਿਆਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਪਕੜ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੰਦ ਹਿਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੇਵਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਦਾਰਥ ਜਿੱਥੇ ਬਾਕੀ ਸਰੀਰਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਦੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਅਤੇ ਮਸੂੜਿਆਂ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਕੁਝ ਸੁਝਾਅ:

ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੋ ਵਾਰ ਬੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਸਾਫ਼ ਕਰੋ। ਬੁਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਮਿੰਟ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲਾਓ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਓ ਕਿ ਬੁਰਸ਼ ਮੂੰਹ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੰਦਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਕਿ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਫਾਈ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਰਮ ਬੁਰਸ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਹਰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਬਦਲ ਦੇਵੋ।

-ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਬੁਰਸ਼ ਕਰੋ। ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਬੁਰਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਪਰਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਡੈਂਟਲ ਫਲਾਸ ਨਾਲ ਦੰਦਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਵਿੱਥਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰੋ।

ਮਾਊਥਵਾਸ਼ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਮਿੰਟ ਤਕ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ ਤੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੁਮਾਓ।

ਕੋਸੇ ਪਾਣੀ 'ਚ ਨਮਕ ਪਾ ਕੇ ਕੁਰਲੇ ਕਰਨੇ ਵੀ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਜੀਭ ਨੂੰ ਟੰਗ ਕਲੀਨਰ ਨਾਲ ਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਹਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਸਫਾਈ ਕਰਵਾਓ। ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵੀ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਬੋਤਲ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਵਾਲੇ

ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਮਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਹੀ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਦੰਦ ਕੱਢ ਲੈਣ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਦੰਦ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਤਕ ਸਾਡਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭੋਜਨਾਂ ਦਾ ਸਵਾਦ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਦੰਦਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੀੜੀਆਂ ਅਣਗਹਿਲੀਆਂ ਕਾਰਨ ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਨੂੰ ਦੰਦ ਕਢਾਉਣੇ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਪੁਰਾਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਕਹਾਵਤ 'ਦੰਦ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੁਆਦ ਨਹੀਂ' ਨਾਲ ਦੋ-ਚਾਰ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਇਸ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਮਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੂੰਹ ਦੰਦਾਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੂੰਹ ਦਾ ਕੈਂਸਰ: ਤੰਬਾਕੂ ਤੇ ਜ਼ਰਦੇ ਦੇ ਸੇਵਨ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਦਾ ਕੈਂਸਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਤਿੱਖਾ ਦੰਦ ਵੀ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੈਂਸਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਛਾਲਾ ਜਾਂ ਜ਼ਖਮ ਜੋ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੂੰਹ ਦੇ ਕੈਂਸਰ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਬੀਡੀ, ਸਿਗਰੇਟ, ਤੰਬਾਕੂ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ

ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ ਪੁਦੀਨਾ

ਤੰਦਰੁਸਤ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਦਿਮਾਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਮਾਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਲਈ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਪੁਦੀਨਾ। ਆਪਣੇ ਗੁਣਾ ਕਰਕੇ ਪੁਦੀਨਾ ਗੁਣਾ ਦੀ ਗੁਥਲੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਗਮਲਿਆਂ 'ਚ ਵੀ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਦੀਨੇ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਸਸਤੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੁਦੀਨੇ ਦੇ ਗੁਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

* ਪੁਦੀਨਾ ਭੁੱਖ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਪਾਚਣ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਠੀਕ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

* ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਕਬਜ਼ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਪੇਟ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

* ਨਕਸੀਰ ਫੁੱਟਣ 'ਤੇ ਪੁਦੀਨੇ ਦਾ ਅਰਕ ਪਿਲਾਉਣਾ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੈ।

* ਜੇ ਬੁਖਾਰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੁਦੀਨੇ ਤੇ ਤੁਲਸੀ ਦਾ ਕਾੜਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

* ਹੈਜ਼ਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੁਦੀਨੇ ਵਿੱਚ ਸੌਂਢ ਦਾ ਅਰਕ

ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

* ਜੇ ਗਰਮੀ ਕਰਕੇ ਸਿਰਦਰਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੁਦੀਨੇ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੀਸ ਲਵੋ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਕੋਸਾ ਕਰਕੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲਗਾਓ।

ਪੱਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਬਾਲ ਲਵੋ। ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀ ਭਾਫ ਨੂੰ ਨੱਕ ਔਂਦਰ ਲਵੋ, ਤੁਰੰਤ ਆਰਾਮ ਮਿਲੇਗਾ।

* ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਟਾਂਸਿਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੁਦੀਨੇ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਦਾ ਕਾੜਾ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗਰਾਰੇ ਕਰੋ। ਇਸ ਨਾਲ ਟਾਂਸਿਲ ਆਮ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਣਗੇ।

* ਪੁਦੀਨੇ ਦਾ ਰਸ ਖੂਨ ਦੇ ਵਹਾਅ ਨੂੰ ਆਮ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

* ਨਿਮੋਨੀਆ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੁਦੀਨੇ, ਰਾਮ ਤੁਸਲੀ ਅਤੇ ਕਾਲੀ ਤੁਲਸੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਰਸ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਵੋ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕਰ ਪਾ ਕੇ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਓ।

* ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕਿੱਲ-ਮੁਹਾਂਸੇ ਅਤੇ ਦਾਗ-ਧੱਬੇ ਪੈਣ 'ਤੇ ਪੁਦੀਨੇ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਦਾ ਲੇਪ ਰੈਗੂਲਰ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਮਲੋ।

* ਮਾਹਵਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਦਰਦ ਤੋਂ ਪੁਦੀਨਾ ਰਾਹਤ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

* ਉਲਟੀ-ਦਸਤ ਆਦਿ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੁਦੀਨੇ, ਭਿੰਡੀ, ਲੌਂਗ ਅਤੇ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ਨੂੰ ਪੀਸ ਕੇ ਉਬਾਲ ਲਵੋ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੀਣ ਨਾਲ ਤੁਰੰਤ ਫਾਇਦਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵਿੱਚ ਜੇ ਕਾਲਾ ਲੂਣ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

* ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਛਾਲੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੁਦੀਨੇ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਬਾਲ ਕੇ ਛਾਣ ਲਵੋ। ਇਸੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਗਰਾਰੇ ਕਰੋ।

* ਬਿੰਛੂ ਜਾਂ ਮਧੁਮੱਖੀ ਦੇ ਡੰਗ ਮਾਰਨ 'ਤੇ ਪੁਦੀਨੇ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਦਾ ਲੇਪ ਲਗਾਓ।

* ਸਰਦੀ-ਜੁਕਾਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੁਦੀਨੇ ਦੀਆਂ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰਜੇ ਗਏ ਦੋ ਅਹਿਮ ਚਿੱਤਰ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਂਟ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਸਮਰੀਰ ਹਨ, ਕੁਝ ਅੰਸ਼ਿਕ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੰਕੇਤਕ। ਸੰਕੇਤਕ ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਆਪ ਉਪਸਥਿਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜੋ ਕਰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਚਿਤਰਣ ਨਹੀਂ, ਗੁਰੂ-ਕਾਰਜ ਦਾ ਚਿਤਰਣ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼, ਸੰਦੇਸ਼ ਅੱਪੜਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਚਿਤਰੇ ਸਿਰਫ 'ਨਿਰੋਲ ਨਿੱਜੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ' ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜੁੜਿਆ ਸਗੋਂ ਉਹ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਦਾ ਨਹੀਂ। ਚਿੱਤਰ ਸਿਰਫ ਧਰਮ ਪੱਖੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ 'ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ' ਦੀ ਸੁਰ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰਿਆ ਨੇ ਭਾਂਤ-ਭਾਂਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਬਿਲਕੁਲ ਹਟਵਾਂ ਸੋਚਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਕੈਨਵਸ ਉਪਰ ਉਤਾਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਦੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਇੱਕ, ਸੱਚੇ ਸੋਚੇ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਭਾਈ ਲਾਲੋ - ਮਲਿਕ ਭਾਗੋ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ-ਸਥਾਨ ਦੀ ਵਿੱਥ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੀਰਘ ਸਰੋਕਾਰ 'ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਭਲਾਈ' ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਰਮ ਤਤਕਾਲੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਰਬਕਾਲੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਅਰਥ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਸੱਚੇ ਸੋਚੇ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਖੀ ਮੁਜਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਵਾਸਤੇ ਪਿਤਾ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨੇ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਆਪਣਾ ਮਨਭਾਉਂਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰ ਸਕੇ। ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਲਾਭ ਹਿੱਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਕਾਰਜ'। ਇਹ ਘਾਟੇ ਵਾਸਤੇ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਰਵਾਇਤ ਇਹੋ ਹੈ।

ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਲਵੰਡੀਓਂ ਬਾਰਾਂ ਕੋਹ ਦੂਰ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖੇ-ਪਿਆਸੇ ਸਾਧਾਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਸਾਧਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹਿੱਤ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬਾਲ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਨਾ ਝਿੜਕਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਖੁਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸੱਚ ਆਧਾਰਿਤ ਵਪਾਰ ਬਾਰੇ 'ਸਚੁ ਸਉਦਾ ਵਪਾਰ' ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ।

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਘਟਨਾ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਬਿੰਦੂ ਹੈ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪੇਂਟਿੰਗ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਲੰਬੇ ਰੁਖ ਬਣੀ ਪੇਂਟਿੰਗ ਦੇ ਬੱਲੜੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਦੋ ਹੱਥ ਹਨ। ਜੁੜੇ ਹੱਥ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਠੀਕ ਉਪਰ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਇੱਕ ਹੱਥ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਫੁਲਕਾ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਫੁਲਕੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੇ ਆਹਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਐਨ ਬਾਂਹ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਜਾ ਹੱਥ (ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਿੱਸਾ ਲੁਕਵਾਂ) ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਫੁਲਕੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਵਰਤਾਵਾ ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਨਾ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸੁਰੂ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅੰਤਲੀ। ਚਿੱਤਰ ਇਹੋ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਜ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਪੂਰਨ

ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਦੇਣ ਅਤੇ ਲੈਣ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਦਰਜ ਹੈ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਚਿਤਰਾ ਜੋ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਕਹਿ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕੈਨਵਸ ਉਪਰ ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਹੀ ਗੱਲ ਸੰਚਾਰਿਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਚਿੱਤਰ ਸੰਪੂਰਨ ਤਾਰੀਓਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦੀ

ਜਗਤਾਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸਾਖੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਗੱਲ 'ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਅਤੇ ਮਲਿਕ ਭਾਗੋ' ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਹੱਥ ਫੁਲਕੇ ਵਾਸਤੇ ਜੁੜੇ ਹਨ। ਉਹ ਹੱਥ ਗੁੱਟ ਤਕ ਮਸੀ ਵਧੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਹੱਥ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਉਪਰ ਵੱਲ ਫੁਲਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਾਧੂ ਦੇ ਹੱਥ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਬੱਲੇ ਵੱਲ ਸਾਧੂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਉਗਲਾਂ ਦਿਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵ ਉਸ ਦੀ ਵਾਰੀ ਇਹਦੇ ਬਾਅਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਹੱਥ ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੋਮਲ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਹੱਥ ਫੁਲਕਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਜੁੜੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਛੋਟਾ ਹੈ, ਕੁਲਾ ਹੈ। ਹੋਣ, ਨਾ ਹੋਣ ਜਾਂ ਘੱਟ ਹੋਣ

ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪੱਖ ਗਿਆਨ, ਵਿਚਾਰ, ਅਨੁਭੂਤੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੈ। ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਪਰ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਵਿੱਥ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕੋ ਤਲ ਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਹਾਰ ਨਾਲ ਜੋ ਕੀਤਾ ਅਦਭੁੱਤ-ਵਿਲੱਖਣ ਸੀ। ਕਾਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਹਾਰ, ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਚਿਤਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹਾ ਦਿਸਣ ਵਾਲਾ ਚਿੱਤਰ ਇੰਨਾ ਸਾਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਸਾਖੀ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਲਾਲੋ (ਜਾਤ ਘਟਾਉਤਾ, ਕੰਮ ਤਰਖਾਣਾ) ਸੈਦਪੁਰ (ਏਮਨਾਬਾਦ) ਦਾ ਵਾਸੀ ਸੀ। ਬਾਬਰ ਦੇ ਹਮਲੇ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਮਲਾਵਰ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਾਲੋ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੋ ਸ਼ਬਦ 'ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ,

ਵਿਜੁਅਲ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਉਹ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਹਟ ਕੇ ਰੂਪਾਂਤਰਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੂਲ ਨਤੀਜਾ/ਫੈਸਲਾ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਭੋਜਨ ਦਬਾਉਣ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਹਨਤ ਵਿੱਚ ਪਵਿੱਤਰਤਾ (ਦੁੱਧ) ਅਤੇ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਦੇ ਪੁੰਨ-ਦਾਨ ਵਿੱਚ ਅਪਵਿੱਤਰਤਾ (ਲਹੂ) ਦਾ ਰਲਾਅ ਹੈ। ਦੁੱਧ ਸਫੈਦ ਰੰਗ ਦਾ ਹੈ। ਸਫੈਦ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਲਹੂ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਿੰਸਾ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ, ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ਵੀ ਹੈ। ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਉਭਾਰ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਆਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਬਸ ਸੰਘਣੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਰ ਦਾ ਪੈਟਰਨ ਹੈ।

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਇਹ ਦੋ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਦੋ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਬਿਰਤਾਂਤ ਮੁੱਢਲੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹ ਅਵਸਥਾ ਦਾ। ਪਹਿਲੀ ਥਾਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਝਲਕ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਥਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਦੂਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ-ਬਾਹਰੋਂ ਜਾਣ ਕੇ ਲੋਕ ਸਮੂਹ ਅੱਗੇ ਉਘਾੜਦੇ ਹਨ। ਕੋਧਰੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਅਤੇ ਪੂਰੀਆਂ ਉਪਰ ਪੈ ਰਹੀ ਦਾਬ ਦੇਖਣਯੋਗ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਥਾਂ ਉਹ ਹਲਕੀ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਚਾਰ ਉਗਲਾਂ ਦਾ ਦਾਬ ਤਕੜਾ, ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਜਨ ਦੀ ਰੰਗਤ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣ ਅਤੇ ਅਰਜਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੁੱਟ-ਖੋਹ ਨੂੰ ਨੀਵੀਂ ਜਗ੍ਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਮਿਹਨਤ ਹੱਕ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਉਪਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਨ ਨਾਲ ਲਹੂ-ਮਿੱਝ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਲਹੂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।

ਪਹਿਲਾ ਚਿੱਤਰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਵਿਓਪਾਰ ਨਿੱਜ ਹਿੱਤ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਹਿੱਤ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਚਿੱਤਰ ਸਦਾਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਸਦਾਆਚਰਣ ਨੂੰ ਪਰਣਾਏ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਮਲਿਕ ਭਾਗੋ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਦੋਵੇਂ ਚਿੱਤਰ ਕਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਚੰਗੇ-ਚੰਗੇ ਲੱਗਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦਿੱਬਤਾ ਦਾ ਰੂਪ ਚਿੱਤਰਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਚਿੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਦਿਖ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਇੱਕ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੈ ਅੰਨ। ਅੰਨ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਫੁਲਕਾ, ਰੋਟੀ ਅਤੇ ਪੂਰੀ। ਸਾਰਾ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਇਸੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਏ ਵੱਥ ਸਦਕਾ ਹੈ। ਜੋ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਮੱਤ ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਦਾ ਹੈ। ਚਿੱਤਰ ਪੱਧਰ ਉਪਰ ਇਹ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਥਮੂਲੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਜਿੱਥੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਬੋੜਾ ਹੋਰ ਅਗਾਂਹ ਦਾ ਸੋਚੀਏ ਤਾਂ ਗਿਆਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਵਿਹਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਦਰਸ਼ਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਵਾਪਰੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵੱਲ ਮੁੜਦਾ ਹੈ। ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਜਾਣ ਉਹ ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਥਾਹ ਲੈਣ ਵੱਲ ਓਹਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਿੱਤਰ-ਪਾਠ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਣ-ਲੱਛਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦੀ ਤਫਸੀਲ ਵੀ ਇੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਸਾਧੂ ਦਾ ਹੱਥ ਗੁੱਟ ਤਕ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਕੀ ਪਹਿਨਿਆ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦਾ। ਫੁਲਕੇ ਵਾਲੇ ਹੱਥ ਦੀ ਬਾਂਹ ਸੀਤੇ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਕੱਜੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸਾਧੂ ਹਨ, ਘੁਮੱਕੜੀ ਕਰ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਹਨ। ਵਸਤਾਂ, ਜੋ ਹਨ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਜੋਗੀਆਂ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਿਸ ਹੱਥ ਫੁਲਕਾ ਹੈ ਵੱਖਰਾ ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਦੇਖ ਕੇ ਅਣਵਿੱਠ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਈ ਸਾਂਝ ਹੈ। ਤਾਰੀਓਂ 'ਜੋ ਮਿਲਿਆ ਸੀ' ਉਸ ਨੂੰ ਵਪਾਰ ਵਾਸਤੇ ਖਰਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੱਥ ਘੁਮੱਕੜ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਪਾਸ ਖਾਣ-ਪਹਿਨਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਸ ਪੇਂਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੇਰਵਾ ਦਰਜ ਨਹੀਂ।

ਪੇਂਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭੇਦ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਘੁਮੱਕੜ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਟਹਿਲ-ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਖੁਦ ਉਦਾਸੀਆਂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹਿੱਤ ਘਰੋਂ ਤੁਰੇਗੀ।

ਬੱਲੜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਰੰਗ ਹਨੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਉਪਰ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਲੋਅ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਕੈਨਵਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਘੜ-ਦੁਗੜ ਹੈ। ਇਹ ਪਿਛੋਕੜ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਦੇ ਇਕਸਾਰ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਲੋਅ ਦੇ ਆਗਮਨ ਵਜੋਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ

ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨ ਵੇ ਲਾਲੋ... ਉਚਾਰਿਆ ਸੀ।

ਇਸੇ ਥਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚਿੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੈਦਪੁਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਮਲਿਕ ਭਾਗੋ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਭੋਜ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਹ ਨਿਉਂਦਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਮਲਿਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਅਤੇ ਅਹੰ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਦੇ ਘਰੋਂ ਕੋਧਰੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਇੱਕ ਹੱਥ ਫੜੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਮਲਿਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਲਈਆਂ। ਦੋਵਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਦੇ ਭੋਜਨ ਵਿੱਚੋਂ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਮਲਿਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਭੋਜਨ ਵਿੱਚੋਂ ਲਹੂ ਨਿਕਲਿਆ।

ਲੰਮੇ ਰੁਖ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਉਪਰ-ਬੱਲੇ ਦੋ ਹੱਥ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੈ। ਉਪਰਲਾ ਹੱਥ ਸੁਚੱਜਾ, ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਬੱਲੜਾ ਪਹਿਲੇ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਨਿਮਨ ਹੈ।

ਉਪਰਲੇ ਭੋਜਨ ਵਿੱਚੋਂ ਦੁੱਧ ਸਿਮ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਬੱਲੜੇ ਵਾਲੇ ਭੋਜਨ ਵਿੱਚੋਂ ਲਹੂ ਨਿਕਲਦਾ ਨਜ਼ਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਜੁਗਤ ਯੋਜਨਾ ਰਾਹੀਂ ਉਹੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਨ ਸਾਧਾਰਨ ਸੁਣਦੇ-ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਵੱਖਰਤਾ ਦੇ ਪੱਧਰੀ ਹੈ। ਚਿਤਰਾ ਆਪਣੀ ਗੱਲ

R.PAL SINGH TAX PROFESSIONAL
ENROLLED AGENT
BOOKKEEPING ACCOUNTS PAYROLLS

TAX-INDIVIDUAL FAMILY, BUSINESS, TRUCKING, BOOKKEEPING ACCOUNTS, PAYROLLS & INCORPORATION, INSURANCE LIFE Only-Agent. NOTARY, REAL ESTATE (SVA), EXPECTING REFUND : GET MONEY BACK FAST!

E.A.
 Open 7 Days
 Weekends/Evenings
 (Year Round Service)
 Resonalbe Rates
 Call for Appointment

CALL: R. PAL. SINGH EA- 510-750-3464
 EA 00097224, CRTP A44237 Realtor#148514,
 Insurance Life- Only Agent #0G76896
39159 Paseo Padre Pkwy # 103, Fremont, CA 94538
 Email:singhrpal@sbeGLOBAL.net Singhtax.com

N P Construction

ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਘਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੋਵੇ, Addition ਕਰਾਉਣਾ ਹੋਵੇ Kitchen/ Bath room ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਕੰਮ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੋ।

ਨਵੇਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ, ਡੈਕੋਰੇਸ਼ਨ, ਘਰ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਅਪਡੇਟ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਯਾਦ ਕਰੋ।

ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ
 CSLB 963299
ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ (ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ)
510-372-3215

ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਸਿਰ ਫਲ-ਫੂਲ ਰਿਹੈ ਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ 14 ਵਾਰ ਅਤੇ 29 ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਸੱਤ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਵਾਰ ਚੋਣਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਡੇਰਿਆਂ ਨੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਡੇਰੇ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਬਾਬੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਵਰਗੇ ਹਨ। ਡੇਰੇ ਤੇ 'ਧਾਰਮਿਕ ਬਾਬੇ' ਆਪਣੇ ਗਰੀਬ ਤੇ ਮੱਧਵਰਗੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਾਬੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਰੱਬ ਵਿਚਾਲੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਵਾਹਕ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਲੈਕਸਿਸ ਮੋਟੇਲੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ- "ਦਲਾਲਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ੋਭਾਸ਼ਿਮਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਚੌਧਰ ਬਣਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ਕ, ਸ਼ੇਅਰ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇ ਸਟੋਰੀਏ, ਵਪਾਰੀ ਤੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਮਲਾਈ ਛਕਦੇ ਹਨ; ਉਦੋਂ ਹੀ ਦੀਵਾਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਕੀਲ ਆਪਣੇ ਮੁਵੱਕਿਲਾਂ ਦੀ ਜੇਬ ਨਿਚੋੜਦੇ ਹਨ; ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਮੱਤਦਾਤਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨੇਤਾ ਅਹਿਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਵਿੱਚ 'ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚੋਲੇ' ਰੱਬ ਨੂੰ ਵੀ ਪਰਦੇ ਪਿੱਛੇ ਧਕੇਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।"

ਰੱਬ ਦੇ ਇਹ ਵਿਚੋਲੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਨਸੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ, ਸ਼ਰਾਬੀਪੁਣੇ ਤੇ ਪਤਨੀ ਦੀ ਮਾਰਕੁਟ ਵਰਗੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤਾ ਭੋਜਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਕੀਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਸਰ ਧੱਕੇ ਖਾਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 'ਅੱਛੇ ਦਿਨ' ਲਿਆ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਡੇਰਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਟੁੱਟ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਬਾਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰੱਬ ਦੇ ਕਬਿਤ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਇਹ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਹੁਤ ਰਾਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਧਾਰਮਿਕ ਬਾਬਿਆਂ' ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦੇਣ, ਫਿਰ ਵੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ 'ਬਾਬਿਆਂ' ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਵਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 'ਬਾਬੇ' ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ

ਸੌਦਾ ਵੇਟਰ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਫੌਜ, ਕਿਰਤ ਦਾਨ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਅਹਿਮ ਅੰਗਾਂ, ਖੂਨ, ਮੁਹਾਰਤ ਆਦਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਸੀਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀ ਭੰਡਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਕਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ 'ਧਾਰਮਿਕ ਬਾਬਿਆਂ' ਦਾ ਸਮੂਹ ਇਕ ਪੰਥ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਾਤ, ਧਰਮ, ਨਸਲ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਗ਼ੈਰ, ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨੌਕਰੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸੰਖਿਆ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪੌਸ਼ ਜਮਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 'ਬਾਬੇ' ਵਿਚੋਲਗਿਰੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ-ਦੂਜੇ ਉਪਰ ਅਜਿਹੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਧਾਰਮਿਕ ਬਾਬਿਆਂ' ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨਾਲ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਬਾਬਿਆਂ' ਦੀ ਅਪੀਲ ਟੌਨਿਕ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਜਨੇਤਾ ਹੱਥੋ-ਹੱਥ ਝਪਟ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਡੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰੀਬ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋੜ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਡੇਰੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵੋਟ, ਆਪਣੀ ਅੰਤਰ ਆਤਮਾ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਆਪਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਡੇਰੇ) ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਡੇਰਾ ਜਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹਮਾਇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੋਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਜਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਿਰਸਾ ਡੇਰੇ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਰੀਬ 27 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਡੇਰੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਚੋਣ 'ਮੰਡੀ' ਵਿੱਚ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਵੀ ਚੋਣ 'ਮੰਡੀ' ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਇਸ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਜਾਇਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਦਦ ਦੇ ਬਦਲੇ ਡੇਰਿਆਂ ਤੇ 'ਬਾਬਿਆਂ' ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਧਾਉਣ ਤੇ ਐਸ਼ੋ-ਆਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ 'ਸੁਰੱਖਿਆ ਛਤਰੀ' ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਡੇਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਸਿਆਸੀ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਲਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਵੀ

ਉਡਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਨੈਤਿਕ ਘੁਮੰਡ ਦਾ ਮੁਲੰਮਾ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ 'ਬਾਬਿਆਂ' ਦੇ ਕੁਕਰਮਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਨਾ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿਰਸਾ ਡੇਰੇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਧਵੀਆਂ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੀਬੀਆਈ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਉਪਰ ਡੇਰਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਛਤਰਪਤੀ ਦੇ ਕਤਲ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਨਿਪੁੰਸਕ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕੇਸ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਰਾਮਪਾਲ ਭਜਨ ਗਾਇਕ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਬੀਰਪੰਥੀ ਫਿਰਕਾ ਚਲਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਉਪਰ ਵੀ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ ਤਾਂ 2014 ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਪੈਟਰੋਲ ਬੰਬ, ਪੱਥਰ ਤੇ ਬੋਤਲਾਂ ਚੁੱਕ ਲਈਆਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਰਾਮਪਾਲ ਅੱਜ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸਲਾਖਾਂ ਪਿੱਛੇ ਹੈ, ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਛੇਤੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਵੀ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਮਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅੱਗੇ ਸੰਕਟ ਬਣ ਉਭਰਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਡੇਰਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਵੱਟਾਂ ਕਾਰਨ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਇਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਆਮਦਨ ਨਾ ਵਧਣ, ਆਰਥਿਕ ਪਾੜਾ ਵਧਦੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਫੈਲੀ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਵਾਲੇ ਸਖ਼ਤ ਸਿਆਸੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਆਰਥਿਕ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਡੇਰੇ ਤੇ 'ਧਾਰਮਿਕ ਬਾਬੇ' ਤਣਾਅ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਹ 'ਬਾਬੇ' ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਸੋਢ-ਗਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਬਾਜ਼ਾਰੂ ਜਨ-ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਭਟਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਲੈਕਟਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ, ਫਿਲਮਾਂ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉਪਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਸਤਿੱਤਵ ਪ੍ਰਤੀ ਝੂਠੇ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰ ਭਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨੇ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਅਕਸ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਾ ਕੇਵਲ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਗੀਤ ਵੀ ਗਾਏ। ਉਸ ਨੇ 'ਦਿ ਮੈਸੇਜਰ-1', 'ਮੈਸੇਜਰ-2', 'ਦਿ ਵਾਰੀਅਰ ਲਾਇਨ ਹਰਟ', 'ਹਿੰਦ ਕਾ ਨਾਧਕ ਕੋ ਜੁਆਬ' ਅਤੇ 'ਜੱਟ ਇਜੀਨੀਅਰ' ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਬਾਕਸ ਆਫਿਸ 'ਤੇ ਹਿੱਟ ਵੀ ਰਹੀਆਂ।

ਲੇਕਿਨ ਫਿਰ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਧਾਰਮਿਕ ਬਾਬਿਆਂ' ਪ੍ਰਤੀ ਐਨੀਆਂ ਸੰਕੋਚਮਈ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ? ਇਹ ਡੇਰੇ ਅਸਲ ਦਰਦ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗਰੀਬ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਮੂਹਿਕ ਅਪੀਲ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਬੋਇਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਦਿਲ ਅਤੇ ਆਤਮਹੀਣ ਹਾਲਤ ਦੀ ਆਤਮਾ ਹੈ... ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਾਲਤ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਭਰਮ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਣ ਦਾ ਸੌਦਾ ਦੇਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਹਾਲਤ ਹੀ ਛੱਡ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਮ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਸ ਨੂੰ ਧੁੰਦਲਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਰਥਨ ਲਈ ਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਚਿਤ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਭਾਵਹੀਣਤਾ ਅਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੂਲਵਾਦ ਬਾਰੇ ਵਿਆਪਕ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਗ਼ੈਰ-ਵਾਜਿਬ ਹੈ। 'ਬਾਬਿਆਂ' ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਛੁਪਣਾ ਤੇ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਰੋਸ਼ਨੀ' ਤੋਂ ਬੇਖ਼ਬਰ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ 'ਧਾਰਮਿਕ ਬਾਬੇ' ਪ੍ਰਤੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕਬਿਤ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਨਾਵਾਜ਼ਬ ਅਰਾਧਨਾ ਦੀ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

'ਬਾਬਿਆਂ' ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਲਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਖਿਰ ਕਦ ਤੱਕ ਖੇਡ ਖੇਡਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਅਜਿਹੇ 'ਬਾਬਿਆਂ' ਦੇ ਗ਼ੈਰ-ਵਾਜਿਬ ਦਾਅਵਿਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਵਾਨਿਆ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ, ਖਿਲਾਫ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਕੁਤਾਹੀਆਂ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਨੁਕਸਾਨ

ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਦੋਂ ਬਾਬਿਆਂ, ਅਖੌਤੀ ਧਰਮ ਗੁਰੂਆਂ ਤੇ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀਆਂ ਆਦਿ 'ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮੀ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਜਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹੋਣ। ਅਜਿਹੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਕਟ ਦੀ ਘੜੀ 'ਚ ਇਹ ਬੰਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ। ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਪੰਚਕੂਲਾ ਦੀ ਸੀਬੀਆਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਆਏ ਸੱਤ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋਘੱਟ ਪੰਜ ਨੇ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਭਜਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ, ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ; ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਹਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ

ਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮੀ ਲਾਉਣਾ ਕਿੰਨਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮੀ ਹਰਿਆਣਾ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਜੈੱਡ ਪਲੱਸ ਸਕਿਉਰਿਟੀ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਬ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਦੋ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮੀ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕਮਾਂਡੋਜ਼ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਖਿਸਕ ਗਏ, ਪਰ ਕਈ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਸਿਰਸਾ ਤੋਂ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਏ ਗਏ।

ਪੇਸ਼ੇਵਾਰਾਨਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਨਿਯਮ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਉਹ ਕਰਮੀ ਲਾਏ ਜਾਣ ਜੋ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਫੋਰਸ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰਾਂ ਦੇ ਅੱਖਾਂ-ਕੰਨਾਂ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰ ਸਕਣ। ਉਹ ਬਿਹਤਰੀਨ ਕਮਾਂਡੋ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੁਚੱਜੇ ਸੂਹੀਏ ਵੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ

ਤਾਇਨਾਤ ਪੁਲਿਸ ਕਮਾਂਡੋ ਅਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਚੋਣ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਆਪਣੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਹੁਣ ਜ਼ੇਰੇ ਹਿਰਾਸਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਖਿਲਾਫ਼ ਦੋਸ਼-ਧਰੋਹ ਦਾ ਕੇਸ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਤੇ ਤਾਇਨਾਤੀ ਸਾਡੇ ਪੁਲਿਸ ਬਲਾਂ ਅੰਦਰ ਪੇਸ਼ੇਵਾਰਾਨਾ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਾਮਦੀ ਕਲਚਰ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਉਂਜ ਵੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾਂ ਇੱਕ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤਕ ਤਾਇਨਾਤ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤ ਤੇ ਸੁਆਰਥ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਯਾਰੀਆਂ ਪਾਲਣ ਵੱਲ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮੀ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਅੱਠ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 12 ਸਾਲ ਤਕ ਤੋਂ ਡੇਰਾ

ਮੁਖੀ ਦੀ ਹੀ ਸੇਵਾ, ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ।

ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਅਮਲੇ ਤੋਂ ਤਵੱਕੋ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਇਦੇ-ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤੇ ਫਰਜ਼ਸ਼ਨਾਮੀ ਦਾ ਪੱਲਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਗੇ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਪੈ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਉਦੋਂ ਸਭ ਕਾਇਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗਣ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਖੁਦ-ਬਖੁਦ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਰਾਜਨੇਤਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਗ਼ਲਤ ਤਾਇਨਾਤੀਆਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਲੋੜ ਹੈ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਵਿੱਚੋਂ ਅਜਿਹੀ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਸਫ਼ਾਇਆ ਕਰਨ ਦੀ। ਸਿਰਫ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਬਲਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸਿੰਗ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਪੱਖੋਂ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹਾਣੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ALIEN TRANSPORT LLC YUBA CITY ਨੂੰ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ

ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ long haul ਲਈ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ Midwest, Detroit, Michigan ਤੱਕ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋਣ।

ਚੰਗੀ ਕਮਾਈ ਅਤੇ 38 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮਾਈਲ ਲੈਣ ਦੇ ਲਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ (ਤਾਰੀ ਸਹੋਤਾ) ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: **800-596-6407**

Paul Singh
President

697 N. Palora Ave., Ste. C
Yuba City, CA 95991
Ph (530) 777-3069
Cell (530) 682-1500
Fax (530) 755-4747

KANG TRANSPORT

Kang Transport LLC
3391 Industrial Drive
Yuba City, CA 95993

Cell
530-682-0781

Kangtransport@gmail.com

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਫੌਜੀ ਰਾਜ ਦੀ ਵਾਪਸੀ?

ਸਾਇਰਿਲ ਅਲਮੇਡਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅੱਬਾਸੀ ਵੱਲੋਂ ਟਰੰਪ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਜੁਆਬ ਬਲ ਸੈਨਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਰਾਹੀਂ ਦਿਵਾਉਣਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇ ਉਦੋਂ ਜਰਨੈਲ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੰਦਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਕ ਲਿਫਾਫ਼ੇਬਾਜ਼ ਤੇ ਅਹਿਸਾਨਫਰਾਮੋਸ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਜਰਨੈਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਘਸ਼ੁੰਨ ਵਰਗੇ ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਹੁਲਾਰੇ ਵਿੱਚ ਆਏ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਖਾਮੀਆਂ ਹਨ।

ਕੌਮੀ ਸਲਾਮਤੀ ਕੌਂਸਲ (ਐਨ ਐੱਸ ਸੀ) ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਈ ਚਾਰ ਮੁੱਦੇ ਅਹਿਮ ਹਨ: 1. ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਨਗਾਹਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ, 2. ਸਰਹੱਦ ਟੱਪ ਕੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪ੍ਰਥਾਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ, 3. ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣਾ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮਸਲੇ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਹੱਲ ਲਈ ਅਮਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਲ ਬਖਸ਼ਣਾ। ਹੁਣ ਇਹ ਸਮਝੋ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ: ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਾਲਿਬਾਨ ਲਈ ਪੱਕਾ ਰੋਲ ਹੋਣਗਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੈਰਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦਾ ਪੱਕਾ ਰੋਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਸੁਖਾਵੇਂ ਸਵਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਲਿਬਾਨ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਖ਼ਤੂਨ ਪੱਟੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕ ਸਕਾਂਗੇ? ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨਗਾਹ ਬਣਨ ਦਾ ਅਮਲ ਕਿਵੇਂ ਠੱਲ੍ਹ ਸਕਾਂਗੇ?

ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਸਲਾ ਇਕ ਕੱਟੜ ਇਸਲਾਮਪ੍ਰਸਤ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਗੁਆਂਢੀ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਤਬਕਾ ਦੇ ਮਹਾਂਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਖੂਨ ਦਾ ਸੁਆਦ ਚੱਖ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਹਾਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਇਲਮ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਏਗਾ? ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਵਰਤਿਆ, ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਦਹਿਸ਼ਤ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਖਪੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਹੁਣ

ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਡਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਸੌਂਪ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਬਣ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜਰਨੈਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰੇ ਅਫਗਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਿਜ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਸਰਹੱਦ ਸੀਲ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਇਹ ਕੁਝ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੀ ਲਾਗ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਵੇਗਾ। ਪਰ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ?

ਕੌਮੀ ਸਲਾਮਤੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੱਤਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜੇ ਕੁਝ ਸਾਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੀ ਭੂਮੀ 'ਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਜਨੁਨੀਆ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਲੜਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੱਸੋਂ ਦੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਵਰਗ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਤੇ ਲਗਾਅ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਨੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਵੀ ਹੈ? ਬਹੁਤ ਕੁਝ। ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ ਫੌਜ, ਹਕੂਮਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਤੇ ਹਾਵੀ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਹਾਵੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਬਹੁਤ ਨਾਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਇਸੇ ਲਈ ਟਰੰਪ ਨੂੰ ਘਸ਼ੁੰਨ ਦਿਖਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਪਰ ਕਹਾਣੀ ਇਥੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਅਹਿਮਕ, ਅਹਿਮਕ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਨਾਸਮਝ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਫਿਕਰਮੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਫੌਜ ਨੂੰ ਹਰ ਸ਼ੋਅਬੇ ਵਿੱਚ ਤਾਕਤ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕੁਝ ਗਲਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਉਤੇ ਫੌਜ, ਹਕੂਮਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਉਤਾਰੂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਮਹੂਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਲੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਸਲਾਮੀਕਰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਅਸਰਾਤ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ?

ਪਹਿਲਾਂ ਅਸਰ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਮ ਤੋੜਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਫੌਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਚੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਿਧ ਤੱਕ

ਮਹਿਦੂਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਨੇਤਾ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਾਜਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੱਦਾਵਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਵੀ ਪਰ ਕੁਤਰਨ ਦਾ ਅਮਲ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਤੀਜਾ ਬਦਲ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੌਜੀ ਗਲਬੇ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸੋਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ। ਉਸ ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਥਿਤੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸਿਵਲੀਅਨ ਚੁਣੌਤੀਕਾਰ ਉਭਰੇਗਾ ਹੀ। ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵਾਪਰਨ ਵਿੱਚ ਇਕ ਪੀੜ੍ਹੀ ਜਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਜਾਵੇ। ਖੈਰ, ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਮੁਦਈ ਖੁੰਜੇ ਲੱਗ ਹੀ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ।

ਜਰਨੈਲਾਂ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਲਾਣੇ ਦੇ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹਕੂਮਤ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਸਬ ਤੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਕਾਰਨ ਇਸ ਲਾਣੇ ਨੂੰ ਇਨਾਮ-ਸਨਮਾਨ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਚਾਹੇ ਜੋ ਵੀ ਕਰੇ, ਉਸ ਦੇ ਅੱਡੇ ਤਬਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਬਲਕਿ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅਜਿਹੇ ਅਨਸਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਮੁਖ ਧਾਰਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਨਵਾਂ ਨਾਮ ਤੇ ਨਵੀਂ ਸ਼ਨਾਖ਼ਤ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਚੋਣ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਨਸਰ ਕਦੇ ਵੀ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਜ਼ਾਇਕਾ ਹੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਪਿਆਦੇ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਸਕਣਗੇ? ਹਾਂ, ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਵੀ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਰਨੈਲ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਨਸਰ, ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਸੋਚ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਬਟੋਰ ਕੇ ਨਰਮਪੰਥੀ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਜਿੱਤਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਪਰ ਕੀ ਹਰ ਵਾਰ ਇਹੋ ਕੁਝ ਹੋਵੇਗਾ? ਫੌਜੀ ਦਬਦਬਾ, ਇਸਲਾਮੀ ਚੌਧਰ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ- ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਕੋਕਟੇਲ ਕਿਵੇਂ ਘੁਲੇਗੀ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਹੋਰ ਵਿਗਾੜ ਲਿਆਵੇਗੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ਾਇਦ ਅਸੀਂ ਬੰਦ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਅਸੀਂ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ, ਭਾਰਤ ਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨੂੰ

ਘਸ਼ੁੰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੀ ਬਹਾਦਰੀ ਸਮਝਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ਭਗਤੀ ਤੇ ਕੌਮੀਵਾਦ ਦੀ ਇਕੋ ਖੁਰਾਕ ਸਾਡੀ ਸੂਝ ਨੂੰ ਭੁਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਮੈਂ ਇਹ ਸੱਚ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਜਨ ਸਾਧਾਰਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਭਟਕਾਉਣ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਤੇ ਕੌਮੀਵਾਦ ਦੀ ਇਕੋ ਖੁਰਾਕ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿ-ਸਤਾਨ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਹੋ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਟਰੰਪ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਿਹਾ ਕਿਉਂ? ..ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ?

ਚਲੋ ਠੀਕ ਹੈ, ਟਰੰਪ ਨੇ ਹਿੰਮਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜਰਨੈਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਮੋੜਵੇਂ ਜਵਾਬ ਉਪਰ ਰਜਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਮੁਲਕ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਸਿਰਫ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੇ ਜਰਨੈਲਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਸ਼ਣ ਦੌਰਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਉਪਰ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਕੋਲੋਂ ਅਰਬਾਂ ਡਾਲਰ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਹੱਕਾਨੀ ਨੈਟਵਰਕ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਕਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਤਾਲਿਬਾਨ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ।

ਟਰੰਪ ਨੇ ਇਹ ਧਮਕੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ-ਵਿਰੋਧੀ ਦਹਿਸ਼ਤ-ਗਰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਨਗਾਹਾਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਉਹ ਕਦਮ ਉਠਾਵੇਗਾ। ਟਰੰਪ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਉਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਬਲ ਸੈਨਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜਨਰਲ ਕਮਰ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਕੋਲੋਂ ਬੇਰਾਜ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ ਤੇ ਉਹ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਸਰਹੱਦ ਨੇੜੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਿਆ ਜਾਵੇ।"

ਇੰਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦਾ ਰਸੂਖ਼ ਘਟਾਉਣਾ

ਸਮੱਸਿਆ ਬੜੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਉਹ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਟਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਉਪਰ ਇੱਕ ਧੱਬਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਬੁਰਾ ਨਾ ਮਨਾਓ, ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰੋ। ਨਵਾਜ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਉੱਚ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਉਪਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਵੱਧ ਖੁਰਾਫ਼ਾਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਗੱਦੀਓਂ ਨਹੀਂ ਉਤਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤੀ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਤੋਂ ਛੋਟ ਹੋਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੁਪਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਇਆ ਜਾਣਾ ਅਤਿਅੰਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ। ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੱਥ ਪਾ ਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਕਤ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਅਹੁਦਾ ਵੀ। ਅਹੁਦੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਹੇਠ ਲਿਆਉਣਾ ਸੰਭਵ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਸੰਸਥਾਈ, ਦੋਵਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ੋਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੱਬਾ ਹਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਆਸਾਨ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪਰ ਇਹ ਧੱਬਾ (ਭਾਵ ਨਵਾਜ਼) ਮਿਟਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਅਹੁਦਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਗਠਿਤ ਸਾਂਝੀ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੇ 'ਪਨਾਮਾ' ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਕੈਂਡਲ ਵਿੱਚ ਨਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਉਪਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਚਾਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ। ਅਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ੀ ਉਪਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚੱਲਣੇ ਹਨ, ਪਰ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ 2013 ਵਿੱਚ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੇ ਸੱਤਾ 'ਚ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਤਤਕਾਲੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਸਿਫ਼ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਉਪਰ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਸਵਿੱਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਲੇ ਧਨ ਵਜੋਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵੀ ਕਰੀਬ ਚਾਰ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਛੋਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ।

ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਨਵਾਜ਼ ਦਾ ਕਾਰਵਾਂ, ਸੱਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ

ਵਧੀਆ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਜਾਓ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਜੁਟਾਓ, ਇੱਕ ਦੋ ਰੈਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰੋ - ਸਿਸਟਮ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਅ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹਿ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜ਼ੋਰਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੰਝੂ ਵਹਾਉਣਾ ਵੇਖ ਕੇ ਪਸੀਜ਼ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਪਰ ਮਾਮਲਾ ਇੱਥੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੋਈ ਮੁਖ਼ਬ ਹੀ ਪੀਐੱਮਐੱਲ-ਐੱਨ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਚਾਰ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ (ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦਾ ਭਰਾ ਤੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ) ਕਿਉਂ ਲਾਹੌਰ ਤਕ ਸੀਮਤ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਖਾਕਾਨ ਅੱਬਾਸੀ ਸੰਸਦ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਸੰਭਾਲੀ ਰੱਖੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਉਪਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਭੋਲਾ-ਭਾਲਾ ਬੰਦਾ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਤਕ ਦੇ ਅਮਲ ਤੋਂ ਤੁਰਤ ਦੇ ਫ਼ਾਇਦੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇੱਕ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਖਾਕਾਨ ਫਿਲਹਾਲ ਰੋਕੀ ਰੱਖਣਗੇ। ਦੂਜਾ, ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਵਾਜ਼ ਦਾ ਵਾਰਿਸ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ 45 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਕਫ਼ੇ ਦਾ ਲਾਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਸਾਂਝ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੋਗਾ ਜਿਹੜੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਨਾਰਾਜ਼ ਹਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਦੁਰਲੱਭ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਨਿਸ਼ਾਚ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਲਾ ਕੇ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੁਖੀ ਹੋਏ ਹਨ।

ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਗੱਲ ਨੇ ਘਟਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਖਾਕਾਨ ਸਿਰਫ਼ ਉਦੋਂ ਤਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤਕ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦਾ ਸਥਾਨ ਸਿਰਫ਼ ਦੂਜਾ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਹੀ ਲੈ

ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਗੈਰ-ਸ਼ਰੀਫ਼ ਇਸ ਉਪਰ ਇਤਰਾਜ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਐਲਾਨੀ ਦੇ-ਪੜਾਵੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਹੋਰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਦੇ ਖੇਮੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਜ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਮਾਹੌਲ ਅਜਿਹਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇ, ਉਦੋਂ ਰੁਸਵਾਈ ਕੌਣ ਦਿਖਾਏਗਾ? ਇਹ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਹੀ ਨਵੀਆਂ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀਆਂ ਸਿਲਾਉਣ ਦਾ ਹੈ (ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਾਲ), ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਘੜਨ ਦਾ ਨਹੀਂ।

ਸਾਇਰਿਲ ਅਲਮੇਡਾ

ਖਾਕਾਨ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਲੈਣਗੇ, ਇਹ ਫਾਰਮੂਲਾ ਘੋਰ ਸੰਕਟ ਦੀ ਘੜੀ ਵਿੱਚ ਨਵਾਜ਼ ਲਈ ਸਭ ਕੁਝ ਸਮੇਟਣ ਦੇ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਆਇਆ। ਇਸ ਨੇ ਨਵਾਜ਼ ਦੀ 'ਫਰਾਖ਼ਿਦਲੀ' ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਫਿਰ ਸਭ ਕੁਝ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਇਹ ਤੱਤ ਉਭਾਰਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਚੰਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਖਾਕਾਨ ਕੁਝ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਟਿਕਿਆ ਰਹੇ। ਐਨੀ ਛੇਤੀ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਉਣਾ ਸਿਆਣਪ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਕਾਹਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੌਣ ਸੰਭਾਲੇਗਾ? ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਨਵਾਜ਼ ਦਾ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਰਾ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਡਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਫ਼ਾਇਦਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਹੁਦਾ ਵੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਵਾਜ਼ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਢਿੱਲਮੱਠ ਕਾਰਨ ਵਾਹ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਖਾਕਾਨ

ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਰਜਾ, ਜਲ ਤੇ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪੁਨਰਗਠਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੇ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਬਚੇ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਅਸਰਦਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਉਂਜ ਵੀ ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ, ਕੈਬਨਿਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹ ਫੇਰਬਦਲ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨੇ ਰੋਕ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਚਾਰ ਸਾਲ ਉਲਟ ਭਾਵ ਨਿਕੰਮੀ ਕੈਬਨਿਟ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਬਹੁਤੀ ਨਾਟਕੀ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਵੀ ਨਵੀਂ ਕੈਬਨਿਟ ਨੇ ਬਦਲੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮੁਨਾਸਿਬ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਨਵਾਜ਼ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੀ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ ਪੁੰਜੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੁਖਤਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕੱਟੜ ਸਮਰਥਕ, ਸੰਸਦ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਤਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਾਹੌਰ ਤਕ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ।

ਇਹ ਅਜੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਨਵਾਜ਼ ਦੇ ਸੱਤਾ ਉਪਰ ਕੰਟਰੋਲ ਨਵੇਂ ਪੜਾਅ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੈ ਪਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਬਾਕੀਆਂ ਲਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਚੰਗਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਨਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੰਗਦਿਲੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਹਰ ਹਾਲ ਨਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰੰਤੂ ਨਵਾਜ਼ ਨੇ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਦਾ ਤੁਰਤ ਰਾਹ ਲੱਭ ਲਿਆ।

ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪੁੰਜੀਸ਼ਨ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਭਜਾ ਕੇ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ। ਸੋ ਨਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਉਸ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਜੇਤੂ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਜਮਹੂਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਤਕ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕੇਗਾ। ('ਡਾਅਨ' ਦੇ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਮੋਦੀ ਜੀ ਲੋਕ 'ਚੰਗੇ ਦਿਨ' ਆਉਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ

ਸੰਨ 1942 : ਕਰਾਂਗੇ ਜਾਂ ਮਰਾਂਗੇ! ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਨਾਅਰੇ ਨੇ ਕਰੋੜਾਂ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ 'ਭਾਰਤ ਛੱਡੋ ਅੰਦੋਲਨ' ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੰਨ 2017 : ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਕਰ ਕੇ ਰਹਾਂਗੇ! ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ਭਗਤੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਜਗਾਉਣ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ, ਜਾਤਵਾਦ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ 'ਭਾਰਤ ਛੱਡੋ ਅੰਦੋਲਨ' ਦੀ 75ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ 2022 ਤਕ ਇਕ ਨਵੇਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਇਹ ਨਾਅਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਕ ਸ਼ਬਦ-ਜਾਲ ਹੈ ਜਾਂ ਅਸਲੀ ਭਾਵਨਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਉਣਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਨਾਅਰੇ ਨੇ ਖਾਹਿਸ਼ੀ ਭਾਰਤਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੰਸ਼ਵਾਦੀ ਸਿਆਸਤ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਪੱਖਪਾਤ ਆਦਿ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੋਦੀ ਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਸਮੀਕਰਣਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹੀਰੋ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਕਸ ਇਕ ਕਠੋਰ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟਵਾਦੀ ਨੇਤਾ ਵਾਲਾ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਇਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਹੋਵੇ, ਦੇਸ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੋਣ ਜਾਂ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣਾ ਹੋਵੇ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਚੰਗੇ ਦਿਨ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਨਤਾ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਵਿਚਾਲੇ ਭਰੋਸੇ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ।

ਪਰ ਕੀ ਸੱਚਮੁਚ ਅਜਿਹਾ ਹੈ? ਕੀ ਉਹ ਸਮੁੱਚਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ 'ਚ ਸਫਲ ਹੋਏ ਹਨ? ਕੀ ਉਹ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਜਿੱਤਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਸਫਲ ਹੋਏ ਹਨ? ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਾਬਕਾ ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹਾਮਿਦ ਅੰਸਾਰੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਲਿਤਾਂ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਈਸਾਈਆਂ ਵਿਚ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਧੀ ਹੈ।

ਇਸ 'ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਏ ਮੋਦੀ ਨੇ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ "ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਬੇਚੈਨੀ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ। ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ ਹੋ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭਰੋਸੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।" ਫਿਰ ਵੀ ਮੋਦੀ ਵਲੋਂ ਕੱਟਤਪੱਥੀ ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ ਤਾਕਤਾਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੁਝ ਸਿਆਸੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਤ ਫਿਰਕੂ ਧਰੁਵੀਕਰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦਰਮਿਆਨ

ਅੰਤਰ-ਭਾਈਚਾਰਕ ਸੰਬੰਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਭੀੜ ਵਲੋਂ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇਕ ਖਤਰਨਾਕ ਸਿਆਸੀ ਰੁਝਾਨ ਬਣਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਵੰਡਣ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਇਸ 'ਤੇ ਹੁਣ ਰੋਕ ਨਾ ਲਾਈ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਹੋਰਨਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਵੱਖਰੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ ਮੋਦੀ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਡੋਕਲਾਮ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਡੈੱਡਲਾਕ ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ ਚੀਨ ਵਲੋਂ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਮੋਦੀ ਲਈ ਸਿਰਦਰਦ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧਾਂ 'ਚ ਬੇਯਕੀਨੀ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਬੇਯਕੀਨੀ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਾਲੇ ਇਹ ਖੇਡ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ।

ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸਮਝਦਾਰੀ ਤੇ ਸੰਜਮ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣ ਤਾਂ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਾਭ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਰਹਿਣ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਣਨੀਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਖੇਤਰੀ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰਕ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ।

ਆਰਥਿਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਨੋਟਬੰਦੀ ਅਭਿਨੇਤਾ ਰਜਨੀਕਾਂਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਐਕਸ਼ਨ ਫਿਲਮ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਹੀਰੋ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਕਰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਇਸ ਕਦਮ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨਕਦੀ ਦੀ ਘਾਟ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਸਗੋਂ ਉਤਪਾਦਨ, ਨਿਰਮਾਣ, ਵਿਕਰੀ ਤੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ।

ਮੱਧਕਾਲੀ ਆਰਥਿਕ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਰੇਖਾੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 6.75-7.5 ਫੀਸਦੀ ਵਾਧਾ ਦਰ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀ. ਐੱਸ. ਟੀ. ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੰਕਟ ਭਰੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ

ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੀ ਹਾਲ ਹੀ ਦੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਨੋਟਬੰਦੀ ਦਾ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਗਾਂ-ਪੱਖੀ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਧਨ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀਮਤ ਰਿਹਾ। ਸਿਰਫ ਨੋਟਬੰਦੀ ਨਾਲ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ 'ਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗੀ, ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਧਾਰ ਵੀ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ ਪਰ ਨੋਟਬੰਦੀ ਨਾਲ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲੀ ਕਿ ਉਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਵਾਲੇ ਨੇਤਾ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਨੋਟਬੰਦੀ ਕਾਰਨ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰੋਸ਼ਾਨੀ ਹੋਈ।

ਨੋਟਬੰਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੋਦੀ ਨੇ ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੰਕੇ ਦੀ ਚੋਟ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਮੈਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਾਂ।"

ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਉਥੇ ਭਾਰੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ। ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਜਮਾਏ ਹਨ। ਮੋਦੀ ਦਾ ਜੇਤੂ ਰੱਬ ਲਗਾਤਾਰ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਿਮਟਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਨਵੇਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਕਿਤੇ ਗੁਆਚ ਗਈ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਰਗਰਮ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਦੇ 4 ਚੋਟੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਹੁਦਿਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸਪੀਕਰ—ਉੱਤੇ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬੰਦੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਇਕ ਨਵਾਂ ਸਿਆਸੀ ਮਾਡਲ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦਾ ਸੰਘ ਮਾਡਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੱਤਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨਾ, ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਅਤੇ 2019 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਮੋਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਾਰੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਮੁਖੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਤਾਲਮੇਲ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਗੇ ਕਿ ਚੰਗੇ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿਰਫ 2 ਸਾਲ ਹੀ ਬਚੇ ਹਨ।

ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ

'ਚ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਜਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਮਹਾਦਲਿਤਾਂ, ਹੋਰਨਾਂ ਪੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਆਦੀਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜ ਦੇ 24*7 ਡਿਜੀਟਲ ਯੁੱਗ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਹਰ ਸਮੇਂ ਨੇਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 'ਚ ਗਿਰਾਵਟ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮੋਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਤੀ, ਧਾਰਮਿਕ, ਖੇਤਰੀ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅੱਧੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਬਾਦੀ 18 ਤੋਂ 35 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਬਦਲ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਸਿਰਫ ਵਾਅਦਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅੱਜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸੱਤਾ ਦੇ 'ਮੋਦੀ ਮਾਡਲ' ਬਾਰੇ ਉਦਾਸੀਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਸੁਖਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਫੁਲਸਟਾਪ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ।

ਦੇਸ਼ 'ਚ ਇਕ ਨਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਉੱਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੇਂ ਅਧਿਆਏ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰ ਕੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਜਾਂ ਦਿਹਾਤੀ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ 'ਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ ਤਾਂ ਇਹ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇਗੀ।

ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਲਾਲ ਕਿਲੇ ਦੀ ਫਸੀਲ ਤੋਂ ਮੋਦੀ ਨੇ ਇਕ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਚੰਗੇ ਦਿਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ' ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਇਕ ਨਵੀਂ ਚੰਗਿਆਤੀ ਸੁਲਗੀ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਨਤੀਜੇ ਚੰਗੇ ਨਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਅ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਨਤੀਜੇ ਚੰਗੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਖੁਦ ਸਿਹਰਾ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸਲੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਬਦਲ ਕਿਸਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਲੋਕ ਚੰਗੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਭਾਰਤੀ ਸੱਚਮੁਚ ਚੰਗੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਾਂ।

ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਭਾਜਪਾ

ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਛੱਡ ਚੁੱਕੇ ਯੂ ਪੀ ਏ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ ਐੱਨ ਡੀ ਏ ਗੱਠਜੋੜ ਕਿਉਂ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਇੱਕ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਅਛੂਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਹੌਂ ਜਿਹੀ ਇਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅੱਸੀ ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਅੱਜ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਉਲਟ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਪੰਡਿਤ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਹੁਣ ਗੱਠਜੋੜਾਂ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਾਲ 2014 ਵਿਚ ਇਹ ਬਦਲ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਇਕੱਲੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਉਭਰੀ ਤੇ 30 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆਈ ਗੱਠਜੋੜ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਯੂ ਪੀ ਏ ਗੱਠਜੋੜ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਹੋਈਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤੇ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦਿਖਾਈ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ 18 ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਮਤ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਐੱਨ ਡੀ ਏ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਹੁਣ 33 ਭਾਈਵਾਲ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਗਠਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 27 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਖੁਦ ਇਸ ਦੇ ਅਠਮਾਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸਲ 'ਚ ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਕੇ ਇਕੱਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਿੰਦੀ-ਭਾਸ਼ੀ ਪੱਟੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਤੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਪਿਛਾਖਤੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਅੱਜ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਆਪਣੀ 'ਸੋਸ਼ਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ' ਦੇ ਬਲਬੂਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਜਾਤਾਂ ਅਤੇ ਵਰਗਾਂ ਤੱਕ ਫੈਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਹੁਣ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਉਭਰੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ 1998 ਵਿਚ ਐੱਨ ਡੀ

ਏ ਗੱਠਜੋੜ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਇਸ ਦੇ 24 ਭਾਈਵਾਲ ਸਨ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮੋਰਚਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਜਿਹੜਾ 1998 ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ 13 ਮਹੀਨਿਆਂ ਅੰਦਰ ਐੱਨ ਡੀ ਐੱਮ ਕੇ ਦੀ ਮੁਖੀ ਜੈਲਾਲਿਤਾ ਨੇ ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਡੇਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ 1999 ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਫਿਰ ਵਾਪਸੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ 2004 ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਐੱਨ ਡੀ ਏ ਨੇ ਆਪਣੀ 'ਇੰਡੀਆ ਸ਼ਾਈਨਿੰਗ' ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਗੁਆ ਲਈ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਇਆ ਯੂ ਪੀ ਏ ਗੱਠਜੋੜ 2004 ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਐੱਨ ਡੀ ਏ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਅਗਲੇ 10 ਸਾਲ ਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ।

2014 ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਆਪਣੇ ਬਲਬੂਤੇ ਬਹੁਮਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ। ਇਸ ਨੇ 26 ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚੋਣ ਲੜੀ। ਐੱਨ ਡੀ ਏ ਗੱਠਜੋੜ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਪੀ ਐੱਮ ਕੇ, ਰਿਪਬਲੀਕਨ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਅਠਵਾਲੇ), ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਐੱਨ ਆਰ ਕਾਂਗਰਸ, ਲੋਕ ਜਨਸ਼ਕਤੀ ਪਾਰਟੀ, ਤੇਲਗੂ ਦੇਸ਼ਮ ਪਾਰਟੀ, ਕੇਰਲਾ ਕਾਂਗਰਸ, ਅਪਨਾ ਦਲ, ਮਣੀਪੁਰ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਨਾਗਾ ਪੀਪਲਜ਼ ਫਰੰਟ ਵਰਗੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸੇ ਐੱਨ ਡੀ ਏ ਵਿਚ ਹੁਣ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਪੀ ਡੀ ਪੀ, ਬੋਡੋਲੈਂਡ ਪੀਪਲਜ਼ ਫਰੰਟ, ਆਸਾਮ ਗਣ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਭਾਰਤ ਧਰਮ ਜਨ ਸੈਨਾ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਗੋਮਾਂਤਕ ਪਾਰਟੀ ਸਮੇਤ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਛੇ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਸ 'ਚ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ) ਦਾ ਏਧਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ) ਦੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਹਿਯੋਗੀ ਬਣਨ ਨਾਲ ਐੱਨ ਡੀ ਏ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਗਿਣਤੀ

ਮਿੱਤਰ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਨਾਲ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਕਾਫੀ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਬਲ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਕੇ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 29 'ਚੋਂ 18 ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ। ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਆਸਾਮ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ, ਗੁ-ਜਰਾਤ, ਹਰਿਆਣਾ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮਣੀਪੁਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਯੂ ਪੀ ਅਤੇ ਉਤਰਾਖੰਡ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਹਨ, ਜਦ ਕਿ ਗੋਆ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜ ਹੋਰ ਰਾਜਾਂ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਬਿਹਾਰ, ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਅਤੇ ਸਿੱਕਮ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਜੁਨੀਅਰ ਸਹਿਯੋਗੀ ਵਜੋਂ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਾਂਗਰਸ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿਰਫ ਕਰਨਾਟਕ, ਮਿਜ਼ੋਰਮ, ਮੇਘਾਲਿਆ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਪੁੱਡੂਚੇਰੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਰਹੀ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਵੇਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ? ਇਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਫੈਲਾਉਣ ਤੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਫਤਵਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ, ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਨੇ ਯੂ ਪੀ, ਉਤਰਾਖੰਡ, ਹਰਿਆਣਾ, ਆਸਾਮ ਅਤੇ ਝਾਰਖੰਡ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੱਠਜੋੜ ਬਣਾਉਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੇ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ। ਪੀ ਡੀ ਪੀ ਨਾਲ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਗੱਠਜੋੜ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਨਾ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਇੱਕ ਦਲੇਰਾਨਾ ਕਦਮ ਸੀ। ਤੀਜਾ ਹੈ ਹੋਰਨਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਉਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਨੇ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਤੇ ਚੌਥਾ ਹੈ ਦੂਸਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਇੰਪੋਰਟ ਕਰਨਾ, ਜਿਵੇਂ ਮਣੀਪੁਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਇਸ ਨੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰੁਣਾਚਲ

ਕਲਿਆਣੀ ਸ਼ੰਕਰ

ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਦੇ ਅਣਫਰੋਲੇ ਵਰਕੇ

ਗੋਲਾ-ਬਾਰੂਦ, ਬੰਬ ਅਤੇ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਫਹਿਰਿਸਤ ਤਿਆਰ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਹੀ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਉਹ ਹਥਿਆਰ ਛੱਡ ਵੀ ਦੇਈਏ ਜਿਹੜੇ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਵੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਰਚਿਤ ਆਜ਼ਾਦ ਦਾ ਮਾਊਜ਼ਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਊਜ਼ਰ ਦਾ ਨਾਂ 'ਬਮਤੁਲ ਬੁਖਾਰਾ' ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਜ਼ਾਦ ਦੇ ਇਸ ਮਾਊਜ਼ਰ ਦਾ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਆਜ਼ਾਦ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਘੜੀਆਂ ਤੱਕ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀਆਂ ਦਮਨਕਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ। 27 ਫਰਵਰੀ, 1931 ਨੂੰ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਦੇ ਅਲਫਰਡ ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਪੁਲੀਸ ਨਾਲ ਹੋਏ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੇਲੇ ਉਸ ਕੋਲ ਸੈਮੀ-ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਕੋਲਟ ਪਿਸਤੌਲ ਅਤੇ 1903 ਮਾਡਲ ਦਾ 32 ਬੋਰ ਦਾ ਏਸੀਪੀ ਕੈਲੀਬਰ ਪਿਸਤੌਲ ਸੀ। ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮਗਰੋਂ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੋਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੀਆਂ ਪਿਸਤੌਲਾਂ ਨਾਲ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 22 ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਆਜ਼ਾਦ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਚਰਚਿਤ ਮਾਊਜ਼ਰ ਵੀ ਕਿਤੇ ਲੋਪ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਊਜ਼ਰ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਕੁਝ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਆਜ਼ਾਦ ਦੀ ਮਾਊਜ਼ਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੇ ਬਗੈਰ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਅਧੂਰਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਖੈਰ, ਸਾਂਡਰਸ ਹੱਤਿਆ ਕਾਂਡ ਸਬੰਧੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ 32 ਬੋਰ ਦੀ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਪਿਸਤੌਲ, ਨੰਬਰ 168896 ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਦਾ ਤਾਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਖੁਰਾ-ਖੋਜ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਲਾਹੌਰ

ਅਕੈਡਮੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੀ ਕਾਪੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਣ, ਜੇ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅਹਿਮ ਪੜਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੰਗਰੂਟਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਲੈਕਚਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 'ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ' ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਧਾਰਨ ਸਿਪਾਹੀ ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਛੋਟੀ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ, ਛਾਪੇ ਮਾਰਨ ਦੌਰਾਨ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨੋਮ, ਸ਼ਨਾਖਤ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸੂਚਨਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਹਿਜ਼ ਲੈਕਚਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਨੁਕਤੇ ਸਮਝਾਉਣੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧੀਆ ਰਹੇਗਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਸਾਂਡਰਸ ਹੱਤਿਆ ਕਾਂਡ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ, ਚੋਣਵੇਂ ਬੰਬ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸੇ, ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਗੋਲਾ-ਬਾਰੂਦ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚਿਲ (ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਿਰ) ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਫਾਈਲ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਚਰਚਿਲ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਕਾਪੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਸਬੂਤ (ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਰੈਵੋਲਿਊਸ਼ਨਰੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ) ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਲੱਗਣ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਫਿਲੋਰ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤੇ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਲੋਬਲਿੰਗ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਢੁੱਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖੇ।"

(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਚਾਰ ਹੈ) (2) ਬੰਬ ਅਤੇ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ (3) ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਸਾਇਣ ਅਤੇ ਗੋਲਾ-ਬਾਰੂਦ (4) ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਕਿਤਾਬਾਂ (ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ 300 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਰਾਮਦ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਬਤਸ਼ੁਦਾ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਿਗੂਣੀ ਹੀ ਸੀ)। ਫੌਜਦਾਰੀ ਦੰਡ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ-452 ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ, ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਮਾਲਕੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਜੁਰਮ ਲਈ ਵਰਤੇ ਹੋਣ।

ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਪਰੋਕਤ ਚਾਰ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਸ ਬਾਕੀ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਮਾਲਕਾਂ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਜਤਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਾਕੀ ਸਮੱਗਰੀ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਜੁਰਮ 'ਚ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਬਾਰੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਦੇ

ਹਰੀਸ਼ ਜੈਨ

ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਜਾਂ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਕੇ. ਨਿਆਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਜਾਂ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤੇ ਬਗੈਰ ਇਸ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਨੂੰ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਮਾਨਤ ਵੱਜੋਂ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਤੂਸਾਂ, ਬੰਬਾਂ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਦਸਤਾਨ ਦੀ ਤੰਦ ਇਥੋਂ ਹੀ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਨਾਰਕਲੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚਲੇ ਪੁਰਾਲੇਖ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਪਈਆਂ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਮੁਕਾਮ ਤੱਕ ਹੀ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤੰਦ ਇਥੋਂ ਹੀ ਫਤਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸੌਂਪੀ ਅਮਾਨਤ ਨੂੰ ਨਿਆਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿੱਥੇ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸਮੱਗਰੀ ਕਿੱਥੇ ਪਈ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਪੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਅਨਾਰਕਲੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚਲੇ ਪੁਰਾਲੇਖ ਵਿਭਾਗ ਨਹੀਂ ਪਈ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ

ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਅਤੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਮੌਕੇ ਉਸ ਦੇ ਰਿਵਾਲਵਰ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਅਤੇ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਕਸਰ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੁਆਲ ਉਠਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਰਿਵਾਲਵਰ ਹੁਣ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਵੇਲਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਾ ਕੇਵਲ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਿਵਾਲਵਰ ਸਗੋਂ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਾਰੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਆਰਮੀ) ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਾਰੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਖੁਰਾ-ਖੋਜ ਲੱਭਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਲੱਭਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਧੱਕਾ ਉਦੋਂ ਲੱਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਭਗਵਤੀ ਚਰਨ ਦੀ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ 'ਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚੋਂ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਘੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਭਗਵਤੀ ਚਰਨ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧੱਕਾ ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚੋਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਖਿਆਲ ਛੱਡ ਕੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਧਾਰ ਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਮਗਰੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਕਾਨਪੁਰ ਰਿਹਾ। ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਥੇ ਕਈ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਪ੍ਰੰਤੂ ਚਾਰ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਸ ਬਾਕੀ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਮਾਲਕਾਂ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਜਤਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਾਕੀ ਸਮੱਗਰੀ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਜੁਰਮ 'ਚ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਬਾਰੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਜਾਂ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਕੇ. ਨਿਆਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਜਾਂ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤੇ ਬਗੈਰ ਇਸ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਨੂੰ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਮਾਨਤ ਵੱਜੋਂ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਤੂਸਾਂ, ਬੰਬਾਂ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਦਸਤਾਨ ਦੀ ਤੰਦ ਇਥੋਂ ਹੀ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਨਾਰਕਲੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚਲੇ ਪੁਰਾਲੇਖ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਪਈਆਂ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਮੁਕਾਮ ਤੱਕ ਹੀ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਵਿੱਚ ਵਾਇਸਰਾਏ ਦੀ ਗੱਡੀ ਉਡਾਉਣਾ, ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਕਾਨਪੁਰ ਵਿੱਚ ਬੰਬ ਫੈਕਟਰੀ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਆਤਿਸ਼ੀ ਚੱਕਰ ਜਿਹੇ ਕਈ ਹੋਰ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਧੜੇ ਵੀ ਸਰਗਰਮ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਈਂ ਲੜੀਵਾਰ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਕੀਤੇ।

ਇਹ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਹਥਿਆਰ ਹਾਸਲ ਕਰ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਦੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਦਿੱਲੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ, ਪੰਜਾਬ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ, ਹਰਿਕਿਸ਼ਨ ਕੇਸ ਅਤੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕਈ ਹੋਰ ਨਿੱਜੀ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਬਰਾਮਦ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਖੁਰਾ-ਖੋਜ ਲੱਭਣ ਦਾ ਯਤਨ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਯਸ਼ਪਾਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਵੇਲੇ ਇਕੱਲੇ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਤਿੰਨ ਰਿਵਾਲਵਰ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਦੋ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ) ਤੇ 57 ਕਾਰਤੂਸ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਮਾਹੌਰ ਅਤੇ ਸਦਾਸ਼ਿਵ ਮਲਕਪੁਰ ਨੂੰ 11 ਸਤੰਬਰ, 1929 ਨੂੰ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤੇ ਉਪਕਰਨਾਂ, ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਪਿਸਤੌਲਾਂ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੈਬਲੇ ਸਕੌਟ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਪਿਸਤੌਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ) ਸਮੇਤ ਭੁਸਾਵਲ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਉਦੋਂ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਵਾਅਦਾ ਮੁਆਫ਼ ਗਵਾਹ ਜੈ ਗੋਪਾਲ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਝੰਡੇ ਵਾਲਾ ਫੈਕਟਰੀ 'ਤੇ ਛਾਪੇ ਦੌਰਾਨ ਇਥੋਂ ਕੋਈ 6000 ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਜੋਗੀ ਸਮੱਗਰੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 15 ਨਵੰਬਰ, 1930 ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚੋਂ ਫੇ ਰਿਵਾਲਵਰ ਤੇ ਕਾਰਤੂਸ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਰੈਵੋਲਿਊਸ਼ਨਰੀ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਧੜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਹਥਿਆਰਾਂ,

ਦੇ ਅਨਾਰਕਲੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੁਰਲੇਖ ਭਵਨ ਵਿੱਚ ਪਈਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਡਾ. ਅਪਰਣਾ ਵੈਦਿਕ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਖੰਗਾਲਦਿਆਂ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਸਬੰਧੀ ਕਾਇਮ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਮਲਿਕ ਫ਼ਤਹਿ ਖਾਨ ਨੇ 9 ਅਕਤੂਬਰ, 1930 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, "ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਮੁੱਖੀ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਸਬੰਧੀ ਮਾਲਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਾਜ਼ਰ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿਓ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਬੂਤਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਢੁੱਕਵੀਂ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਲਵੇ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਦੇਵੇ ਕਿ ਉਹ ਸੋਮਵਾਰ 13 ਅਕਤੂਬਰ, 1930 ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਤੇ ਹੋਰ ਵਸਤਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਵੇ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਪੁਲੀਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੇਠ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਲਾਰੀ ਵਿੱਚ ਤੈਅ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ 'ਚ ਜੇ.ਐਮ. ਐਵਰਟ, ਜੋ ਮਗਰੋਂ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬਣਿਆ, ਨੇ 8 ਅਕਤੂਬਰ, 1930 ਨੂੰ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੇ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਇਸ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਭਰਵੀਂ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੁਲੀਸ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸਕੂਲ ਦੇ ਰੰਗਰੂਟਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ 'ਚ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੁਕਤਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੁਲੀਸ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਸਕੂਲ ਫਿਲੋਰ (ਜੋ ਹੁਣ

"ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਕੇ. ਨਿਆਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਢੁੱਕਵਾਂ ਰਹੇਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ।" ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਤਜਵੀਜ਼ 13 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਨੇ ਕੇ. ਨਿਆਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, "ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੋ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸਬੂਤ ਤੇ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਲਈ ਜਾਵੇ।" ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਜੱਜ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਿਰ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਜੇ.ਕੇ. ਟੈਪ ਨੇ 16 ਅਕਤੂਬਰ, 1930 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ (ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.) ਕੇ. ਨਿਆਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਕੇਸ ਸਬੰਧੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਵਸਤਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਕੇ. ਨਿਆਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ ਕੋਲ ਆ ਗਈ। ਜੱਜਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਸਬੂਤਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਹੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਸ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਕਿਧਰੇ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਾਕਾਇਦਾ ਪੁਲੀਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੇਠ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਸ਼ਾਤਿਰ ਚਾਲਾਂ ਚੱਲ ਕੇ ਇਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਖੁਦ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ। ਕਾਇਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਾਮਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਹੱਕ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛਾਪੇ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਸਿਵਾਏ (1) ਗੈਰ-ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਹਥਿਆਰ

ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਲੀਸ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸਕੂਲ ਫਿਲੋਰ (ਜਿੱਥੇ ਮੁੱਢ 'ਚ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸੀ), ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਗਵਾਲ ਮੰਡੀ ਥਾਣੇ, ਜਿੱਥੇ 29 ਅਪਰੈਲ 1929 ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਸਬੰਧੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਦੇ ਪੁਲੀਸ ਮਾਲਖਾਨੇ ਜਾਂ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ, ਜਿੱਥੇ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਪਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਢੁੱਕਵੀਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਥੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਸਬੰਧੀ ਸਾਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਕਲਕੱਤਾ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਮੁੰਬਈ ਤੱਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਚੱਲੇ ਦਰਜਨਾਂ ਕੇਸਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ? ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਪਹੁੰਚ 'ਚ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਹੀਂ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰਵਾ ਕਰਨਾ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਉਸ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਹੀਣ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਮਲ ਸੀ। ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਅਮਲ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਅਹਿੰਸਾ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਗਾਂਧੀ ਵੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਬਾਰੇ ਗੁਲਾਮ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਸਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਅਮੁੱਲ ਸਰਮਾਇਆ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਰ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਦਾਸਤਾਨ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੇਲਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ।

ਮਹਿੰਗੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਡੇਰਾਵਾਦ ਦੀ ਸਿਆਸਤ

(ਸਫਾ 4 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਮਜਬੂਰ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜਨ-ਕਲਿਆਣ, ਜਨ-ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਵੋਟ ਰਾਜਨੀਤੀ ਬਾਅਦ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਹਾਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਰਮਿਆਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੰਜ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵੋਟਾਂ ਵੇਲੇ ਫਤਵੇ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ।

ਕਿਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨੀ ਹੈ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਫਤਵੇ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਜਨਤਕ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਫਤਵਿਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਨੈਟਵਰਕ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਜਨਤਕ ਫਤਵੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕਰ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਵੀ ਲੋਕ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਬਹੁਤ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ ਅਤੇ ਵੋਟਰ ਦੇ ਫਤਵੇ ਵੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਵੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਸਥਿਤੀ ਅਜਿਹੀ ਬਣ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਲੈਣ ਲਈ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਤਰਸਦੇ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦੇ ਮੁਹਰੇ ਮੱਥੇ ਰਗੜਦੇ ਸਨ, ਮੋਟੀ ਰਕਮ ਦਾਨ ਵਜੋਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਤੇ ਨੱਚਦੇ ਸਨ। ਡੇਰੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਵੀ ਉੱਗਲ ਤੱਕ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਵਧਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਦਰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਦਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਲੁਕੋਣ ਲਈ ਕਈ ਕਤਲ ਤੱਕ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ।

ਇਸ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਖਤ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਕੇ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਖਰੀਆਂ-ਖਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਬਲਕਿ ਖੁਦ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸਖਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆਈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ।

(ਸਫਾ 4 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਵੀ ਪੱਛਮੀ ਪ੍ਰਾਂਤ ਤੇ ਹਿੰਦ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਰਹੱਦਾਂ ਵੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਦਲਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ 'ਨੌਂ ਦਾਣੇਦਾਰ ਰੇਖਾ' ਖਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਵੀ ਅਨੇਕ ਟਾਪੂਆਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਫੌਜੀ ਅੱਡੇ ਉਸਾਰਨਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਜਦ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਟਾਪੂਆਂ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੰਜ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਰਹੱਦਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਜਬਰੀ ਦਾਅਵੇ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ, ਜਾਪਾਨ, ਤਾਇਵਾਨ, ਫਿਲੀਪੀਨਜ਼, ਵੀਅਤਨਾਮ, ਬਰੂਨੇਈ, ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਤੇ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੀਜਿੰਗ ਉੱਚ, ਜਾਪਾਨ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀਆਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੀਨ ਨੇ ਅਨੇਕ ਆਸੀਆਨ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀਅਤਨਾਮ ਤੇ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਜਿਹੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲੀਆਂ ਨਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਮੰਗ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਬੀਜਿੰਗ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਾਲਸੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਮੰਨਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਚੀਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਇਸੇ ਡਰ ਨੇ ਆਸੀਆਨ ਦੀ ਇੱਕਜੁਟਤਾ ਨੂੰ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ; ਇਸੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ

ਆਸੀਆਨ ਜਥੇਬੰਦੀ ਮੈਂਬਰ ਦੇਸ਼ ਹੁਣ ਚੀਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਫਿਲੀਪੀਨਜ਼ 'ਚ ਹਾਲੀਆ ਮੰਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਭ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸਰਦਾਰੀ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚੀਨ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਤੇ ਹਿੰਦ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਵੀ ਖੋਰਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏ ਹਨ। ਚੀਨੀ ਤਾਕਤ ਰੋਕਣ ਬਾਰੇ ਟਰੰਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਦੁਬਿਧਾ ਤੇ ਆਪਣੀ 'ਪ੍ਰਾਂਤ-ਪਾਰ (ਆਰਥਿਕ) ਭਾਈਵਾਲੀ' ਰੱਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪੂਰਬ ਤੇ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਇੱਕ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਫੌਜੀ ਭਾਈਵਾਲ ਵਜੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਗੰਭੀਰ ਸੰਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਚੋਖਾ ਲਾਭ ਚੀਨ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਨੂੰ 'ਵਰਜਣ' ਦੀ ਚੀਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹੀ ਸੰਭਾਵੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਥਿਆਰ ਹੈ। ਮਕਬੂਲਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਗਵਾਦਰ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤਕ ਚੀਨ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਰਥਿਕ ਲਾਂਘੇ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤਾਕਤ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਚੀਨ ਅੱਠ ਬੇੜੇ ਤੇ 8 ਪਣਡੁੱਬੀਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢਿਆਂ ਦੇ ਪਾਰ, ਚੀਨ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ, ਜਾਪਾਨ ਤੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਪਛਾੜਦਿਆਂ ਆਂਗ ਸਾਨ ਸੂ ਕੀ ਦੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਨੀਤੀਆਂ

ਤੀਹਰੇ ਤਲਾਕ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੂਝ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦਾ ਮੌਕਾ

(ਸਫਾ 2 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਮੁਸਲਿਮ ਪਰ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ, ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ, ਦਰੋਜ ਪ੍ਰਥਾ, ਉਹੀ ਪੈਮਾਨਾ ਹੁਣ ਹੋਰਨਾਂ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਵਾਜਬਤਾ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੱਟੜ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਤਨਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਨਾਵਾਜਬ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਗੁਆ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਹਮਲੇ ਲਈ ਮੋਰਚਾਬੰਦੀ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਹਿੰਦੂਤਵ-ਪੱਖੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਗੁਆਇਆ ਕਿ ਤੀਹਰੇ ਤਲਾਕ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲਾ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਹੁਣ ਸਭਨਾਂ ਲਈ ਇਕਸਾਰ ਨਿਯਮਾਵਲੀ (ਯੂਨੀਫਾਰਮ ਸਿਵਲ ਕੋਡ) ਦੀ ਮੰਗ ਛੱਡੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਮੰਗ ਉਸ ਅਧੂਰੇ ਏਜੰਡੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਸਹਿਰੋਂਦ ਲਈ ਭਾਰਤ

ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਬਰਾਬਰੀ, ਸਮਤਾ ਜਾਂ ਅਧੀਨਗੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੈਅ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਤਰੰਜ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਡੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗ਼ਲਤਫਹਿਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਆਸੀ ਬੁਲੰਦੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੋਲ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹ ਕਰੇਗੀ; ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪਲਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗੀ। ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਰੂ-ਤੀਵਾਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਖੁਦ ਨੂੰ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਮੁਲਾਣੇ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਖੇਡਣ ਤੋਂ ਉਕ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰਸਯੋਗ ਗੱਲ ਹੋਰ ਕੀ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਤੀਹਰੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਭਕਾਰੀ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾਗਤ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮੁੜ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵੀਰਵਾਰ

ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਧਾਇਆ ਹੈ। ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਖਾੜੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਿਯੂਕਪਿਯੂ ਨਾਂਅ ਦੀ ਇੱਕ ਰਣਨੀਤਕ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਵਿੱਚ ਹੰਬਨਟੋਟਾ ਬੰਦਰਗਾਹ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੀ 'ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਿਲਕ ਰੋਡ' ਨੂੰ ਵੀ ਆਕਾਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਹੰਕਾਰ ਕਾਰਨ ਹੀ ਚੀਨ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਡੋਕਲਾਮ 'ਚ ਘੁਸਪੈਠ ਦਾ ਜਵਾਬ ਭਾਰਤ ਤੇ ਭੂਟਾਨ ਕਿਵੇਂ ਦੇਣਗੇ।

ਡੋਕਲਾਮ 'ਚ ਆਪਣੀ ਘੁਸਪੈਠ ਦੁਆਰਾ ਪੇਈਚਿੰਗ ਨੇ 1988 ਤੋਂ 1998 'ਚ ਭੂਟਾਨ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤੀ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ 'ਮਾਰਚ 1959 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਸਰਹੱਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ' ਅਤੇ 'ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਇਕਤਰਫ਼ਾ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਜਾਂ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ' ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਦਸੰਬਰ 2012 ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਤੇ ਚੀਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਉਸ 'ਆਮ ਸਮਝ' ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ-ਭੂਟਾਨ ਤੀਹਰੇ ਜੰਕਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਤਿੱਖੀ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਣ ਤਕ ਸਥਿਤੀ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਚੀਨ ਨੇ ਹੁਣ ਖੁਦ ਨੂੰ ਇਕ ਫੌਜੀ ਤੇ ਕੂਟਨੀਤਕ ਜਿੱਲ੍ਹਣ ਵਿੱਚ ਫਸਾ ਕੇ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ

ਖੇਤਰ 'ਚ ਧਰਾਤਲ, ਰਸਦ ਭੇਜਣ, ਅਸਲਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜੀ ਮੁਸੀਬਤ ਚੀਨ ਦੇ 'ਅਜੇਤੂ' ਹੋਣ ਦੇ ਉਸ ਅਕਸ ਨੂੰ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਵੇਗੀ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਕਮਜ਼ੋਰ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਡਰਾ-ਡਰਾ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਵੱਲੋਂ ਘੁਸਪੈਠ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾ-ਡਰਾ ਕੇ ਜਿਹੜਾ 'ਅਜੇਤੂ' ਹੋਣ ਦਾ ਅਕਸ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਵੀ ਤਾਂ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਕਾਲਪਨਿਕ ਕੂਟਨੀਤੀ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਚੀਨ ਮੌਜੂਦਾ ਕਸੂਤੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਅਕਸ ਬਚਾਉਣ ਜੋਗਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਆਗਾਮੀ ਬਰਿਕਸ ਸਿਖਰ ਸੰਮੇਲਨ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਦਾ ਚੀਨ ਦੌਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਚੀਨ ਦੇ ਮਨਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਲਚਕਤਾ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਉਂਜ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸੀ ਜਿਨਪਿੰਗ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਘਰੇਲੂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਿਪਟਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸੇ ਵਰ੍ਹੇ ਬਾਅਦ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਵੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਗਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਿਖਰਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਨੈਤਿਕ ਮੁੱਲਾਂ ਉੱਤੇ ਟਿਕਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹੀ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਨਿ-ਰਪੱਖ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਬਿਹਤਰ ਸਮਾਜ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋ ਸਕੇ।

ਵੀਅਤਨਾਮ ਵਾਲਾ 'ਪੰਗਾ' ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਲਿੰਡਨ ਬੀ. ਜੋਨਸਨ ਨੇ 'ਚੰਗੇ ਸਮਾਜ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕ ਅਤੇ ਸਮੂਹ 'ਆਪਣੇ ਲਈ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੀ ਇਨਸਾਫ ਦੇਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹੋਣ।' ਉਦਾਰਵਾਦੀ, ਜਮਹੂਰੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤੀਹਰੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਲਾਗੂ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨਵਿਆਉਣ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕਰਮਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਕੂਲ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲ 2017-18 ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ (ਕੁਲਵੰਤ ਧਾਲੀਆਂ/ਨੀਟਾ ਮਾਛੀਕੇ): ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹਰ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ, ਗੁਰਮੁੱਖੀ ਲਿੱਪੀ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ 'ਵੀਕਐਡ' ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਜਾਂ ਐਤਵਾਰ ਇਹ ਸਕੂਲ ਚਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣਾ ਵੀ ਸਿਖਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਹੀ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਹੋਏ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸ਼ਹਿਰ ਕਰਮਨ ਵਿਖੇ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ 'ਕਰਮਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਕੂਲ' ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ੈਸ਼ਨ 2017-18 ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ-ਆਪਣੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਸ਼ੈਟਰਲ ਵੈਲੀ ਦੇ ਇਸ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ

ਗੁਰਮੁੱਖੀ ਲਿਖਣੀ ਅਤੇ ਪੜਨਾ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁੱਖੀ ਲਿਖਣੀ ਅਤੇ ਪੜਨਾ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿੱਧੇ ਅਤੇ ਭੰਗੜੇ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਸਿੱਖਦੇ ਹੋਏ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗਿਆਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਮਰੀਕਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ 100 ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਬੱਚੇ ਅਤੇ 20 ਟੀਚਰ ਵਲੰਟੀਅਰ ਵਜੋਂ ਫਰੀ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਜਾਂ ਵੀਡੀਉ ਗੇਮਾਂ ਤੋਂ ਹਟਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਾਸਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਰਲ ਬੈਠ ਲੰਗਰ ਛਕਣਾ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਸਕੂਲ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਰਥਚਾਰਾ ਡਾਵਾਂਡੋਲ, ਸਰਕਾਰੀ ਯਤਨ ਨਾਕਾਮ

(ਸਫਾ 9 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ 'ਤੇ ਰੀਵਿਊ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਲੇਖ ਅਖਬਾਰਾਂ-ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਛਪ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੋਸ਼ ਸਾਡੇ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਧਨ ਪੂੰਜੀ, ਭੂਮੀ, ਕਿਰਤ ਅਤੇ ਉਦਮੀ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਉਤਪਾਦਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਉਚਾ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਰਕਾਰੀ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਪੂੰਜੀਪਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਤਿੰਨੋਂ ਪਿਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਸਸਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਰਜ਼ੇ ਹੇਠ ਹਨ।

ਉਹ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦਿਮਾਗੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਮੁੜਕਾ ਵਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਰਤੀ ਤਾਂ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਰਹਿਮੋ-ਕਰਮ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਤਬਕੇ ਦੇ ਉਦਮੀ ਭਾਵ ਜੋ ਆਪਣੇ ਧੰਦੇ ਆਪ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅੱਜ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ, ਖਰਚੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੁੜਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ-

ਨਿਰਭਰਤਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੂੰਜੀਪਤੀ ਵੀ ਸੰਕਟਗ੍ਰਸਤ ਹਨ।

ਇਸ ਕੁੱਚਕਰ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਹੀ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਸੰਤੁਲਿਤ ਤੇ ਸੰਮਿਲਤ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕਾਰ-ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸੁਧਾਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਯਤਨ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਦੀਆਂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਦਰੁਸਤ ਦਿਸ਼ਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਮੰਨਿਆ ਸਾਡਾ ਸਿਸਟਮ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਦੇ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਖੇਤਰ ਲਈ ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀਆਂ ਨਾਮਵਰ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਵਿਕਾਸਤੰਤਰ ਜਾਂ ਖੈਰਾਤ-ਤੰਤਰ : ਕੀ ਹੋਵੇ ਤਰਜੀਹ?

ਨਿਰਮਲ ਸੰਧੂ

ਭਾਰਤੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੋਕ-ਵਜਾ ਕੇ ਸਿੱਧ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਅਰਬਬਰਪੂਰ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ; ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਟੀਵੀ ਸਟੂਡੀਓ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਮंच ਉੱਤੇ ਹੋਵੇ। ਸਾਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਆਕਾਰ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਵਾਂਗ ਪੱਧਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਹਰੇਕ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਖਰਚਾ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗਲ ਪਿਆ ਢੋਲ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡ-ਆਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰੇਕ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਖੱਲ-ਖੁੱਝੇ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਵੱਧ 'ਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕੋਈ ਹਿਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਅਮਰੀਕੀ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਘੱਟ ਟੈਕਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਇਕ ਵਾਰ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਜਤਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਪਾਰਟੀ, ਜੋ ਆਪ ਮੋਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਅਪਣਾਉਂਦੀ ਆਈ ਹੈ, ਵੱਲੋਂ ਕਿਰਤੀ ਜਮਾਤ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਵਾਂਗ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕੋਲ ਘੱਟ ਜਾਂ ਵੱਧ ਸ਼ਾਸਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲਾਲ ਲੀਕ ਤੋਂ ਵੀ ਅਗਾਂਹ ਖਿੱਚਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ ਦੇ ਖਿੱਡਣ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪੰਥ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰਨ ਬਾਅਦ ਘੱਟ ਸ਼ਾਸਨ ਵਾਲੇ ਪੱਛਮੀ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਾਂਗ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦਾ ਲਾਮ-ਲਸਕਰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਕੇ ਬੱਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਨੀਵਾਂ ਪੱਧਰ ਦੇਖ ਕੇ ਭੈਅਭੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਬੋਲੋੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਵਸੀਲੇ ਖਰਾਬ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਜੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮਾ ਲਵੇ। ਇਕ ਮੁਲਕ ਵਜੋਂ ਸਾਡੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਕਿਵੇਂ ਖਰਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਗੌਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੇ ਵਪਾਰ ਸਮੇਤ ਹਰੇਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਖਲ ਬਾਅਦ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਰਿਆਇਤਾਂ ਮੰਗਣੀਆਂ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਬਾਜ਼ੀ ਪੁੱਠੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੱਖਿਆਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚੋਂ ਅਣਖ, ਉਦਮੀ ਜੋਸ਼, ਆਪਣੇ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣ ਅਤੇ ਜੋਖਿਮ ਲੈਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਨਾਕਾਮੀਆਂ ਤੋਂ ਭੱਜਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਪੁੱਠਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾਅ

ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਵੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹਰੇਕ ਵਰਗ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੱਦ ਤਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਗ਼ੈਰਤਰਕਸੰਗਤ ਮੰਗਾਂ ਵਧਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਹੀ ਲਾਇਕ ਹਾਂ, ਜੋ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹਨ।

ਅੱਖੇ ਸਮੇਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨਾ ਜਮਹੂਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਘੇਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣਾ ਇਕ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਰਾਜ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ 'ਚ ਇਕ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਸਮ-ਜਨਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਲਾਈ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹਾਸੇਹੀਣੇ ਪੱਧਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵੋਟਾਂ ਲਈ ਪੱਲਾ ਅੱਡਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹੀ ਕੁੱਝ ਮੁੱਖੋਂ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵੋਟਰ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣਾ ਭਰੋਸਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਸੀਮਤ ਸਾਧਨ ਇਸ ਜਾਂ ਉਸ ਵਰਗ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਮਿਆਰ ਮੂੰਹ ਪਰਨੇ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿਹਤ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਕੰਮ-ਕਾਜੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਜਨਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਸਰਅੰਦਾਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਖਾਲੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੇ ਸਾਹਸ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਡੁੱਬੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਪੰਡ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਧੌਣ ਵਿੱਚ ਵਲ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਮਰਹੂਮ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੈਲਲਿਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਾਹੇ ਲਈ ਸਫਲਤਾਪੂਰਬਕ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਸਿਆਸਤ ਖੇਡੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਗੱਲ ਨੇ ਤਾਮਿਲ ਨਾਡੂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਾਂਗ ਦੀਵਾਲੀਆ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ, ਉਹ ਸੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਵਿਸਥਾਰ ਅਤੇ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਨਾਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ। ਭਾਵੇਂ ਤਾਮਿਲ ਨਾਡੂ ਨੂੰ 'ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅੱਵਲ ਨੰਬਰ ਦਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸੂਬਾ' ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੈਲਲਿਤਾ ਨੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਮੁਫ਼ਤ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਤਕ ਜ਼ਰੂਰ ਪਹੁੰਚੇ।

ਜੇਕਰ ਮੁਫ਼ਤ ਬਿਜਲੀ ਨਾਲ ਬਾਦਲ ਲਿਸ਼ਕ ਤੇ ਗੜਕ ਕੇ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਗੋਡਣੀ ਲਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਖੁੰਘਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਉੱਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁੱਕਣ ਵਿੱਚ

ਭੇਰਾ ਵੀ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਰਵਾਇਤ ਹਰੇਕ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰੇਗੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਖੁੰਘ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਖਾਲੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਸੁੱਝ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਕੀਤੇ ਬੋਲਬਾਲ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਿਸ ਪਾਸਿਓਂ ਵਿੱਚਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਮਰੀਕੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪੀ ਜੇ ਉਰੂਕ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, 'ਜਦੋਂ ਇਕ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਰਦਮੰਦ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਇਨਸਾਨ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਧਨ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।'

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ 'ਜਨ ਧਨ' ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਜਨਤਕ ਅਕਸ ਸੰਵਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਫਿਰਕੂ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪੱਤਾ ਖੇਡਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੁਫ਼ਤ ਗੈਸ ਸਿਲੰਡਰਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਕੇ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹਰੇਕ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਆਗਾਮੀ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਬਾਅਦ ਉਸ ਕੋਲ 'ਮੱਧ ਵਰਗ ਦੀ ਗੈਸ ਸਬਸਿਡੀ ਖੋਹਣ ਅਤੇ ਪੈਟਰੋਲ ਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਉੱਤੇ ਟੈਕਸ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ।

ਜੇਕਰ ਖੈਰਾਤ ਵਾਲਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਰਦੇ-ਪੁੱਜਦੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਕਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਹੀ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਾਂ ਜਾਂ ਕਰਜ਼ਾ ਵਧਣ ਬਾਰੇ ਚੋਣਾ ਨਹੀਂ ਰੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 'ਗਰੀਬ ਪੱਖੀ' ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੁੱਝ ਸੰਵਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਕੀ ਅਸੀਂ ਅੱਖਾਂ ਮੁੰਦ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਲਈ ਫੰਡ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਹਾਰੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਖੱਟ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚਮਕਾ ਰਹੇ ਹਨ? ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਪਿੱਠ ਤੋਂ ਹੱਥ ਚੁੱਕਣ ਅਤੇ ਪੁੱਜਤ ਮੁਤਾਬਕ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ?

ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹੋਟਲ, ਏਅਰਲਾਈਨਜ਼ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਚਲਾਏ ਜਾਣਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਸਿਆਸੀ ਦਖਲ,

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਕੰਮ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਲਗਾਤਾਰ ਘਾਟੇ 'ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਾਟੇ ਵਾਲੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਜਾਂ ਡੂੰਬੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਰੇ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਟੈਕਸ ਖਿੱਤੇ ਮੱਥੇ ਅਦਾ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਥੇ ਮੰਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ, ਮੁਢਲਾ ਢਾਂਚਾ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਫੰਡ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਕਈ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਖੁਸ਼ੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਯੂ. ਪੀ. ਦੇ ਇਕ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਆਕਸੀਜਨ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਬੱਚੇ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਮਰਾਠਾ ਮਾਰਚ, ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਜਾਟ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਅੰਦੋਲਨ, ਗੁਜਰਾਤ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗਰਜਦੇ ਪਾਟੀਦਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਚ ਬੇਚੈਨੀ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਾਈ ਵੀ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਇਹੋ ਕੁਝ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਣਸੁਲਝੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਲਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਧਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਸਬਿੱਤੀ ਲਈ ਇਕ ਹੱਦ ਤਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ।

ਇਸ ਵਾਂਝੋਕਰਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਦੋ ਰਸਤੇ ਹਨ। ਇਕ ਤਹਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰੇਕ ਭਾਰਤੀ ਉੱਚੇ ਵਿਕਾਸ ਵਾਲੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦਾ ਪੁੱਧਰ ਉਪਰ ਉੱਠ ਸਕੇ। ਦੂਜੇ ਮਾਡਲ ਤਹਿਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਲਾਭ ਨੂੰ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਲੋਕਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਮਾਡਲ ਦੇ ਕੋਈ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਨਤੀਜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਏ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁਭਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਹਰੇਕ ਮਾਡਲ ਦਾ ਮੂੰਹ ਚਿੜਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੋ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਸੋਰ ਨਾਲ ਅਜ਼ਮਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਅਰਬਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸਨ ਪਰ ਸੱਤਾ ਦੀ ਝਾਕ ਅੱਗੇ ਉਹ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਗਏ। ਯੂਪੀਏ ਕੋਲ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ, ਡਾ. ਮੋਨਟੋਕ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਰਘੂਰਾਮ ਰਾਜਨ ਵਰਗੀ ਵਧੀਆ ਟੀਮ ਸੀ ਪਰ 'ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਵਿਕਾਸ' ਉੱਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਤਰ-ਜੀਹਾਂ ਹਾਵੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਇੱਛਤ ਸੁਧਾਰਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਹਾਰ ਅਤੇ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ 'ਦਾਤਾਗਿਰੀ' ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਬਣਨ- ਭਾਵ ਚੁਸਤ, ਦਰੁਸਤ ਤੇ ਕਾਰਗਰ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤਕ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਲਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਇਦ ਸਚਮੁੱਚ ਹੀ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲੈ ਸਕਾਂਗੇ ਅਤੇ ਉਸ ਸਾਰੇ ਵਿੱਤੀ ਬੋਝ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕੀਏ, ਜੋ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਗਲ ਦੀ ਫਾਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਅਪੀਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ- ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋ ਚੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਡੇਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ 'ਭੁਲੜ' ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਭੁੱਲਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਉੱਤੇ 'ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ' ਆਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅੱਜ ਇੱਥੇ ਸੱਦੇ ਮੀਡੀਆ ਸੰਮੇਲਨ ਦੌਰਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦਤ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਧੀਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਸਾਧਵੀਆਂ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭੁਲੜ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਆਖਿਆ

ਕਿ ਉਹ ਮਾਲਵਾ ਪੱਟੀ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੁਹਿੰਮ ਅਰੰਭੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇ। ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮਾਲਵਾ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੋੜਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੁਹਿੰਮ ਆਰੰਭੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੋੜਣ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹਈਆ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸੰਸਥਾ ਆਪਣੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ। ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁੜ ਮੁਆਫ਼ੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ

ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੇ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਸੰਗਤ ਦੇ ਰੋਸ ਕਾਰਨ ਪੱਤਰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਛੋਟਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਕਾਰਨੌਵਾਨ ਦੀ ਘਟਨਾ ਸਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਾਸਟਰ ਜੋਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 28 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 7 ਸਤੰਬਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਠੋਸ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਆ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਿੱਖੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਆਰੰਭੇ ਯਤਨ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਬਰ ਜਨਾਹ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭੰਬਲਭੂਸਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਡੇਰਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਤਖਤ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਗੁੰਮਰਾਹ ਹੋਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੁੱਲਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਖੋਸ਼ਕਦਮੀ ਰਹੇ ਜਾਰੀ

(ਸਫਾ 11 ਦੀ ਬਾਕੀ) ਨਿਆਂਇਕ ਕਿਸਮਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਭਵਿੱਖ ਨਾਲੋਂ, ਸਮੁੱਚਾ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਦਾਅਵਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਬਾਅਦ ਹਰੇਕ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਅੱਡੀਆਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖ਼ਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਗੱਦੀਉਂ ਲੰਬੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਧੱਕਾ ਕਰਾਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸੱਤਰ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇਣਾ, ਸਮਝ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਾਲ ਦਾ।

ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਰਬਉੱਚਤਾ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਅਰਥ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਬਚਾਅ ਤਕ ਸੀਮਤ ਹਨ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਗੋਸ਼ੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਦਕਿਸਮਤ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਅਗਵਾਈ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿਹੜੇ ਇਨਕਲਾਬ ਬਾਰੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਬਿਆਨ ਤੇ ਉਠਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਕਦਮ, ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਤਕ ਜੀਟੀ ਰੋਡ

ਮਾਰਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਯੂਜ਼ੁਫ਼ ਰਜ਼ਾ ਗਿਲਾਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਉੱਚ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਸੱਚਾਈ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗਿਲਾਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਵਧਾਇਆ ਸੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, 'ਸ੍ਰੀ ਗਿਲਾਨੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਤਿਆਗਣ, ਫਿਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਨੀ ਚਾਹੁਣ, ਆਲੋਚਨਾ ਕਰ ਲੈਣ।' ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਹੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਆਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਲਈ ਮਾਰਚ

ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਤਿੱਖੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹੋਏ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗਹਿਰੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਧੱਕਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਵਧਣ-ਫੁੱਲਣ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰੋੜਾ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲੋਕਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਤਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਫ਼ਤਵਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਰ ਵਧੇ-ਫੁੱਲੇਗਾ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੇਤਾ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਭਰੋਸਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਣਗੇ।

SIKH GURDWARA SAN JOSE

3636 Gurdwara Ave, San Jose, CA 95148

First Parkash Diwas

2nd Annual Nagar Kirtan

Sunday, September 3, 2017
(Labor Day Weekend)
From 11 AM to 4 PM

Bhai Mohinder Singh Bajwa
Head Granthi
Sikh Gurdwara San Jose

Bhai Harcharan Singh Khalsa
Hazuri Ragi
Sri Darbar Sahib Amritsar

Bhai Jaswinder Singh Ji
Sabka Head Granthi
Sri Darbar Sahib, Amritsar

Katha By
Bhai Sahib Singh Ji
Canada Wale

Bhai Sarbjit Singh Laddi
Hazuri Ragi
Sri Darbar Sahib, Amritsar

Dhadi Jatha Bhai Amarjit Singh Johal
(Johala Wale)

Program Schedule:

Special Kirtan & Katha Divaans From 8/20/2017 To 9/4/2017

8/19/2017- 6th Annual Confrence on Sri Guru Granth Sahib From 8AM TO 5PM.

8/20/17 To 9/4/2017- Kirtan Darbar Bhai Harcharan Singh Khalsa, Bhai Sarbjit Singh Laddi.

9/2/2017- Gatka Competition California Gatka Dal From 8 AM to 8 PM.

IN SERVICE OF SANGAT- SIKH GURDWARA SAN JOSE PARBANDHAK COMMITTEE

Event Co-ordinator Surjit Singh Bains 408-394-3595	Event Co-ordinator Jasvir Singh Powar 408-416-7200	Religious Affairs Sukhdev Singh Baniwal 408-421-9463	Political Affairs Bhupindar (Bob) S. Dhillon 408-568-0034	General Enquiries Kirpal Singh Atwal 408-835-7712	Head Granthie Bhai Mohinder Singh Bajwa 408-274-9373
--	--	--	---	---	--

For more info visit www.sanjosegurdwara.org